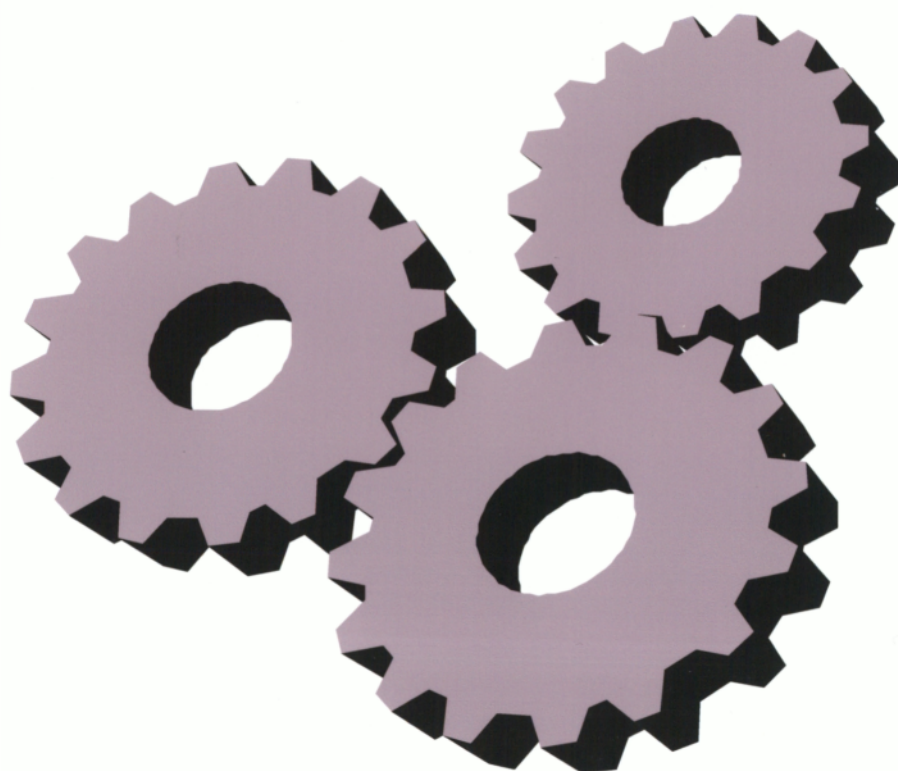

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
Μ.Ε.Π.
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

2004

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : ΜΠΟΥΡΙΤΗ ΒΑΛΥΘΕΡΙΑ (Α.Μ. 96020)

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΜΑΥΡΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

**Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Έννοια και εξέλιξη του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα	
1.1 Η μορφή της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα.....	9
1.2 Η ιστορική εξέλιξη της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα.....	10
1.3 Οι κρατικές παρεμβάσεις κατά την διαμόρφωση του θεσμού.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Το θεσμικό πλαίσιο της επικουρικής ασφάλισης	
2.1 Το δίκαιο της επικουρικής ασφάλισης.....	21
2.2 Οι θεσμικές παρεμβάσεις	25
2.2.1 Οι σημαντικότερες αρχές της νέας ασφαλιστικής μεταρρύθμισης	28
2.3 Η θεσμοθέτηση των επαγγελματικών συστημάτων	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η διοικητική οργάνωση της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα	
3.1 Η κρατική πολιτική για την επικουρική ασφάλιση.....	33
3.2 Διάκριση των επικουρικών συστημάτων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης	
4.1 Δημογραφία των ασφαλισμένων σε φορείς επικουρικής ασφάλισης.....	41
4.2 Η επικουρική κάλυψη των μισθωτών	44
4.2 Η επικουρική κάλυψη των αγροτών	46
4.3 Η επικουρική κάλυψη των δημοσίων υπαλλήλων	46
4.4 Η επικουρική κάλυψη των τραπεζοϋπαλλήλων	48
4.5 Ενοποιήσεις επικουρικών ταμείων	50
4.6 Τα επαγγελματικά ταμεία	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η χρηματοδότηση της επικουρικής ασφάλισης	
5.1 Η χρηματοδότηση της επικουρικής ασφάλισης του πρώτου πυλώνα	54
5.1.1 Οι εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών	55
5.1.2 Η αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας..	57

5.2 Η χρηματοδότηση του δεύτερου πυλώνα	59
5.3 Τα όργανα ελέγχου των πηγών χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης	60
5.4 Τα επικουρικά ταμεία από την οπτική της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η επικουρική ασφάλιση στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Κοινοτικό Δίκαιο και Συμπληρωματικά Ταμεία	
7.1 Καθεστώτα επικουρικής ασφάλισης	93
7.2 Πράσινο βιβλίο για τις επικουρικές συντάξεις	96
7.3 Προς μια ενιαία αγορά για τις επικουρικές συντάξεις..	102
7.4 Η Ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά	104
7.5 Κίνηση κεφαλαίων και επενδύσεις των Ταμείων	105
7.6 Οι Επιπτώσεις του Ευρώ	107
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	109
ΠΗΓΕΣ.....	111

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα αναπτύχθηκε αποσπασματικά και χωρίς μακροχρόνιο σχεδιασμό. Η αντιμετώπιση των αναγκών στο χώρο της κοινωνικής ασφάλισης, ήταν εξίσου περιστασιακή, όπως περιστασιακά αναπτύχθηκε και το θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική προστασία. Άλλα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, είναι η αποδυνάμωση των κεφαλαιοποιητικών της στοιχείων, οι ανισότητες, τα ελλείμματα, το χαμηλό επίπεδο παροχών, η πολυδιάσπαση των ταμείων και ο ασφυκτικός κρατικός έλεγχος, ο οποίος, σε σημαντικό βαθμό, αποδυνάμωσε την οικονομική και κοινωνική ευρωστία των ταμείων.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια το σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα και την Ευρώπη, διέρχεται μια παρατεταμένη κρίση, η οποία έχει τις ρίζες της στις αναδιαρθρώσεις που συντελούνται στο εσωτερικό των οικονομικών και κοινωνικών σχηματισμών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η διεύρυνση της αναπαραγωγής, ιδιαίτερα στην οικονομική σφαίρα. Η σημερινή κρίση, η οποία εκδηλώνεται στην οικονομική σφαίρα της κοινωνικής ασφάλισης, με τα ελλείμματα αλλά και στην κοινωνική σφαίρα, με την αδυναμία ικανοποίησης των κοινωνικοασφαλιστικών αναγκών του πληθυσμού, είναι κυρίως αποτέλεσμα της ανορθολογικής διαχείρισης των πόρων, της αύξησης της ανεργίας και της δημογραφίας.

Η επιδείνωση της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής ΕΕ), προκαλεί αλλαγές τόσο στην οργανωτική δομή όσο και στην αναδιανομή του εισοδήματος. Οι εξελίξεις στην αναδιάρθρωση των οικονομικών των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, των χωρών-μελών της ΕΕ, δεν αφορούν μόνο τους χαμηλούς ή και αρνητικούς ρυθμούς της οικονομικής

τους ανάπτυξης αλλά και την ίδια την φύση και τον ρόλο της κοινωνικής ασφάλισης.

Οι μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί είναι αποσπασματικές και αποβλέπουν στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των διανεμητικών ταμείων της κύριας ασφάλισης. Δεν λύνουν όμως το πρόβλημα και αναμένεται ότι η τρέχουσα δομή του συστήματος σε πολλές χώρες θα οδηγήσει σε αύξηση των κρατικών δαπανών. Επομένως οι περισσότερες κυβερνήσεις, της ΕΕ, αντιμετωπίζουν την πρόκληση να εξασφαλίσουν τη διατήρηση των κρατικών ταμείων κύριας ασφάλισης και να δημιουργήσουν το πλαίσιο εκείνο που εξασφαλίζει αποδεκτό επίπεδο συντάξεων.

Ο προβληματισμός εστιάζεται στην αναζήτηση των κατάλληλων χρηματοδοτικών μηχανισμών. Οι επιλογές όμως και οι δυνατότητες που υπάρχουν δεν αποτρέπουν την μείωση των συντάξεων.

Στην Ελλάδα η κοινωνική ασφάλιση, στον κλάδο της σύνταξης καλύπτει διτώς τους μισθωτούς της χώρας, η μία αναφέρεται στην κύρια σύνταξη και η άλλη αφορά την επικουρική σύνταξη. Αμφότερες οι μορφές αυτές τελούν υπό τη μέριμνα του Κράτους. Επομένως, μια εμφανής λύση για την εξασφάλιση αποδεκτού επιπέδου συντάξεων και τη διατήρηση του βιοτικού επιπέδου μπορεί να αποτελέσει το δεύτερο και συμπληρωματικό μέρος της κοινωνικής ασφάλισης, η επικουρική ασφάλιση, με βασική προϋπόθεση την ανάπτυξη της και σε κεφαλαιοποιητικές βάσεις. Από οικονομική άποψη, θα ήταν προτιμότερο να υπάρχουν συνταξιοδοτικά συστήματα που να ενσωματώνουν στοιχεία του διανεμητικού και του κεφαλαιοποιητικού συστήματος, επειδή καθένα από αυτά έχει διαφορετικό επίπεδο κινδύνου και απόδοσης. Ωστόσο, καθώς αυξάνεται η σημασία των συμπληρωματικών συντάξεων ως ποσοστό του συνολικού συνταξιοδοτικού εισοδήματος, είναι όλο και πιο σημαντικό να παρέχουν οι κυβερνήσεις σαφές

περιβάλλον για την αποτελεσματική λειτουργία των συμπληρωματικών κεφαλαιοποιητικών καθεστώτων.

Αυτές είναι και οι τάσεις στην ΕΕ. Είναι φανερό ότι υπό την πίεση των αυξανόμενων δαπανών κοινωνικής προστασίας, του δημογραφικού προβλήματος, της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και του διεθνούς ανταγωνισμού, τα κράτη-μέλη της ΕΕ υποστηρίζουν την ενίσχυση και ανάπτυξη της επικουρικής ασφάλισης, με τη χορήγηση φορολογικών κινήτρων και ελαφρύνσεων, ενώ μελετάται και έχει ήδη αρχίσει να υλοποιείται σταδιακά, η δημιουργία προϋποθέσεων που να ευνοούν περισσότερο την ανάπτυξη επικουρικών καθεστώτων με κεφαλαιοποίηση.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης μορφοποιείται μετά το 1979, αλλά πριν ακόμη ολοκληρωθεί η διαμόρφωση του παραγκωνίστηκε από την κρίση που έπληξε την κύρια ασφάλιση στα μέσα της δεκαετίας του '80. Γενικά σε ότι αφορά την κοινωνικοασφαλιστική πολιτική στην Ελλάδα, αυτή ουδέποτε υπήρξε ένα ενιαίο και συγκροτημένο σύστημα με συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους, κριτήρια λειτουργίας, προϋποθέσεις δράσεων και με εσωτερική συνοχή. Ότι υπήρξε ήταν περιορισμένο και αποσπασματικό. Σήμερα ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης είναι τμήμα της συνολικής παθογένειας του συνολικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, άλλωστε θα ήταν περίεργο ένα σύστημα που συνολικά νοσεί ταυτόχρονα να έχει υγιή τα τμήματα που το συγκροτούν.

Στη σημερινή εποχή κρίσης της κοινωνικής ασφάλισης η Επικουρική Ασφάλιση μπορεί να υποστηρίξει την ελληνική κοινωνική ασφάλιση και ιδιαίτερα το συνταξιοδοτικό σύστημα, πολύ περισσότερο σήμερα που κάτι τέτοιο υποστηρίζεται και από την ΕΕ. Έτσι, ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης έχει στις μέρες μας εξελιχθεί σε σημαντικής οικονομικής και κοινωνικής σημασίας βοήθεια στα πλαίσια της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων. Πρόκειται για θεσμό που αναπτύχθηκε μέσα από την κοινωνική ασφάλιση με σκοπό την

υποστήριξη της στις αυξημένες ανάγκες που έπρεπε να καλύψει, με περαιτέρω χρηματοδοτήσεις.

Βασική υπόθεση είναι ότι, η κοινωνική ασφάλιση αναλύεται σε όρους κοινωνικούς και οικονομικούς, για να εκπληρώσει το κοινωνικό της έργο πρέπει να αναπτύξει αυτόνομες οικονομίες. Αν και ο χαρακτήρας της κοινωνικής ασφάλισης (στο σύνολο της) επιβάλλει ως μοναδικό υπεύθυνο το κράτος, τα γεγονότα δείχνουν ότι ποτέ δε συνέβαινε απόλυτα αυτό (στην Ελλάδα), ιδιαίτερα όσον αφορά την επικουρική ασφάλιση και ούτε πρόκειται να συμβεί τώρα που το περιβάλλον, για την λειτουργία των διανεμητικών καθεστώτων, είναι αρνητικό (δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις, οικονομική κρίση, ανεργία κλπ.).

Για την αποφυγή των χειρότερων: δαιώνιση του μακροχρόνιου οικονομικού και κοινωνικού ελλείμματος του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, αύξηση του πληθυσμού που το ύψος της κύριας και επικουρικής σύνταξης τους βρίσκεται πολύ κοντά στα όρια της φτώχειας κλπ, κρίνεται απαραίτητη η συμβολή της επικουρικής ασφάλισης με την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της οικονομικής ανάπτυξης. Αλλά ακόμα πιο απαραίτητο κρίνεται, οι κινήσεις για την ανάπτυξη της επικουρικής ασφάλισης να γίνουν όσο πιο γρήγορα και ομαλά γίνεται ώστε να έχουμε τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Με σκοπό την διερεύνηση του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα, στην εργασία αναπτύσσονται τα παρακάτω κεφάλαια:

Στο κεφάλαιο 1 αναλύεται η αντίληψη η διαμόρφωση της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα, από την εμφάνιση του θεσμού μέχρι και σήμερα. Στο κεφάλαιο 2 αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο της επικουρικής ασφάλισης, μέσα από το δίκαιο που εφαρμόζεται και του νόμους που προωθούνται. Στο κεφάλαιο 3 αναφέρεται η διοικητική οργάνωση της επικουρικής ασφάλισης και οι διαφοροποιήσεις των

συστημάτων δημόσιας και ιδιωτικής ασφάλισης. Στο κεφάλαιο 4 αναλύονται οι φορείς επικουρικής ασφάλισης ανά επαγγελματική ομάδα καθώς και τα επαγγελματικά ταμεία. Στο κεφάλαιο 5 αναφέρονται οι τρόποι χρηματοδότηση της επικουρικής ασφάλισης και των επαγγελματικών ταμείων. Στα κεφάλαια αυτά γίνονται αποσπασματικά, αναφορές και συγκρίσεις με την κύρια ασφάλιση. Στο κεφάλαιο 6 αναφέρεται η αντίληψη της ΕΕ για την επικουρική ασφάλιση και η μορφή της επικουρικής σύνταξης σε κράτη-μέλη της. Και στο κεφάλαιο 7 αναφέρονται οι υποχρεώσεις και οι δυνατότητες της επικουρικής ασφάλισης μέσα από το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο.

Κατά την έρευνα και συλλογή στοιχείων για την εργασία υπήρξαν αρκετές δυσκολίες εύρεσης υλικού. Η επικουρική ασφάλιση είναι ένας θεσμός που δεν χρήζει ιδιαίτερης ανάλυσης και αναφοράς λόγω του δευτερεύοντος ρόλου του στην κοινωνική ασφάλιση. Σε κοινωνικό και θεσμικό επίπεδο καλύπτεται από τις γενικές αναλύσεις της κοινωνικής ασφάλισης και τα οικονομικά του θεσμού είναι αμελητέα μπροστά στην κύρια ασφάλιση. Όμως η δυναμική που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια γύρω από το επικουρικό σύστημα συνταξιοδότησης, παγκοσμίως, θα αλλάξει τα πράγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

Έννοια και εξέλιξη του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα

1.1 Η μορφή της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Η έννοια της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα αντιστοιχεί σε δευτερεύοντα στόχο του εθνικού μοντέλου συνταξιοδότησης, το οποίο εξυπηρετείται μέσω του Συστήμα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ) για την προστασία των εργαζομένων. Το ΣΚΑ αποτελεί τον κύριο άξονα του Ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η λειτουργία της επικουρικής ασφάλισης, όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά μέχρι σήμερα, επιδιώκει την κάλυψη των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι (γήρας, αναπηρία, θάνατος), χορηγώντας παροχές και υπηρεσίες που αναπληρώνουν την απώλεια εισοδήματος από απασχόληση¹. Αποτελεί μία πρόσθετη μορφή ασφάλισης η οποία αποσκοπεί στην αναπλήρωση του εισοδήματος κατά τη συνταξιοδότηση, επειδή η κύρια σύνταξη κρίνεται ανεπαρκής. Η επικουρική σύνταξη αναπληρώνει το εισόδημα σε ποσοστά που ποικίλουν από 20% έως και 46%, ενώ η κύρια σύνταξη καλύπτει κατά κανόνα ποσοστό 80% του εισοδήματος.

Όπως εμφανίζεται στο παρακάτω σχήμα (ΠΙΝΑΚΑΣ Ι, βλ. σελ. 10) οι πηγές παροχής συντάξεων σήμερα μπορούν να περιγραφούν σε τρεις κατηγορίες ή τρεις πυλώνες. Σε γενικές γραμμές, η πρώτη κατηγορία αφορά την κρατική ασφάλιση, κύρια και επικουρική δημόσια ασφάλιση (λειτουργεί με βάση αυτόνομους ασφαλιστικούς φορείς), η δεύτερη την επαγγελματική - συμπληρωματική και η τρίτη την ιδιωτική ασφάλιση (ατομική συνταξιοδοτική εξασφάλιση, μέσω αποταμιεύσεων ή συμβολαίων ασφάλειας ζωής)².

¹ http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm, (21/4/2004).

² ΟΤΟΕ, «Η αυτονομία και η αυτοδιαχείριση των Επικουρικών Ταμείων», ΙΝΕ-ΟΤΟΕ, Αθήνα 1998, σελ.32.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι: Οι τρεις κατηγορίες του Συνταξιοδοτικού Συστήματος**ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ**

1^η κατηγορία	2^η κατηγορία	3^η κατηγορία
Κύρια + Επικουρική κρατική κοινωνική ασφάλιση (υποχρεωτική, αναδιανεμητική)	Επαγγελματική ασφάλιση (προαιρετική, κεφαλαιοποιητική)	Ιδιωτική ασφάλιση (προγράμματα αποταμιεύσεων για συντάξεις που συνδέονται (κυρίως) με ασφάλιση ζωής)

ΠΗΓΗ: ΙΔΙΑ ΠΗΓΗ

Ο δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας ασφάλισης δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένοι σε σχέση με την εφαρμογή τους σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ. Πρόσφατα όμως η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε στη θεσμική κατοχύρωση των επαγγελματικών ταμείων, τα οποία αναμένεται να συμβάλουν στη διεύρυνση του επιπέδου προστασίας του ασφαλιστικού συστήματος και στη βελτίωση των ασφαλιστικών παροχών, αποτελώντας ουσιαστικά το δεύτερο πυλώνα ασφάλισης³. Ενώ η ιδιωτική ασφάλιση δεν μπορεί να αποτελέσει ιδιαίτερο πυλώνα της κοινωνικής ασφάλισης. Η υποκατάσταση της κοινωνικής ασφάλισης από την ιδιωτική δεν είναι αποδεκτή οι ρόλοι τους είναι εντελώς διακριτοί και οι κοινωνικές ομάδες στις οποίες απευθύνονται, επίσης, διαφορετικές⁴. Επομένως, το επικουρικό σύστημα της ασφάλισης περιέχεται και στις τρεις κατηγορίες με τρεις διαφορετικές μορφές. Στην πρώτη κατηγορία ως κρατική, υποχρεωτική επικουρική ασφάλιση, στην δεύτερη κατηγορία ως επαγγελματική, προαιρετική ασφάλιση και στην τρίτη κατηγορία ως συμπληρωματική της πρώτης ή της δεύτερης κατηγορίας.

1.2 Η ιστορική εξέλιξη της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Παράλληλα σχεδόν με τη δημιουργία φορέων κύριας ασφάλισης άρχισαν να ιδρύονται και οργανισμοί επικουρικής ασφάλισης, με σκοπό τη χορήγηση πρόσθετων παροχών με

³ http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm (24/4/2004).

⁴ Σ. Ρομπόλης – Γ. Ρωμανιάς – Β. Μαργιώς, «Αναλογιστική Μελέτη του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα: “ΔΕΣΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ”», ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, μελέτες 13 τομ., Αθήνα Απρίλιος 2001, σελ. 192.

περιοδικό ή εφάπαξ χαρακτήρα. Το 1861 εισάγεται ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης με την ίδρυση των Μετοχικών Ταμείων Στρατού και Ναυτικού, καθώς και του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων. Από τους φορείς επικουρικής ασφάλισης, που εποπτεύονται σήμερα από το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών, αρχαιότερο θεωρείται το Ταμείο Επικουρικής Ασφαλίσεως και Πρόνοιας Προσωπικού Εμπορικών, Βιοτεχνικών, Βιομηχανικών και Επαγγελματικών Επιμελητηρίων, που ιδρύθηκε το 1925. Ιδιαίτερα η δεκαετία 1930-1940 χαρακτηρίζεται από την ίδρυση και ανάπτυξη των επικουρικών ταμείων οπότεν ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών αναπτύσσουν ταμεία επικουρικής ασφάλισης, όπως οι αρτοποιοί (1936), οι εργάτες μεταλλείων (1935), οι εργαζόμενοι στις εταιρίες τσιμέντων (1937) και λιπασμάτων (1939)⁵.

Η διαδικασία για την οργάνωση ταμείων επικουρικής ασφάλισης με τη μορφή των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου ξεκίνησε από τον χώρο των τραπεζών το 1948 με την ίδρυση του Ταμείου Επικουρικής Ασφαλίσεως Προσωπικού Εμπορικής Τραπέζης και του Μετοχικού Ταμείου Υπαλλήλων Τραπέζης Ελλάδος και Κτηματικής. Στη συνέχεια επεκτείνεται και σε άλλες τράπεζες, έτσι τις επόμενες χρονιές (1949, 1950, 1951) ιδρύονται, ο Λογαριασμός Επικουρήσεως Προσωπικού Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, το Ταμείο Αλληλοβοηθείας Προσωπικού Τραπέζης Πίστewς και ο Ειδικός Λογαριασμός Επικουρήσεως Μελών Ταμείου Υγείας Προσωπικού Αγροτικής Τραπέζης Ελλάδος⁶.

Παρά, όμως, τη δημιουργία τόσων πολλών επικουρικών ταμείων ο νόμος 1846/1951 (άρθρο 5 παρ.5), που απαγόρευσε τη σύσταση νέων ταμείων κύριας ασφάλισης δεν συμπεριέλαβε

⁵ Γ.Προβόπουλος-Ι.Υφαντόπουλος, «Ειδικά θέματα κοινωνικής πολιτικής», Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990, σελ. 28,31.

⁶ Στοιχεία από Κοινωνικό Προϋπολογισμό 2003.

την επικουρική ασφάλιση⁷ γιατί δεν υπήρχαν δομές για να προχωρήσει γρήγορα αλλά και ο αριθμός των ασφαλισμένων ήταν πολύ περιορισμένος. Έκτοτε δημιουργήθηκαν και άλλοι φορείς ανεβάζοντας σήμερα (δεν υπήρξαν σημαντικές διακυμάνσεις στους αριθμούς αυτούς στην πάροδο του χρόνου) το σύνολο σε σαράντα (40) (ΠΙΝΑΚΑΣ II, βλ. σελ.13) και τον αριθμό των κλάδων επικουρικής ασφάλισης σε δεκατρείς (13) (ΠΙΝΑΚΑΣ III, βλ. σελ.15).

Η έννοια της "επικουρικής ασφάλισης" ομολογεί ότι έκανε την εμφάνιση της για να υποστηρίξει τις χαμηλές συντάξεις (αφού οι συντάξεις δεν αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά εισοδήματα κατά τη διάρκεια εργασίας) των ταμείων κύριας ασφάλισης και τις αυξημένες ανάγκες, αλλά κυρίως πιέσεις, ορισμένων επαγγελματικών κατηγοριών για περαιτέρω χρηματοδότησή τους, κατά την συνταξιοδότησή τους. Συμπερασματικά λοιπόν, η επικουρική ασφάλιση δεν απορρέει από τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας αλλά από τις πιέσεις των εκάστοτε ισχυρών επαγγελματικών κατηγοριών, αυξάνοντας την ανισότητα στο τρόπο χρηματοδότησης και στο επίπεδο των παροχών.

Δεν υιοθετήθηκε ένα ενιαίο ασφαλιστικό καθεστώς για όλους τους εργαζομένους αλλά πληθώρα συστημάτων επικουρικής ασφάλισης, καθώς ιδρύονται και λειτουργούν εκ του νόμου συστήματα υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης μόνο για τους μισθωτούς και όχι για άλλες κατηγορίες πληθυσμού⁸. Ο νόμος 997/1979 «περί συστάσεως Ταμείου Επικουρικής Ασφαλίσεως Μισθωτών (TEAM)», υπήρξε αποφασιστικό βήμα στην επέκταση του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης, με το οποίο επιδιώχθηκε η ασφαλιστική κάλυψη 900.000 περίπου μισθωτών, οι οποίοι στερούνταν μέχρι τότε επικουρικής ασφάλισης. Σκοπός του TEAM ορίσθηκε η χορήγηση περιοδικών παροχών (συντάξεων) σε περίπτωση

⁷ Γ. Προβόπουλος-Ι. Υφαντόπουλος, «Ειδικά θέματα κοινωνικής πολιτικής», Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990, σελ. 29.

⁸ http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm, (24/4/2004).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ : ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ**Φορείς επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων**

α/α	Τίτλος οργανισμού	Κλάδος ασφάλισης	Έτος ίδρυσης
		ΝΠΔΔ	
1.	Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών	Σύνταξης	2002
2.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Αεροπορικών Επιχειρήσεων	Σύνταξης	1963
3.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ασφαλιστών & Προσωπικού Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων	Σύνταξης	1942
4.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων	Σύνταξης Πρόνοιας	1939 1962
5.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ηλεκτροτεχνιτών Ελλάδος	Σύνταξης	1943
6.	Ταμείο Πρόνοιας & Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιπποδρομιών	Σύνταξης Πρόνοιας Ασθένειας	1957 1957 1961
7.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οινοποιίας, Ζυθοποιίας κλπ.	Σύνταξης	1939
8.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιριών Πετρελαιοειδών	Σύνταξης	1944
9.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορίου Τροφίμων	Σύνταξης	1946
10.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιριών Τσιμέντων	Σύνταξης Πρόνοιας	1937
11.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού ΕΥΔΑΠ	Σύνταξης	1939
12.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Φαρμακευτικών Εργασιών	Σύνταξης Πρόνοιας	1943 1960
13.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Χημικών	Σύνταξης	1941
14.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμού Κοινωνικής Ασφάλισης (ΤΕΑΠΟΚΑ)	Σύνταξης	1942
15.	Ταμείο Ασφάλισης Δημοτικών & Κοινοτικών Υπαλλήλων	Σύνταξης & Πρόνοιας	1936
16.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ταμείου Νομικών	Σύνταξης Πρόνοιας	1951 1951
17.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης & Πρόνοιας Προσωπικού ΕΡΤ και Τουρισμού	Σύνταξης Πρόνοιας	1958 1969
18.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Αρτοποιιών	Σύνταξης	1936
19.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Συμβολαιογράφων	Επικ. Συντ. & Πρόνοιας Υγείας	1937 1958
20.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων Κεντρική υπηρεσία πρώην ΤΑΥΥΠ&Θ	Σύνταξης	1999
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Γεωργίας	Σύνταξης	1954
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Εμπορίου	Σύνταξης	1952
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	Σύνταξης	1955
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Συγκοινωνιών	Σύνταξης	1953
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπαλλήλων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας	Σύνταξης	1953
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Δικαιοσύνης	Σύνταξης	1956
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Βιομηχανίας	Σύνταξης	1964
	- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών	Σύνταξης	1952

- Υπηρεσιακή Μονάδα Υπουργείου Προεδρίας & Εξωτερικών	Σύνταξης	1957
- Υπηρεσιακή Μονάδα Οικονομικών Υπαλλήλων	Σύνταξης	1952
- Υπηρεσιακή Μονάδα Τελωνειακών Υπαλλήλων	Σύνταξης	1949
21. Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων		1999
22. Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Πυροσβεστικού Σώματος	Σύνταξης	1966
23. Επικουρικό Ταμείο Ελληνικής Χωροφυλακής	Σύνταξης	1957
24. Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Δικηγόρων	Σύνταξης	1961
25. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Εκπαιδευτικών Ιδιωτικής Γενικής Εκπαιδεύσεως	Σύνταξης	1978
26. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Κοινής Διανομής Πρατηριούχων Υγρών Καυσίμων	Σύνταξης Κοινής Διανομής	1978

ΝΠΙΔ

27. Λογαριασμός Επικουρήσεως Προσωπικού Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος	Σύνταξης	1949
28. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εμπορικής Τραπέζης	Σύνταξης	1948
29. Ταμείο Αλληλοβοηθείας Προσωπικού Τραπέζης Πίστωσης	Σύνταξης	1950
30. Ειδικός Λογαριασμός Επικουρήσεως Μελών Ταμείου Υγείας Προσωπικού ΑΤΕ	Σύνταξης	
31. Μετοχικό Ταμείο Υπαλλήλων Τραπέζης Ελλάδος & Κτηματικής	Σύνταξης	1948
32. Ταμείο Αλληλοβοηθείας Προσωπικού Ιονικής-Λαϊκής Τράπεζας	Σύνταξης	
33. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ένωσης Συντακτών Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας	Σύνταξης	
34. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ενώσεως Συντακτών Πελοποννήσου, Ηπείρου και Νήσων	Σύνταξης	
35. Ταμείο Αλληλοβοηθείας Υπαλλήλων Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης	Σύνταξης	1975

Φορείς επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

1. Μετοχικό Ταμείο Στρατού	Σύνταξης
2. Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού	Σύνταξης
3. Μετοχικό Ταμείο Αεροπορίας	Σύνταξης Πρόνοιας

Φορείς επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών

1. Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων	Σύνταξης	1919
--	----------	------

Φορείς επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας

1. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιδρυμάτων Εμπορικού Ναυτικού	Σύνταξης
---	----------

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ : Κλάδοι επικουρικής ασφάλισης**Κλάδοι επικουρικής ασφάλισης**

1. Ταμείο Συντάξεων & Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Γεωργικών Συνεταιρ, Οργανώσεων
 2. Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού ΕΤΒΑ
 3. Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Ο.Τ.Ε.
 4. Ταμείο Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων & Υπαλλήλων
 5. Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. (ΕΛ.Π.Π.)
 6. Ταμείο Ασφάλισης Ιδιοκτητών Συντακτών & Υπαλλήλων Τύπου
 7. Ταμείο Ασφάλισης Τεχνικών Τύπου Αθηνών
 8. Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η.
 9. Ενιαίος Δημοσιογραφικός Οργανισμός Επικουρικής Ασφάλισης & Περιθάλψεως
 10. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης & Κοινής Διανομής Πρατηριούχων Υγρών Καυσίμων
 11. ΙΚΑ-TEAM
 12. ΙΚΑ-ΕTEAM
 13. Ταμείο Πρόνοιας Προσωπικού Ο.Λ.Θ.
- ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου.

γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου.

Πόροι του Ταμείου ορίσθηκαν η εισφορά των εργαζομένων και των εργοδοτών σε ποσοστό 3% αντίστοιχα, οι τόκοι των κεφαλαίων και οι πρόσοδοι περιουσίας. Οι ασφαλιστικές εισφορές για το TEAM κρατούνται από 1 Φεβρουαρίου 1983⁹. Ενώ ανοίγει και ο δρόμος για συγχωνεύσεις στο ΙΚΑ-TEAM όσων ταμείων δεν μπορούν να παρέχουν την ελάχιστη ασφαλιστική προστασία (την οποία παρέχει κάθε φορά το ΙΚΑ-TEAM (ΠΙΝΑΚΑΣ ΙV, βλ. σελ. 17).

Όπως σημειώθηκε, την ευθύνη της επικουρικής ασφάλισης έχει επωμιστεί ένα ετερόκλητο πλήθος φορέων που χαρακτηρίζονται από ποικιλία καθεστώτων, εισφορών και παροχών. Ταυτόχρονα, παρατηρείται και το φαινόμενο της πολλαπλής δραστηριότητας, είναι έτσι χαρακτηριστικό ότι φορείς κύριας ασφάλισης παρέχουν επικουρική ασφάλιση ενώ φορείς επικουρικής ασφάλισης παρέχουν υγειονομική περίθαλψη και το αντίστροφο. Αυτό συμβαίνει κατά κανόνα σε ταμεία καλά οργανωμένων ομάδων εργαζομένων, οι οποίες κατάφεραν με την άσκηση επιτυχών πιέσεων να ανεξαρτητοποιήσουν τους φορείς τους από το σύστημα γενικής προστασίας του πληθυσμού¹⁰.

1.3 Οι κρατικές παρεμβάσεις κατά τη διαμόρφωση του θεσμού

Το κράτος ουσιαστικά επενέβη στη λειτουργία της επικουρικής ασφάλισης μόλις το 1990, όπου έγιναν οι πρώτες προσπάθειες περιορισμού των ταμείων επικουρικής ασφάλισης με τους νόμους 1876/1990 και 1902/1990 απαγορεύοντας να αποτελεί αντικείμενο συλλογικών συμβάσεων εργασίας κάθε θέμα που σχετίζεται με τη συνταξιοδοτική προστασία. Ενώ το 1992 με το νόμο 2084/1992 το κράτος προσπαθεί να εξομοιώσει τα ιδιωτικού δικαίου επικουρικά ταμεία σε κρατικούς φορείς

⁹ Γ. Προβόπουλος-Ι. Υφαντόπουλος, «Ειδικά θέματα κοινωνικής πολιτικής», Αντ.Ν. Σάκκουλα», Αθήνα-Κομοτηνή 1990, σελ.31-32.

¹⁰ Στο ίδιο με παραπάνω, σελ.41.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV: Συγχωνευθέντα στο ΙΚΑ-ΤΕΑΜ Επικουρικά Ταμεία**Α. ΙΚΑ - ΤΕΑΜ**

ΣΥΓΧ/ΝΤΑ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ	ΗΜ/ΝΙΑ ΣΥΓΧ/ΣΗΣ	ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ
τ. ΤΕΑΜ	1/8/1983	Ν. 1358/83 ('Αρθρο 6) (ΦΕΚ 64/24-5-83 τ.Α')
ΤΕΕΑΜΒΚ (ΒΙΟΜΗΧ. ΚΑΠΝΟΥ)	1/6/1983	Π.Δ. 151183 (ΦΕΚ 62/18.5.83 Τ.Α')
ΤΕΑΥΚΕ (ΚΑΠΝΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ)	1/6/1983	Π.Δ. 151/83 (ΦΕΚ 62/18.5.83 Τ.Α')
ΤΕΑΜΠΕΟ	1/6/1983	Π.Δ. 151/83 (ΦΕΚ 62/18-.5-83 Τ.Α')
ΤΕΑΥΚΚ (ΚΟΜΜΩΤΩΝ)	1/6/1984	Π.Δ. 166/84 (ΦΕΚ 55/84 Τ.Α')
ΤΕΑΕΥ (ΥΑΛΟΥΡΓΩΝ)	1/4/1985	Π.Δ. 167/85 (ΦΕΚ 58/29-3-85 Τ.Α')
ΤΕΑΜΚ (ΚΛΩΣΤ/ΓΩΝ)	1/1/1987	Π.Δ. 410/19-11-86 (ΦΕΚ 193/86 Τ.Α')
ΤΕΑΜΕΖ	1/1/1987	Π.Δ. 422/8-12-86 (ΦΕΚ 199/86 Τ.Α')
ΤΕΑΠΕΕΣ (ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ)	1/9/1992	Π.Δ. 283/19-8-92 (ΦΕΚ 145/92 Τ.Α)
ΤΕΑΕΥΔΕ (ΔΕΡΜΑΤΟΣ)	1/9/1992	Π.Δ. 282/19-8-92 (ΦΕΚ 145/92 Τ.Α')
ΕΤΑΚΕΚ (ΚΡΕΟΠΩΛΩΝ)	1/9/1992	Π.Δ. 284/19-8-92 (ΦΕΚ 145/92 Τ.Α')
ΤΕΑΠΟΕΑΣ& ΥΓΚΤΙΑ	17/3/1993	Π.Δ.73/93 (ΦΕΚ 32/17 3-93 Τ.Α')
ΤΕΑΠΕΛ (ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ)	6/9/1995	Ν.2335J'95('Αρθρο 1) (ΦΕΚ 185/95 τ.Α')
ΤΕΑΕΔΞΕ (ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ)	12/7/1996	Π.Δ. 200/96 (ΦΕΚ 159/96 Τ.Α')
ΕΤΕΜ (ΜΕΤΑΛΛΟΥ)	1/3/1999	Ν. 2676/99('Αρθρο 25) (ΦΕΚ 1/5-1-99 Τ.Α')
ΤΕΑΕΥΕΕΟ (ΣΥΝΔΙΚ.ΕΠΑΓΓ. ΟΡΓΑΝ.)	1/5/1999	Ν.2676/39('Αρθρο 26) (ΦΕΚ 1/5-1-99 τ.Α')
ΤΕΑΠΑΕΛ	1/5/2001	Π.Δ. 82/6-4-2001 (ΦΕΚ 66/2001 τ.Α')

Β. ΙΚΑ - ΕΤΕΑΜ

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΜΗΝΙΑΙΩΝ ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ τ.ΤΑΜΕΙΟΥ	18/3/1988	Ν.1759/89('Αρθρο 29 παρ. 10) (ΦΕΚ 50/18-3-88 τ.Α')
ΕΠΙΚ ΑΣΦΑΛ. ΠΡΟΣ Ε.ΒΕ.Β.Ε.Κ		
ΤΕΑΥΕΟΚ(ΚΑΠΝΟΥ)-ΕΤΕΑΜ	1/11/1994	Π.Δ. 329/94 (ΦΕΚ 175/24-10-94 τ.Α')
ΟΛΠ - ΟΛΘ Α.Ε	1/5/1999	Ν. 26881/99('Αρθρο 16α) (ΦΕΚ 40 /1-3-99 τ.Α')

ΠΗΓΗ: <http://www.ika.gr/gr/Infopages/asf/insurance/epikins.cfm> (24/8/2004)

κοινωνικής ασφάλισης, θέλοντας να τα θέσει κάτω από έναν έλεγχο καλής λειτουργίας¹¹. Ο παραπάνω νόμος δημιουργούσε και το απαραίτητο πλαίσιο για εντάξεις, συγχωνεύσεις και ομαδοποιήσεις φορέων κοινωνικής ασφάλισης με όλες τις εγγυήσεις, στην προσπάθεια περιορισμού του αριθμού των φορέων. Έτσι, έδινε τη δυνατότητα: i) να εντάσσονται Ταμεία πρόσθετης ασφάλισης και ασθένειας στους φορείς κύριας ασφάλισης, ii) να γίνονται εντάξεις φορέων κύριας, επικουρικής και ασθένειας σε ομοειδής φορείς ασφάλισης και iii) να γίνει συγχώνευση στο ΙΚΑ-TEAM φορέων επικουρικής ασφάλισης που δεν μπορούν να χορηγούν ισοδύναμη σύνταξη με αυτό¹².

Στον τομέα της επικουρικής σύνταξης η ομαδοποίηση δεν είναι, πάντοτε, επιθυμητή αλλά ούτε και εφικτή (αφού πρόκειται περί επαγγελματικής ασφάλισης), ενώ, στον τομέα της κύριας σύνταξης ο αριθμός των υφιστάμενων, σήμερα ασφαλιστικών ταμείων έχει περιορισθεί¹³.

Οι τρεις παραπάνω νόμοι δεν έγιναν απόλυτα αποδεκτοί, διότι, στην ουσία τους, αποτελούσαν τα πρώτα βήματα του κράτους στον χώρο της επικουρικής ασφάλισης και αυτό ήταν κάτι το ανησυχητικό από μόνο του, πόσο μάλλον αν λάβουμε υπόψη ότι θίγονταν δικαιώματα και το 1990 ίσχυε νόμος που επέτρεπε την απεργία για ασφαλιστικά θέματα.

Η πρώτη απαγόρευση, να μην αποτελούν αντικείμενο συλλογικών συμβάσεων εργασίας ασφαλιστικά θέματα, αποτέλεσε τότε αντικείμενο μελέτης από ειδικούς και προέκυψε ότι αντιβαίνει στη Συνθήκη του Μάαστριχ (και ταυτόχρονα η πρακτική αυτή ακολουθείται από μεγάλες χώρες της ΕΕ, με συνεχώς διευρυμένο ρυθμό¹⁴) ενώ, η εξομοίωση των ιδιωτικού

¹¹ ΟΤΟΕ, «Η αυτονομία και η αυτοδιαχείριση των Επικουρικών Ταμείων», ΙΝΕ-ΟΤΟΕ, Αθήνα 1998, σελ. 80-81.

¹² ΥΥΠΚΑ-ΓΓΚΑ, «Ο νέος ασφαλιστικός νόμος 2084/92 (ΦΕΚ 165 Α΄)», Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1992, σ.29-30.

¹³ Σ. Ρομπόλης – Γ. Ρωμανιάς – Β. Μαργιός, , «Αναλογιστική Μελέτη του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα: “ΔΕΣΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ”», ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, μελέτες 13 τομ., Αθήνα Απρίλιος 2001, σελ. 193.

¹⁴ Στο ίδιο με παραπάνω, σελ.192.

δικαίου ταμείων σε κρατικούς φορείς είναι αντίθετη προς τις συνταγματικές αρχές της ελευθερίας του συνεταιρίζεστε (αν πρόκειται για Αλληλοβοηθητικό Ταμείο που παρεμποδίζεται με τη μορφή σωματείου), ή της ελευθερίας των συμβάσεων, της οικονομικής ελευθερίας που έχουν οι επιχειρήσεις (αν πρόκειται για ειδικό λογαριασμό)¹⁵.

Ο ρόλος της επικουρικής ασφάλισης, άλλωστε, έχει επαγγελματικό χαρακτήρα και μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ συνδικάτων και εργοδοτικών οργανώσεων. Ενώ επισημαίνετε, ακόμη, ότι, με την ισχύουσα νομοθετική ρύθμιση, ήταν επιτρεπτή η καταφυγή σε ιδιωτική ασφαλιστική εταιρεία για την ομαδική ασφάλιση¹⁶ του προσωπικού συγκεκριμένης επιχείρησης¹⁷.

Οι παρεμβάσεις που προωθήθηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, ουσιαστικά ολοκληρώθηκαν το 2002 με την έκδοση του Νόμου 3029/2002 για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Οι παρεμβάσεις αυτές επικεντρώθηκαν σε ζητήματα οργάνωσης, χρηματοδότησης και χορήγησης των ασφαλιστικών παροχών με έμφαση στις συνταξιοδοτικές παροχές.

Η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους εκσυγχρονισμού του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Συνδυάστηκε μάλιστα με εκτεταμένες παρεμβάσεις και στην επικουρική ασφάλιση, για την οικοδόμηση ενός νέου ΣΚΑ, όντας μία από τις κυριότερες δομικές αδυναμίες του ασφαλιστικού μας συστήματος ως προς την λανθάνουσα σημερινή δομή και

¹⁵ ΟΤΟΕ, "Η αυτονομία και η αυτοδιαχείριση των Επικουρικών Ταμείων", ΙΝΕ-ΟΤΟΕ, Αθήνα 1998, σ. 81-82.

¹⁶ Οι ασφαλιστικές εταιρείες ζωής μπορούν να εξασφαλίσουν τη διαχείριση ταμείων ομαδικών ασφαλίσεων για λογαριασμό των καταπιστευματοδόχων του συνταξιοδοτικού συστήματος. Μια τέτοια ρύθμιση εμπίπτει στην κατηγορία 2.

¹⁷ Σ. Ρομπόλης – Γ. Ρωμανιάς – Β. Μαργιός, «Αναλογιστική Μελέτη του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα: "ΔΕΣΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ"», ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, μελέτες 13 τομ., Αθήνα Απρίλιος 2001, σελ. 192.

λειτουργία των Επικουρικών Ταμείων, η οργανωτική ασυμβατότητα των οποίων έχει ως αποτέλεσμα σήμερα να μην είναι διακριτές οι διαφορές επικουρικής και κύριας σύνταξης¹⁸.

Η μεταρρύθμιση της επικουρικής ασφάλισης τυγχάνει ιδιαίτερης προσοχής αφού όχι μόνο αποκτάει μορφή αλλά και για το λόγο ότι μέσα στα όρια της αναπτύσσεται κάτι καινούριο (τα επαγγελματικά ταμεία) στο σύστημα με δυνατότητα αξιοποίησης των οικονομικών ευκαιριών της ενιαίας αγοράς.

¹⁸ Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, «Νέο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης: “Το περιεχόμενο της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης”», Αθήνα, Απρίλιος 2002.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Το θεσμικό πλαίσιο των πολιτικών για την επικουρική ασφάλιση

2.1 Το δίκαιο της επικουρικής ασφάλισης

Το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης περιλαμβάνει τις συνταγματικές ρυθμίσεις στο πεδίο των κοινωνικών δικαιωμάτων, τη νομοθεσία και τις πράξεις της διοίκησης που εξειδικεύουν τις συνταγματικές ρυθμίσεις, τις γενικές αρχές, τα έθιμα και τις ρυθμίσεις κοινωνικοασφαλιστικού χαρακτήρα που περιέχονται στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Αυτές οι πηγές συγκροτούν το εθνικό δίκαιο για την επικουρική ασφάλιση. Υπάρχουν όμως και κανόνες υπερεθνικού χαρακτήρα που προβλέπονται στους μηχανισμούς του διεθνούς δικαίου και του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου. Η Ελλάδα έχει ενσωματώσει στην εθνική της έννομη τάξη τους πλέον βασικούς κανόνες ασφαλιστικού χαρακτήρα των διεθνών οργανισμών, ενώ ανταποκρίνεται ως μέλος της ΕΕ στο κοινοτικό κεκτημένο που έχει διαμορφωθεί στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης¹⁹.

Το ισχύον Σύνταγμα του 1975 (όπως αναθεωρήθηκε το 1986 και το 2001) περιέχει τους ιεραρχικά ανώτερους κανόνες στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης. Το Σύνταγμα προβλέπει συγκεκριμένες διατάξεις για την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση²⁰. Επίσης, περιέχει διατάξεις για τη λειτουργία του κοινωνικού κράτους δικαίου, οι

¹⁹ http://www.egka.gr/asfalistiko_main.htm. (24/4/2004).

²⁰ Η συνταγματική θεμελίωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση προβλέπεται στο άρθρο 22 παρ. 5 Συντάγματος, που ορίζει ότι: «Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων όπως ο νόμος ορίζει». Η διάταξη αυτή, όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, συνθέτει τη βάση για την ασφαλιστική κάλυψη όλων των εργαζομένων, ανεξάρτητα από το είδος απασχόλησης τους.

οποίες και σηματοδοτούν τον κοινωνικά προσανατολισμένο χαρακτήρα του²¹. Οι ρυθμίσεις περί κοινωνικών δικαιωμάτων στο ισχύον Σύνταγμα αποτελούν κανόνες δικαίου που εξειδικεύονται από τη Βουλή και τη διοίκηση μέσω νομοθεσίας και διοικητικών πράξεων. Η επικουρική ασφάλισης (και γενικά η κοινωνική ασφάλιση), όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά μέχρι σήμερα, ρυθμίζεται από εκτεταμένη νομοθεσία που αποτελεί τη βασική πηγή της δικαίου.²²

Οι κύριοι νομοθετικοί κανόνες που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία της επικουρικής ασφάλισης περιέχονται στη νομοθεσία των φορέων επικουρικής και συμπληρωματικής ασφάλισης καθώς και στις νομοθετικές παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος, οι οποίες εγκαινιάστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και ολοκληρώθηκαν σε σημαντικό βαθμό το 2002 με την ψήφιση του νόμου 3029/2002. Παρά την πληθώρα διατάξεων, το ελληνικό δίκαιο κοινωνικών επικουρικών ασφαλίσεων δεν έχει ακόμα κωδικοποιηθεί (κάτι που πρόκειται να συμβεί στο άμεσο μέλλον). Οι νομοθετικοί αυτοί κανόνες εξειδικεύονται από τα όργανα της διοίκησης μέσω της έκδοσης Προεδρικών Διαταγμάτων (ΠΔ) (πρόκειται για πράξεις της διοίκησης που επεξεργάζονται τα αρμόδια υπουργεία και υπογράφονται από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας) και κανονιστικών διοικητικών πράξεων. Συνήθως ο νομοθέτης εξουσιοδοτεί τα

²¹ Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου εντοπίζεται στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος που προβλέπει ότι: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

²² http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm, (24/4/2004).

όργανα της διοίκησης να εξειδικεύσουν με τις πράξεις τους νομοθετικές ρυθμίσεις γενικού ή αόριστου χαρακτήρα.²³

Οι εφαρμοστές του δικαίου για την επικουρική ασφάλιση στην Ελλάδα προσφεύγουν στις ακόλουθες αρχές για να εξασφαλίσουν την προσαρμογή των νομικών κανόνων σε νέες συνθήκες και αντιλήψεις: αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης (επιβάλλει τη διασταλτική ερμηνεία των τεχνικών υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών με στόχο την ενίσχυση των χρηματοδοτικών πόρων των οργανισμών επικουρικής ασφάλισης), αρχή της εύνοιας των ασφαλισμένων (επιβάλλει την επίλυση διαφορών για ασφαλιστικές παροχές με πνεύμα προστασίας του αδύνατου μέρους), αρχή της καλής πίστης, αρχή της χρηστής διοίκησης.

Οι γενικές αρχές του δικαίου που περικλείει ο χώρος της επικουρικής ασφάλισης αποτελούν γραπτούς θεμελιώδεις κανόνες που συνάγονται από τη διατύπωση ή τους σκοπούς υφιστάμενων ρυθμίσεων. Συνήθως προκύπτουν από την ερμηνεία του ισχύοντος δικαίου (όπως αυτή αναπτύσσεται μέσω της νομολογίας των Ανωτάτων Δικαστηρίων) και η παραβίασή τους αποτελεί λόγο ακύρωσης των πράξεων των φορέων επικουρικής ασφάλισης.

Ενώ, ένας βασικός μηχανισμός του συστήματος εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα, οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας, μπορούν να ρυθμίζουν ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης υπό δύο προϋποθέσεις: οι ρυθμίσεις τους αφενός δεν πρέπει να αναφέρονται σε συνταξιοδοτικά ζητήματα και αφετέρου πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο της ισχύουσας συνταγματικής τάξης και των πολιτικών των δημοσίων φορέων ασφάλισης. Έτσι, οι κοινωνικοί εταίροι προχωρούν στη ρύθμιση επικουρικών ασφαλιστικών θεμάτων επεκτείνοντας συνήθως την προστασία των εργαζομένων για συγκεκριμένους ασφαλιστικούς κινδύνους²⁴.

²³ Στο ίδιο με παραπάνω.

²⁴ Στο ίδιο με παραπάνω.

Από την άλλη πλευρά, μέχρι πρόσφατα, οι κοινωνικοί εταίροι δεν μπορούσαν να συστήσουν μέσω συλλογικών συμβάσεων ειδικά ταμεία ή λογαριασμούς που χορηγούν περιοδικές παροχές συντάξεων ή εφάπαξ βοηθήματα με επιβάρυνση του εργοδότη. Η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται με κριτήριο τη συνταγματική κατοχύρωση του δημόσιου, κοινωνικού δικαιώματος στην ασφάλιση, η οποία απαγορεύει να συσταθεί με ιδιωτική πρωτοβουλία φορέας που θα χορηγεί παροχές κοινωνικής ασφάλισης. Στην πρόσφατη όμως μεταρρύθμιση του 2002 προβλέφθηκε η δυνατότητα των κοινωνικών εταίρων να συστήνουν (με πρωτοβουλία των εργαζομένων ή των εργοδοτών ή με συμφωνία και των δύο πλευρών) ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης που εντάσσονται στο δεύτερο πυλώνα ασφάλισης.

Η προσαρμογή της επικουρικής ασφάλισης στις διεθνείς τάσεις και εξελίξεις αποδεικνύεται από την εφαρμογή των μηχανισμών του διεθνούς δικαίου για την επικουρική ασφάλιση²⁵. Η διακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων από και προς την Ελληνική επικράτεια επιβάλλει τη ρύθμιση των κοινωνικοασφαλιστικών τους δικαιωμάτων και σχέσεων υπό το πρίσμα ευρύτερων κανόνων υπερεθνικής εφαρμογής. Οι κανόνες αυτοί προβλέπονται είτε σε διμερείς συμβάσεις κοινωνικής ασφάλισης είτε σε πολυμερείς συμβάσεις διεθνών οργανισμών²⁶.

²⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου 945/1979, «Περί κυρώσεως της Συνθήκης Προσχωρήσεως στην ΕΟΚ κλπ.», η χώρα μας είναι υποχρεωμένη να ευθυγραμμίζεται με τις οδηγίες του Συμβουλίου της Κοινότητας και σε θέματα ασφάλισης, με την αντίστοιχη έκδοση ΠΔ που απευθύνονται αμέσως στα ΝΠΔΔ, κατ' εξοχήν δε στο ΙΚΑ-ΤΕΑΜ που αναγνωρίζεται έναντι των Οργανισμών Επικουρικής Ασφάλισης των άλλων φορέων. Στη συνέχεια πρέπει να εναρμονίζονται και οι άλλοι φορείς παρακολουθώντας τις αντίστοιχες εγκυκλίους του ΙΚΑ-ΤΕΑΜ. Αντίθετα σε ότι αφορά τη διοίκηση, την εκλογή οργάνων κλπ δεν επιτρέπεται κοινοτικός διακανονισμός, αφού σύμφωνα με το άρθρο 58 παρ.2 της Συνθήκης της ΕΟΚ οι εταιρείες χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της εσωτερικής νομοθεσίας των κρατών-μελών.

²⁶ http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm, (24/4/2004).

2.2 Οι θεσμικές παρεμβάσεις.

Οι νέες θεσμικές παρεμβάσεις στο πεδίο της επικουρικής ασφάλισης εγκαινιάστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990, συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκειά της και ολοκληρώθηκαν το 2002. Βασικό χαρακτηριστικό των παρεμβάσεων ήταν η τροποποίηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου και η δημιουργία νέων ασφαλιστικών καθεστώτων με στόχο την αντιμετώπιση τριών σημαντικών προβλημάτων: δημογραφική γήρανση του ελληνικού πληθυσμού, χρηματοδοτική ανισορροπία του ασφαλιστικού συστήματος και οργανωτική ανεπάρκεια λόγω της πληθώρας ασφαλιστικών φορέων και ταμείων²⁷.

Οι νομοθετικές παρεμβάσεις εντάσσονται σε τρεις περιόδους που εμφανίζουν σχετικά αυτοτελή γνωρίσματα και ιδιαιτερότητες:

α) Η πρώτη περίοδος (1990-1992) χαρακτηρίζεται από την υιοθέτηση πολιτικών που επιδίωκαν πρωταρχικά την κάλυψη των χρηματοδοτικών ελλειμμάτων του ασφαλιστικού συστήματος μέσω αύξησης των πόρων και μείωσης των ασφαλιστικών παροχών. Η περίοδος αυτή, κατά τη διάρκεια της οποίας σημειώθηκαν έντονες αντιδράσεις ιδίως των συνδικαλιστικών ενώσεων για τις προτεραιότητες της μεταρρύθμισης, ολοκληρώθηκε με την ψήφιση του Νόμο 2084 το 1992, που εισήγαγε τη διάκριση ανάμεσα σε δύο κατηγορίες ασφαλισμένων. Οι υπαγόμενοι μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1992 σε κάποιο ασφαλιστικό καθεστώς θα εξακολουθούσαν να υπάγονται στις μέχρι τότε ισχύουσες διατάξεις, ενώ αυτοί που ασφαλιζόνταν για πρώτη φορά μετά την 1 Ιανουαρίου 1993 θα υπάγονταν σε ένα νέο καθεστώς με αυστηρότερες προϋποθέσεις χορήγησης παροχών και υπολογισμού του ύψους τους.

Οι παρεμβάσεις που επιχειρήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής εξασφάλισαν σε σημαντική έκταση τη

²⁷ http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm, (24/4/2004).

βιωσιμότητα του συστήματος. Από την άλλη όμως πλευρά οδήγησαν σε μείωση ή και απώλεια ασφαλιστικών παροχών, ενώ εισήγαγαν μια ιδιαίτερα δυσμενή μεταχείριση για όσους ασφαλιζόνταν για πρώτη φορά μετά την 1 Ιανουαρίου 1993.

β) Η δεύτερη περίοδος (1993-1999) χαρακτηρίζεται από την προώθηση της οργανωτικής αναδιάρθρωσης των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και την έναρξη των διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου για τη συνολική μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος. Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις που προωθήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής εντοπίζονται στη δημιουργία ενός νέου ασφαλιστικού καθεστώτος για τους αγρότες, στην ενοποίηση των ταμείων επικουρικής ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων, στην ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών του ασφαλιστικού συστήματος και στη θεσμοθέτηση συμπληρωματικών παροχών για τους συνταξιούχους χαμηλού εισοδήματος μέσω της εισαγωγής του Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ). Παράλληλα, εγκαινιάστηκε ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ της κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων για τις βασικές αρχές και τις προτεραιότητες της μεταρρύθμισης του συστήματος.

Η συζήτηση για τη γενικότερη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος ξεκίνησε το Μάιο του 1997 και προωθήθηκε μέσω μιας ανεξάρτητης Επιστημονικής Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου για την Κοινωνική Ασφάλιση, η οποία συγκροτήθηκε από εκπροσώπους της Κυβέρνησης και εμπειρογνώμονες των κοινωνικών εταίρων. Τα αντικείμενα επεξεργασίας της Επιτροπής ορίστηκαν σε έξι ενότητες: καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής, αξιοποίηση κινητής και ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών φορέων, εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων, απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών ένταξης στην ασφάλιση και χορήγηση παροχών, λειτουργία των μη ανταποδοτικών ασφαλιστικών παροχών και εξορθολογισμός των κλάδων ασφάλισης υγείας.

Η Επιστημονική Επιτροπή προετοίμασε τελικά ένα συνθετικό πόρισμα με τη μορφή κειμένου αρχών (*Green Paper*), το οποίο αποτέλεσε τη βάση περαιτέρω συζήτησης μεταξύ της κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων κατά τη διάρκεια της διετίας 1998-1999.

γ) Η τρίτη περίοδος (2000-2002) χαρακτηρίζεται από την τυποποίηση των αρχών της μεταρρύθμισης, όπως συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια δύο φάσεων.

Η πρώτη φάση (Μάιος 2000-Μάιος 2001) επικεντρώθηκε στην εξέταση της οικονομικής βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Οι προτεινόμενοι άξονες της μεταρρύθμισης καταγράφηκαν στο σχέδιο συζήτησης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων «*Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση του Ελληνικού ΣΚΑ*», που κατατέθηκε τον Απρίλιο του 2001, επισημαίνοντας τόσο τις διαστάσεις της κρίσης των υφιστάμενων πολιτικών στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης όσο και τις προοπτικές μετασχηματισμού τους. Σύμφωνα με το σχέδιο, η ισορροπία του ασφαλιστικού συστήματος αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας, ενισχύοντας παράλληλα τις διαδικασίες κατοχύρωσης της κοινωνικής συνοχής και της καταπολέμησης των κινδύνων της φτώχειας και του αποκλεισμού. Όμως τελικά το Σχέδιο δεν έγινε αποδεκτό λόγω των σχετικά δυσμενών συνεπειών του για την επάρκεια των ασφαλιστικών παροχών.

Η δεύτερη φάση (Οκτώβριος 2001-Οκτώβριος 2002) προσανατολίστηκε στην κατοχύρωση των κοινωνικών διαστάσεων της μεταρρύθμισης. Ύστερα από εξαντλητική διαδικασία διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους κατά τη διάρκεια του Α΄ εξαμήνου του 2002, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων σε συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας επεξεργάστηκαν και κατέθεσαν στις αρχές Ιουνίου 2002 Σχέδιο νόμου για την αναδιοργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, το

οποίο τελικά ψηφίστηκε στα μέσα του Ιουνίου ως Νόμος 3029/2002 που φέρει χαρακτηριστικά τον τίτλο «Μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης».

Το συγκεκριμένο νομοθέτημα εισήγαγε διαδικασίες που αφορούν κρίσιμες οργανωτικές και λειτουργικές προσαρμογές του ΣΚΑ. Ειδικότερα, όσον αφορά την επικουρική ασφάλιση:

- Οριοθετούνται ενιαίοι κανόνες, όροι και προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, που επιτυγχάνονται με τον καθορισμό μιας δεκαετούς πορείας μεταβατικής προσαρμογής, που ξεκινά από το 2008 και ολοκληρώνεται το 2017.
- Διαχωρίζεται η κύρια ασφάλιση, οργανωτικά και λειτουργικά, από την επικουρική και στα νέα ταμεία επικουρικής ασφάλισης εντάσσονται, τόσο οι κλάδοι όσο και οι λογαριασμοί επικουρικής ασφάλισης.
- Διαμορφώνεται, για πρώτη φορά, ενιαίο θεσμικό πλαίσιο για την εθελούσια δημιουργία ΝΠΙΔ, με αντικείμενο την ανάπτυξη ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης.
- Θεσπίζεται η Εθνική Αναλογιστική Αρχή, ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή, με κύριο σκοπό τη γνωμοδότηση, την αναλογιστική αποτίμηση όλων των ασφαλιστικών οργανισμών, την υποβολή προτάσεων για τη βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης και την πλήρη διασφάλιση της βιωσιμότητάς τους, τον καθορισμό ενιαίων προδιαγραφών για την εκπόνηση των αναλογιστικών μελετών και τη διενέργεια τακτικών και έκτακτων ελέγχων σε όλους τους ασφαλιστικούς οργανισμούς.²⁸

2.2.1 Οι σημαντικότερες αρχές της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης για την επικουρική ασφάλιση.

Οι κύριες διαστάσεις της μεταρρύθμισης εντοπίζονται στις ακόλουθες έξι αρχές:

²⁸ Στο ίδιο με παραπάνω.

Πρώτη αρχή: Για πρώτη φορά θεσπίζεται με απόλυτο τρόπο, μέσα από μία σειρά διατάξεων, η συνευθύνη του κράτους, των εργαζομένων με τους θεσμικούς εκπροσώπους τους και των εργοδοτών με τους θεσμικούς εκπροσώπους τους, με απόλυτη σαφήνεια σε μια σειρά λειτουργιών του ασφαλιστικού μας συστήματος. Αυτό γίνεται για πρώτη φορά στην ασφαλιστική μας νομοθεσία.

Δεύτερη αρχή: Διαμορφώνονται ενιαίοι κανόνες για όλους τους ασφαλισμένους από την 1 Ιανουαρίου 1993, δηλαδή τους νέους ανθρώπους, για τους οποίους προβλεπόταν σύνταξη σε ποσοστό αναπλήρωσης 60%, κατώτερη σύνταξη 45.000 δραχμές και άλλα. Τι προβλέπουν οι νέοι κανόνες για τις επόμενες γενιές;

- Δεκαπέντε έτη ασφάλισης και 65ο έτος ηλικίας για άνδρες είναι οι ελάχιστες προϋποθέσεις για να θεμελιώσει κάποιος δικαίωμα σύνταξης.
- Δεκαπέντε έτη ασφάλισης και το 60ο έτος της ηλικίας, θα είναι οι ελάχιστες προϋποθέσεις για τις γυναίκες.
- Με είκοσι έτη ασφάλισης, δηλαδή έξι χιλιάδες ημέρες εργασίας, και στο πενήτηκοστό πέμπτο έτος ηλικίας θα δίνεται πλήρης σύνταξη.
- Στο πενήτηκοστό έτος ηλικίας θα δίνεται μειωμένη σύνταξη για τις μητέρες ανηλίκων ή αναπήρων παιδιών.
- Με είκοσι έτη ασφάλισης και τρία τουλάχιστον παιδιά θα γίνεται μείωση του ορίου ηλικίας κατά εννέα έτη, μέχρι και το πενήτηκοστό έτος σε περίπτωση πέντε παιδιών.
- Τριάντα πέντε έτη ασφάλισης θα θεμελιώνουν δικαίωμα καταβολής μειωμένης σύνταξης με όριο ηλικίας από το πενήτηκοστό πέμπτο μέχρι και εξηκοστό τέταρτο, ενώ τριάντα επτά έτη ασφάλισης θα θεμελιώνουν δικαίωμα σε πλήρη σύνταξη χωρίς όριο ηλικίας.

Τρίτη αρχή: Η επικουρική ασφάλιση πρέπει να διέπεται από όρους και προϋποθέσεις ανταποδοτικού συστήματος. Τι σημαίνει αυτό: Καθορισμένες εισφορές, καθορισμένη

ανταπόδοση της επικουρικής ασφάλισης με όρια ασφαλείας το 20% του συντάξιμου μισθού, χρηματοδότηση με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Ενσωματώνουμε στο ελληνικό δίκαιο με θετικούς όρους την ογδοηκοστή ένατη Οδηγία της ΕΕ για την **επαγγελματική ασφάλιση** που είναι υπό συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Τέταρτη αρχή: Καθορίζονται με σαφήνεια οι προϋποθέσεις σύγκλισης των συστημάτων. Η ευθύνη σύγκλισης προσδιορίζεται από το 2002. Και ξεκινάει ο χρόνος σύγκλισης, όπως έχουν προσδιοριστεί με απόλυτη σαφήνεια από το 2008 μέχρι το 2017, όπου σε αυτό το χρονικό διάστημα συμπίπτουν πια τα πάντα και το ποσοστό αναπλήρωσης και τα όρια ηλικίας, εκείνη τη χρονική περίοδο σμίγουν και έμπρακτα πια η αλληλεγγύη των γενεών εμφανίζεται. Και το σημαντικό, είναι το πώς στηρίζεται αυτή η διαδικασία από το εργατικό κίνημα και από τους εργαζόμενους στις ΔΕΚΟ (Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφελείας) και στις τράπεζες, γιατί αυτοί είναι οι εργαζόμενοι που προσφέρουν.

Πέμπτη αρχή: Ενοποίηση των ταμείων επικουρικής ασφάλισης. Προσδιορίζεται με σαφήνεια ο διαχωρισμός της επικουρικής ασφάλισης από την κύρια ασφάλιση, όπως είναι σε όλη την Ευρώπη, όπως θα έπρεπε να είναι και στην Ελλάδα. Και βέβαια οι λόγοι που δεν ήταν στην Ελλάδα είναι αντικειμενικοί. Το 1983 θεσπίστηκε στην Ελλάδα σαν κλάδος στα κύρια ταμεία ασφάλισης, γιατί ουσιαστικά το 1983 δεν υπήρχαν δομές να προχωρήσουν γρήγορα την επικουρική ασφάλιση. Η ενοποίηση των ταμείων επικουρικής ασφάλισης είναι μια μεγάλη τομή και προσδιορίζονται όροι και προϋποθέσεις. Η πλειοψηφία της διοίκησης αυτών των ταμείων περνάει στις δύο πλευρές. Καθορίζεται ενιαίο σύστημα χρηματοδότησης με μη αμφισβητούμενη τη σταθερότητα των εισφορών εργαζομένων και εργοδοτών.

Έκτη αρχή: Πρέπει να προσδιορισθεί ότι θα πρέπει να διαμορφωθούν δομές που να αντικατοπτρίζουν την

ανταγωνιστική δυνατότητα της οικονομίας μας και αυτά είναι τα επαγγελματικά ταμεία. Τα επαγγελματικά ταμεία, είναι το μέλλον και η προοπτική, που θα αποτελέσει ένα βραχίονα στήριξης των εργαζομένων των επόμενων γενεών. Θα διαμορφωθούν δομές με πρωτεργάτες τα συνδικάτα και τους εργαζόμενους και την κοινωνία συνολικά, όπου θα συλλογικοποιήσουν αυτήν την ευθύνη διαπραγμάτευσης και μετεξέλιξης των δομών της ασφάλισης και αυτή είναι μια θετική εξέλιξη.²⁹

2.3 Η θεσμοθέτηση των επαγγελματικών συστημάτων

Ο συντονισμός των επαγγελματικών συστημάτων του δεύτερου πυλώνα προωθείται από την ΕΕ στο πλαίσιο των ευρύτερων αρμοδιοτήτων της για την κατοχύρωση των ελευθεριών της διακίνησης του κεφαλαίου και της παροχής υπηρεσιών. Ήδη, εφαρμόζεται η Οδηγία 98/49 ΕΕ της 29 Ιουνίου 1998 για την εξασφάλιση των επαγγελματικών συντάξεων, που επιτρέπει την παραμονή διακινούμενων εργαζομένων στα επαγγελματικά συστήματα του κράτους προέλευσής τους, ενώ βρίσκεται πλέον στο στάδιο εξέτασης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η Οδηγία για τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών ταμείων.

Η Ελληνική Πολιτεία θα προσαρμοστεί στο περιεχόμενο των δύο Οδηγιών στο πλαίσιο της θεσμοθέτησης του δεύτερου πυλώνα ασφάλισης και της νομοθετικής του εξειδίκευσης κατά τη διάρκεια της επόμενης φάσης μεταρρύθμισης του εθνικού μοντέλου κοινωνικής ασφάλειας.

Παράλληλα, προώθησε την εφαρμογή των Οδηγιών 96/97 ΕΚ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα) και 86/378/ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) μέσω της υιοθέτησης του ΠΔ 87/2002. Το περιεχόμενο των Οδηγιών αυτών αναφέρεται

²⁹ Στο ίδιο με παραπάνω.

στην εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή στα συστήματα που έχουν ως αντικείμενο τη χορήγηση στους εργαζομένους μισθωτούς ή αυτοαπασχολούμενους, στα πλαίσια μιας επιχείρησης ή ομάδας επιχειρήσεων, ενός οικονομικού κλάδου ή επαγγελματικού ή διεπαγγελματικού τομέα, παροχών που προορίζονται να συμπληρώνουν ή να υποκαθιστούν τις παροχές των εκ του νόμου συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ανεξάρτητα από τον υποχρεωτικό ή προαιρετικό τους χαρακτήρα.³⁰

³⁰ Στο ίδιο με παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

Η διοικητική οργάνωση της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα

3.1 Η κρατική πολιτική για την επικουρική ασφάλιση

Ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών ασφάλισης για την επικουρική ασφάλιση γίνεται από τους φορείς της κεντρικής διοίκησης και συγκεκριμένα από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, υπάρχουν και ταμεία που λειτουργούν με την μορφή του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ασκεί αυτοτελείς αρμοδιότητες στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, ενώ τα άλλα Υπουργεία ασκούν συμπληρωματικές αρμοδιότητες σε σχέση με τον κύριο άξονα των δραστηριοτήτων τους.

Στο πλαίσιο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, οι πολιτικές κοινωνικής ασφάλισης σχεδιάζονται και εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων³¹. Σε γνωμοδοτικό επίπεδο, οι πολιτικές κοινωνικής ασφάλισης υποστηρίζονται από ένα συμβουλευτικό όργανο που συστάθηκε το 2000 στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Πρόκειται για το Συμβούλιο Εμπειρογνομώνων Απασχόλησης και Κοινωνικής Ασφάλισης, επταμελές συμβουλευτικό-γνωμοδοτικό όργανο που συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων από πρόσωπα κύρους ιδιαίτερης επιστημονικής κατάρτισης και εμπειρίας.

Οι δραστηριότητες του Συμβουλίου υποστηρίζονται από τη Μονάδα Ανάλυσης και Τεκμηρίωσης, υπηρεσία σε επίπεδο

³¹ Η λειτουργία της οποίας διέπεται από το Προεδρικό Διάταγμα 213 του 1992, όπως έχει τροποποιηθεί και συμπληρωθεί μεταγενέστερα.

τμήματος που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Έργο της Μονάδας είναι η παρακολούθηση των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης και η κατάρτιση μελετών και εκθέσεων για τα θέματα αυτά και γενικά η επιστημονική και γραμματειακή υποστήριξη της λειτουργίας του Συμβουλίου Εμπειρογνομημόνων για την προώθηση του έργου του.

Το βασικό χαρακτηριστικό της οργανωτικής δομής της επικουρικής ασφάλισης είναι ο πολυκερματισμός του που εκφράζεται από το μεγάλο αριθμό των φορέων επικουρικής ασφάλισης. Το 2003, η ύπαρξη σαράντα (40) φορέων που εποπτεύονται από τέσσερα τουλάχιστον διαφορετικά Υπουργεία (ΠΙΝΑΚΑΣ V, βλ. σελ.35) δημιουργεί αυξημένες υποχρεώσεις σε θέματα διοίκησης και εξυπηρέτησης των ασφαλισμένων.

Η ίδρυση και λειτουργία ενός μεγάλου αριθμού ασφαλιστικών φορέων δικαιολογείται κυρίως από τον προσανατολισμό του συστήματος στην κάλυψη διαφορετικών επαγγελματικών κατηγοριών, όπως παρουσιάζεται παρακάτω.

ΠΙΝΑΚΑΣ VI : Φορείς κοινωνικής ασφάλισης κατά επαγγελματική κατηγορία κάλυψης

Αριθμός Φορέων Ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Επαγγελματικές κατηγορίες
22	Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα
10	Προσωπικό τραπεζών
12	Προσωπικό δημόσιων επιχειρήσεων
6	Ανεξάρτητοι επαγγελματίες
11	Ελεύθεροι επαγγελματίες
6	Προσωπικό τύπου
1	Αγρότες
17	Δημόσιοι υπάλληλοι

ΠΗΓΗ: http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm. (21/4/2004).

ΠΙΝΑΚΑΣ V : ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

I. Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	
Κύριας ασφάλισης	23
Επικουρικής ασφάλισης	35
Ασθένειας	16
Πρόνοιας	19
Λοιπών παροχών(ΟΑΕΔ, ΟΕΚ, Οργανισμού Εργατικής Εστίας)	3
	<hr/> 95
Σύνολο	
II. Υπουργείου Εθνικής Άμυνας	
Επικουρικής ασφάλισης	3
Πρόνοιας	7
	<hr/> 10
Σύνολο	
III. Υπουργείο Οικονομικών	
Επικουρικής ασφάλισης	1
	<hr/> 1
Σύνολο	
IV. Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας	
Κύριας ασφάλισης	1
Επικουρικής ασφάλισης	1
Ασθένειας	1
Πρόνοιας	4
	<hr/> 7
Σύνολο	
V. Υπουργείο Γεωργίας	
Κοινής Ωφέλειας(ΕΛΓΑ)	1
	<hr/> 1
Σύνολο	
VI. Βουλής των Ελλήνων	
Πρόνοιας	1
	<hr/> 1
Σύνολο	
VII. Υπηρεσίες ασφάλισης	
Προσωπικού ΕΥΔΑΠ(ασθένειας)	1
	<hr/> 1
Σύνολο	
VIII. Ταμεία Αλληλοβοηθείας	
Ταμεία Αλληλοβοηθείας	
Συμπληρωματικών Παροχών	54
	<hr/> 54
Σύνολο	
Γενικό Σύνολο Φορέων	171

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 2003

Έτσι, προωθούνται παρεμβάσεις στη συνταξιοδοτική προστασία του πληθυσμού που άλλοτε εξυπηρετούν συμφέροντα συγκεκριμένων κοινωνικο-επαγγελματικών ομάδων και άλλοτε επιχειρούν προσπάθειες επιμέρους βελτιώσεων του ασφαλιστικού συστήματος. Οι πρακτικές αυτές έχουν ως αποτέλεσμα τη μορφοποίηση ενός θεσμικού επικουρικού ασφαλιστικού υπόβαθρου που διέπεται βασικά από αρχές ανταποδοτική-διανεμητικής ασφάλισης, συμπεριλαμβάνει, όμως, ευρύτητα και αρχές μη ανταποδοτικής ασφάλισης, ασφαλιστικών μεικτών παροχών, ανταποδοτικής κεφαλαιοποιητικής ασφάλισης και επικουρικής ασφάλειας για συγκεκριμένες επαγγελματικές κατηγορίες.

Όσον αφορά τη διάρθρωση ολόκληρου του συστήματος, το ελληνικό μοντέλο διαρθρώνεται (όπως έχει αναφερθεί) σε τρεις κύριους πυλώνες: ο πρώτος πυλώνας επικεντρώνεται στα υποσυστήματα της κύριας και της επικουρικής υποχρεωτικής ασφάλισης, ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει τα υποσυστήματα της συμπληρωματικής ασφάλισης και των επαγγελματικών ταμείων που πρόσφατα θεσμοθετήθηκαν στη χώρα μας, ενώ ο τρίτος πυλώνας αφορά τα προγράμματα ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης.

- Ο πρώτος πυλώνας καλύπτει το σύνολο των εργαζομένων στην ελληνική περιφέρεια, περιλαμβάνοντας εκ του νόμου συστήματα κύριας και επικουρικής κάλυψης. Προβλέπεται η κάλυψη ακόμα και εκείνων που απασχολούνται με τις νέες ή ευέλικτες μορφές εργασίας (μερική απασχόληση, κατ' οίκον απασχόληση κ.α.). Η κύρια κάλυψη εξασφαλίζεται μέσω νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), τα οποία σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία αποτελούν τους αποκλειστικούς φορείς κύριας ασφάλισης στην Ελλάδα. Η επικουρική κάλυψη όμως δεν είναι ενιαία, καθώς ιδρύονται και λειτουργούν εκ του νόμου συστήματα υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης μόνο για τους μισθωτούς και όχι για άλλες κατηγορίες πληθυσμού.

- Ο δεύτερος πυλώνας στο ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που δεν εντοπίζονται σε αντίστοιχη έκταση στο επίπεδο της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Το κύριο χαρακτηριστικό μέχρι πρόσφατα ήταν η αδυναμία σύστασης επαγγελματικών ταμείων από τους κοινωνικούς εταίρους μέσω συλλογικών συμβάσεων εργασίας: η δυνατότητα σύστασης επαγγελματικών ταμείων κατοχυρώθηκε το 2002 με τις ρυθμίσεις του νόμου 3029/2002, που προβλέπουν τη δημιουργία ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης που θα λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ) αποβλέποντας στην παροχή στους ασφαλισμένους και δικαιούχους των παροχών, επαγγελματικής προστασίας πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση για τους ασφαλιστικούς κινδύνους και ενδεικτικά τους κινδύνους γήρατος, θανάτου, αναπηρίας, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας και διακοπής της εργασίας.

Η απουσία γνήσιων επαγγελματικών ταμείων αναπληρώνεται από την ίδρυση καθεστώτων συμπληρωματικής ασφάλισης, που λειτουργούν με τη μορφή αλληλοβοηθητικών ταμείων και ταμείων προνοίας. Η οργάνωση των ταμείων αυτών στη χώρα μας δεν διέπεται από ένα ενιαίο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο. Προβλέπονται διαφορετικές οργανωτικές και λειτουργικές ρυθμίσεις, που αναμένονται να αποτελέσουν αντικείμενο εκτεταμένης επεξεργασίας κατά τη διάρκεια της γενικότερης διαδικασίας μεταρρύθμισης του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

- Ο τρίτος πυλώνας, λιγότερο αναπτυγμένος σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αφορά τα προγράμματα της ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης για τους εργαζόμενους και τα μέλη των οικογενειών τους (μέσω ομαδικών ασφαλιστικών συμβολαίων που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων και

ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών), καθώς και τα προγράμματα ατομικής κάλυψης³².

3.2 Διάκριση των επικουρικών συστημάτων δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου

Όσον αφορά μόνο την επικουρική ασφάλιση με τη μορφή που έχει και λειτουργεί σήμερα θα πρέπει να γίνει μια διάκριση μεταξύ των συστημάτων επικουρικής ασφάλισης του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

Τα επικουρικά συστήματα δημοσίου τομέα είναι οργανωμένα και λειτουργούν με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), έχουν διοικήσεις διορισμένες από τον υπουργό, έχει επίσης παραχωρηθεί κάποια αυτοτέλεια, με την έννοια ότι δεν υπάρχει άμεση εξάρτηση από τα διοικητικά όργανα του κράτους ή άλλους ασφαλιστικούς φορείς. Στην πραγματικότητα η έκταση της αυτονομίας είναι σαφώς περιορισμένη, λόγω δεσμεύσεων που συνδέονται με το όλο πλέγμα εποπτείας των ασφαλιστικών οργανισμών από το Υπουργείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλα υπουργεία. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αποφάσεις των διοικήσεων σε θέματα που αφορούν τη χορήγηση, αύξηση ή επέκταση των παροχών, τη διαχείριση της περιουσίας, το προσωπικό και άλλα θέματα υπόκεινται σε έγκριση από το υπουργείο που ασκεί την εποπτεία.

Η ανάγκη για κρατική εποπτεία επί των επικουρικών ασφαλιστικών οργανισμών απορρέει από τη σημασία των τελευταίων ως οργάνων κοινωνικής πολιτικής. Η κρατική εποπτεία ασκείται σε όλο το φάσμα δραστηριοτήτων των επικουρικών ασφαλιστικών φορέων και εκδηλώνεται στο οικονομικό, το διοικητικό και το νομοθετικό πεδίο. Στο οικονομικό πεδίο η εποπτεία συνίσταται στην παρακολούθηση

³² Τα στοιχεία του κεφαλαίου ως το σημείο αυτό στηρίζονται στο: http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm, (21/4/2004).

και τον έλεγχο της διαχείρισης των οικονομικών (έγκριση προϋπολογισμών, έλεγχος ισολογισμών και απολογισμών, διορισμός οργάνων άσκησης προληπτικού ελέγχου κ.ά.). στο νομοθετικό πεδίο η εποπτεία εκδηλώνεται με υποδείξεις οδηγιών σχετικά με τη λήψη νομοθετικών μέτρων, την έκδοση κανονιστικών πράξεων κλπ. Στο διοικητικό, τέλος, πεδίο η εποπτεία περιλαμβάνει δικαιοδοσίες ως προς το διορισμό και την υπηρεσιακή εξέλιξη του προσωπικού, την υποβοήθηση της διοικητικής υποδομής κ.ά..

Όσοι φορείς λειτουργούν ως ΝΠΙΔ είναι αυτόνομοι και αυτοδιαχειριζόμενοι. Για να καλύπτουν όμως και το χώρο της υποχρεωτικής ασφάλισης ως υποκατάστατο της δημόσιας εξουσίας, απαιτείται να παρέχουν ισοδύναμη ασφαλιστική προστασία. Αυτή είναι και η μόνη περίπτωση που γίνεται αποδεκτή η δυνατότητα του κράτους να ασκεί έλεγχο στους φορείς αυτούς. Όμως ορισμένες από τις διατάξεις της περί ΙΚΑ(-TEAM) νομοθεσίας έχουν την μορφή κατευθυντήριων διατάξεων που εφαρμόζονται υποχρεωτικά και από τους άλλους φορείς³³.

Οι φορείς αυτοί, επίσης, πρέπει να ευθυγραμμίζονται με το περιεχόμενο των οδηγιών της ΕΕ σε θέματα που τους αφορούν ως ασφαλιστικούς φορείς και να παρακολουθούν τις αντίστοιχες εγκυκλίους του ΙΚΑ(-TEAM). Αντίθετα σε ότι αφορά τη διοίκηση, την εκλογή προσωπικού κλπ, δεν επιτρέπεται κρατικός και κοινοτικός διακανονισμός. Είναι σαφές ότι οι φορείς επικουρικής ασφάλισης ιδιωτικού δικαίου και οι διαχειριστές τους πρέπει να υπόκεινται στους κανόνες προληπτικής εποπτείας. Οι μελλοντικοί συνταξιούχοι πρέπει να τυγχάνουν προστασίας στον τομέα αυτό, για τη λειτουργία του οποίου γνωρίζουν ελάχιστα. Οι εποπτικές αρχές έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν ότι οι διαχειριστές των ταμείων επικουρικής ασφάλισης εκτελούν ορθά τα καθήκοντα θεματοφύλακα που έχουν αναλάβει. Οι κανονιστικές ρυθμίσεις

³³ Γ.Προβόπουλος-Ι.Υφαντόπουλος, «Ειδικά θέματα κοινωνικής πολιτικής», Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990, σελ. 39-40.

που διέπουν τη λειτουργία τους, τους υποχρεώνει ακόμα να τηρούν τους κανόνες για τα τακτικά αποθεματικά, τους περιορισμούς σχετικά με επενδύσεις κ.ά.³⁴

³⁴ http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm. (21/4/2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

Οι φορείς της επικουρικής ασφάλισης

4.1 Δημογραφία των ασφαλισμένων σε φορείς επικουρικής ασφάλισης

Η εξέλιξη του αριθμού των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων φορέων κοινωνικής ασφάλισης (κύριας & επικουρικής) από το 1974 ως σήμερα εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ VI: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΤΟΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ			ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ		
	Κύρια Σύνταξη	Επικουρική Σύνταξη	Ποσοστό επικουρικής σε κύρια	Κύρια Σύνταξη	Επικουρική Σύνταξη	Ποσοστό επικουρικής σε κύρια
1974	3.100.778	632.092	20%	867.091	138.098	16%
1975	3.273.786	653.841	20%	893.789	146.535	16%
1976	3.301.842	669.913	20%	934.482	152.995	16%
1977	3.356.531	729.315	22%	980.901	158.901	16%
1978	3.404.106	774.636	23%	1.012.562	166.209	16%
1979	3.362.435	945.000	28%	1.049.938	173.956	17%
1980	3.494.782	984.000	28%	1.104.256	194.942	18%
1981	3.547.196	1.065.338	30%	1.156.702	220.450	19%
1982	3.602.410	1.102.444	31%	1.300.450	224.086	17%
1983	3.643.921	1.855.827	51%	1.360.450	242.202	18%
1984	4.088.702	1.950.963	48%	1.386.163	257.804	19%
1985	4.136.519	1.946.397	47%	1.432.787	278.655	19%
1986	4.201.671	2.023.003	48%	1.487.626	300.758	20%
1987	4.243.389	2.073.229	49%	1.532.095	349.078	23%
1988	4.304.463	2.091.331	49%	1.567.987	378.264	24%
1989	4.114.611	3.457.014	84%	1.609.672	1.160.141	72%
1990	4.015.255	3.360.299	84%	1.635.118	1.185.105	72%
1991	4.007.056	3.348.191	84%	1.668.699	1.212.139	73%
1992	4.035.366	3.387.653	84%	1.713.053	1.263.984	74%
1993	4.076.624	3.445.931	85%	1.751.690	629.351	36%
1994	4.105.478	3.153.823	77%	1.786.101	684.331	38%
1995	4.135.351	3.190.548	77%	1.830.454	737.799	40%
1996	4.144.906	3.366.642	81%	1.828.182	848.835	46%
1997	3.720.260	3.046.822	82%	1.942.616	925.023	48%
1998	3.727.896	2.297.094	62%	1.981.279	975.793	49%
1999	3.741.996	2.473.403	66%	2.352.821	684.294	29%
2000	3.744.599	2.535.656	68%	2.389.169	774.798	32%
2001	3.799.532	2.566.514	68%	2.439.107	795.297	33%
2002	3.823.488	2.592.531	68%	2.503.578	832.658	33%
2003	3.862.871	2.625.483	68%	2.568.946	857.671	33%

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

Αυτή η απεικόνιση είναι ανάγλυφη της εξέλιξης του θεσμού. Το 1983 έχουμε την είσοδο στην επικουρική ασφάλιση του ΙΚΑ-TEAM και το ποσοστό των ασφαλισμένων για επικουρική σύνταξη προς τους ασφαλισμένους για κύρια σύνταξη φθάνει το 51% (από 31%). Ενώ, ο αριθμός των

συνταξιούχων επικουρικής σύνταξης τριπλασιάζεται το έτος 1989 και οι συνταξιούχοι επικουρικής σύνταξης από το 24% της κάλυψης της κύριας σύνταξης εκτοξεύεται στο 72%, λόγω χορήγησης επικουρικής σύνταξης στους αγρότες (συνταξιούχους του ΟΓΑ), μέχρι το 1992. Μετά το έτος 1993 ενσωματώθηκε στην κύρια σύνταξη. Ο αριθμός των συνταξιούχων επικουρικής σύνταξης εμφανίζεται για τα έτη 1999-2003 μειωμένος λόγω κατάργησης του κλάδου πρόσθετης ασφάλισης του ΟΓΑ.

Αυτή τη στιγμή οι φορείς επικουρικής ασφάλισης καλύπτουν το 68% των ασφαλισμένων κύριας ασφάλισης αν και αυτό είναι ένα αρκετά ικανοποιητικό ποσοστό (στόχος πρέπει να είναι η πλήρης κάλυψη), ενώ, μόλις το 33% των συνταξιούχων κύριας ασφάλισης λαμβάνουν και επικουρική σύνταξη. Στον παρακάτω πίνακα (ΠΙΝΑΚΑΣ VII, βλ. σελ.43) φαίνεται αναλυτικά πως κατανέμονται οι ασφαλισμένοι και οι συνταξιούχοι κύριας και επικουρικής ασφάλισης κατά ομάδα εργαζομένων (το έτος 2003). Οι μεγαλύτερη απώλεια στους αριθμούς της επικουρικής ασφάλισης προέρχονται από τον χώρο των αγροτών και των ανεξάρτητων επαγγελματιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ VII: Συνταξιούχοι και ασφαλισμένοι κατά ομάδα και κατηγορία

α/α	Ομάδες	Αριθμός	ΚΥΡΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ		ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	
			Ασφ/νοι	Συντ/χοι	Ασφ/νοι	Συντ/χοι
1	Φορείς Ασφάλισης Εργαζομένων Ιδιωτικού Δικαίου	22	1.931.971	880.211	1.919.044	533.986
2	Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Τραπεζών	10	25.318	23.829	3.487	5.198
3	Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Δημοσίων Επιχειρήσεων	12	75.541	65.569	68.130	54.395
4	Φορείς Ασφάλισης Ανεξαρτήτων Επαγγελματιών	6	797.632	254.628	10.278	3.793
5	Φορείς Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών	11	218.670	43.960	103.613	14.998
6	Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Τύπου	6	24.660	4.558	13.021	2.666
7	Φορέας Ασφάλισης Αγροτών	1	740.000	1.221.600	-	-
8	Ταμεία Δημοσίων Υπαλλήλων	17	347	39	473.241	200.405
ΣΥΝΟΛΑ		85	3.814.139	2.494.394	2.590.814	815.441

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

4.1 Η επικουρική κάλυψη των μισθωτών

Η επικουρική κάλυψη των μισθωτών εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα παρουσιάζει και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αφού συγκεντρώνει και τον μεγαλύτερο αριθμό συνταξιούχων και ασφαλισμένων και εξασφαλίζεται από ένα πλήθος φορέων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, που χορηγούν πρόσθετες συνταξιοδοτικές παροχές με τη μορφή μηνιαίας σύνταξης ή εφάπαξ βοηθήματος. Οι φορείς αυτοί αποτελούν νομικά πρόσωπα που διοικούνται από διοικητικά συμβούλια με υποχρεωτική συμμετοχή εκπροσώπων των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων.

Ο γενικός φορέας επικουρικής ασφάλισης των μισθωτών είναι το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) και συγκεκριμένα ο κλάδος του με την ονομασία “Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων-Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (ΙΚΑ-TEAM)”, το οποίο ιδρύθηκε το 1979 και εντάχθηκε στο ΙΚΑ το 1983. Το ΙΚΑ-TEAM ασφαλίζει τα πρόσωπα που έχουν ως κύριο επάγγελμα την παροχή έμμεσης εξαρτημένης εργασίας, καθώς και ειδικές κατηγορίες προσώπων (ορκωτοί λογιστές, εφημεριδοπώλες, συγγραφείς, μαθητευόμενοι). Οι προϋποθέσεις χορήγησης της επικουρικής σύνταξης για τους ασφαλισμένους του ΙΚΑ-TEAM είναι ίδιες με τις αντίστοιχες προϋποθέσεις για την κύρια σύνταξη. Το ύψος της σύνταξης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (20%).

Ιδιαίτερα σημαντικές μεταβολές και στο επικουρικό ασφαλιστικό καθεστώς των μισθωτών υιοθετήθηκαν το 2002 με την ψήφιση του νόμου 3029/2002. Οι μεταβολές αυτές προωθούν ουσιαστικά τον οργανωτικό εκσυγχρονισμό ενός ιδιαίτερα σύνθετου και πολύπλοκου καθεστώτος, εξασφαλίζοντας τόσο την απλοποίηση των διαδικασιών υπαγωγής στην ασφάλιση όσο και τη βελτίωση της μεταχείρισης των ασφαλισμένων:

- Ιδρύεται νέος γενικός φορέας επικουρικής κάλυψης των μισθωτών, που λειτουργεί με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου και την επωνυμία Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (ΕΤΕΑΜ). Το ΕΤΕΑΜ τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, διέπεται από το σύνολο των διατάξεων του καταργούμενου ΙΚΑ-ΤΕΑΜ και έχει έδρα την Αθήνα. Η έναρξη λειτουργίας του ορίζεται η 1^η Ιουνίου 2003, οπότε και καταργείται το ΙΚΑ-ΤΕΑΜ.
- Μετατρέπονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου υφιστάμενα ταμεία ασφάλισης, τα οποία λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή κλάδοι τους που χορηγούν παροχές οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πλαίσιο της δημόσιας επικουρικής ασφάλισης και για τις οποίες καταβάλλονται εισφορές μόνο από τους εργαζόμενους.
- Ιδρύονται ΝΠΙΔ, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ως «Ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης - νπιδ». Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης έχουν ως σκοπό την παροχή στους ασφαλισμένους και δικαιούχους των παροχών, επαγγελματικής ασφαλιστικής προστασίας πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση για τους ασφαλιστικούς κινδύνους και ενδεικτικά τους κινδύνους γήρατος, θανάτου, αναπηρίας, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας, διακοπής της εργασίας. Χορηγούν παροχές σε είδος ή σε χρήμα που καταβάλλονται περιοδικώς ή εφάπαξ.

Τα δύο τελευταία ισχύουν φυσικά και για τις άλλες επαγγελματικές κατηγορίες³⁵.

³⁵ <http://www.ggka.gr/asfalistiko.main.htm>, (21/4/2004).

4.2 Η ασφαλιστική κάλυψη των αγροτών

Η ασφαλιστική προστασία των αγροτών αποτελεί έναν από τους κύριους άξονες του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης λόγω της ιδιαίτερης ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα στη χώρα μας και της αυξημένης συμβολής των αγροτών στην οικονομία της Ελλάδας. Οι αγρότες καλύπτονται από έναν αυτοτελή ασφαλιστικό φορέα, τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) (που λειτουργεί με τη μορφή ΝΠΔΔ), από το 1961. Ο θεσμός της πρόσθετης ασφάλισης των αγροτών εισάγεται με το νόμο 1745/1987 όπου, συστήνει έναν ειδικό και αυτοτελή κλάδο πρόσθετης υποχρεωτικής ασφάλισης των αγροτών (ο οποίος χορηγεί ανταποδοτικές παροχές με τη μορφή πρόσθετης σύνταξης στους ασφαλισμένους του ΟΓΑ σε περίπτωση γήρατος και αναπηρίας καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους σε περίπτωση θανάτου του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου). Το 1997 με οργανωτική αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού καθεστώτος των αγροτών καταργήθηκε ο κλάδος πρόσθετης ασφάλισης αγροτών και ενσωματώνεται στον ΟΓΑ (νόμος 2458/97 για τη «Σύσταση Κλάδου Κύριας Ασφάλισης Αγροτών και άλλες διατάξεις»)³⁶.

4.3 Η ασφαλιστική κάλυψη των δημοσίων υπαλλήλων

Η ασφάλιση των δημοσίων υπαλλήλων καλύπτεται από φορείς επικουρικής ασφάλισης που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και το Υπουργείο Οικονομικών. Οι φορείς επικουρικής και συμπληρωματικής ασφάλισης διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κατηγορίες των ασφαλισμένων. Οι φορείς αυτοί χορηγούν επικουρικές συντάξεις και εφάπαξ βοηθήματα στα άτομα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους.

³⁶ Στο ίδιο με παραπάνω.

Μέχρι το 1999 λειτουργούσαν δώδεκα Ταμεία Αρωγής Δημοσίων Υπαλλήλων (στα οποία ασφαλιζονταν για επικουρική σύνταξη οι δημόσιοι υπάλληλοι των διαφόρων υπουργείων), το Ταμείο Ασφάλισης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (στο οποίο ασφαλιζονται οι υπάλληλοι των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης), το Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (στην ασφάλιση του οποίου υπάγονται οι υπάλληλοι των ασφαλιστικών οργανισμών και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων), το Ταμείο Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων (στην ασφάλιση του οποίου υπάγονται υποχρεωτικά όλοι οι δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι που συνταξιοδοτούνται από το δημόσιο) και το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων, που καλύπτει όλους τους τακτικούς δημόσιους υπάλληλους.

Το 1999 αποφασίστηκε η ενοποίηση των δώδεκα Ταμείων Αρωγής προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διοικητική και οικονομική ευελιξία και αποτελεσματικότητα στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων. Έτσι συστάθηκε από 1 Απριλίου 1999 ένας νέος φορέας με την επωνυμία «Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΕΑΔΥ)» που εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ταυτόχρονα καταργήθηκαν τα Ταμεία Υπαλλήλων των Υπουργείων Βιομηχανίας, Γεωργίας, Δικαιοσύνης, Εμπορίου, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΠΕΧΩΔΕ, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Εξωτερικών, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Συγκοινωνιών, καθώς και τα Ταμεία Τελωνειακών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας.

Το ΤΕΑΔΥ λειτουργεί με τη μορφή ΝΠΔΔ και σκοπός του είναι η παροχή επικουρικής σύνταξης στις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων και στα μέλη των οικογενειών τους:

- τα πρόσωπα που ασφαλιζονταν στα Ταμεία Αρωγής Υπαλλήλων των Υπουργείων Βιομηχανίας, Γεωργίας,

Δικαιοσύνης, Εμπορίου, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΠΕΧΩΔΕ, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Εξωτερικών, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Συγκοινωνιών, καθώς και στα Ταμεία Τελωνειακών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας,

- οι διοριζόμενοι μετά την 1 Απριλίου 1999 τακτικοί υπάλληλοι στα Υπουργεία Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,
- οι τακτικοί υπάλληλοι όλων των ΝΠΔΔ, που ιδρύονται μετά τις 1 Απριλίου 1999
- το τακτικό προσωπικό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και των ΝΠΔΔ που συνιστούν αυτές³⁷.

4.4 Η επικουρική κάλυψη των τραπεζοϋπαλλήλων

Στους τραπεζοϋπαλλήλους εμφανίζεται ανάγλυφη η πολυπλοκότητα των φορέων που λειτουργούν. Με εξαίρεση το ΕΤΕΑΜ στο οποίο υπάγονται οι υπάλληλοι λίγων τραπεζών, οι λοιποί τραπεζοϋπάλληλοι ασφαρίζονται σε διάφορα ταμεία κατά τράπεζα ή ομάδες τραπεζών που λειτουργούν όλα, πλην ενός, με τη μορφή ΝΠΙΔ, σωματειακής κυρίως υπόστασης ή ακόμη χωρίς νομική προσωπικότητα. Η περίπτωση που αποτελεί εξαίρεση του ως άνω κανόνα αφορά στο προσωπικό της ΕΤΒΑ (Εθνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης) το οποίο ασφαρίζεται στο ΤΑΠ(Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού)-ΕΤΒΑ (ΝΠΔΔ) στους κόλπους του οποίου λειτουργεί και κλάδος επικουρικής ασφάλισης.

Είναι αυτονόητο ότι καθένα από τα εν λόγω ταμεία λειτουργεί αυτοτελώς και διέπεται κατά βάση από τις καταστατικές του διατάξεις. Όμως, τα συσταθέντα μέχρι 17 Οκτωβρίου 1990 ταμεία αυτής της μορφής ανήχθησαν σε

³⁷ Στο ίδιο με παραπάνω.

Οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, χωρίς να θιγεί η αυτονομία και η διοίκησή τους. Οι θεσμικοί νόμοι εκφράζονται με σαφήνεια στο προκείμενο θέμα. Ορίζεται, λοιπόν, από το νόμο 2084/1992 άρθρ.4 παρ.2, ότι “Φορείς κοινωνικής ασφάλισης νοούνται: Όλα τα ασφαλιστικά ταμεία και οργανισμοί που λειτουργούν με τη μορφή ΝΠΔΔ και υπάγονται στην εποπτεία του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων”.

Επίσης φορείς ασφάλισης νοούνται τα Ταμεία ή Κλάδοι ή Λογαριασμοί που λειτουργούν με την μορφή ΝΠΙΔ, οι υπηρεσίες και κάθε άλλος φορέας ανεξαρτήτως ονομασίας και νομικής μορφής, που χορηγούν περιοδικές παροχές υπό τύπο συντάξεων (κύριες και επικουρικές), βοηθημάτων ή μερισμάτων ή παροχές ασθένειας ή εφάπαξ βοηθημάτων εφόσον καταβάλλεται εργοδοτική εισφορά ή κοινωνικός πόρος^{38 39}.

Ο τελευταίος ασφαλιστικός νόμος 3029/2002, που καθόρισε την τύχη των ασφαλιστικών ταμείων κύριας σύνταξης των Τραπεζοϋπαλλήλων με την ένταξή τους στο ΙΚΑ (υποχρεωτικά από το 2008), έδωσε στα Επικουρικά τους Ταμεία την ευχέρεια να συζητήσουν τους όρους και τις προϋποθέσεις ενοποίησής τους.

Το σχετικό άρθρο 11 του νόμου προβλέπει ότι τα Ταμεία αυτά “...δύνανται με απόφαση των αρμοδίων οργάνων τους, να συνενώνονται σε Ενιαίο Ταμείο Ασφαλίσεως που θα καλύπτει το προσωπικό ομοειδών επιχειρήσεων”. Το Ταμείο αυτό θα διέπεται από τις περί Ταμείων Αλληλοβοήθειας διατάξεις και θα έχει και τη μορφή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου.

Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν σήμερα 8 Επικουρικά Ταμεία (Αγροτικής, Εθνικής, Εμπορικής, *Alpha Bank*, Ιονικής & Λαϊκής, Γενικής, *American Express*, Εθνικής Ακινήτων) τα οποία ξεκίνησαν ήδη επαφές με την προτροπή του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

³⁸ Ανάλογου περιεχομένου είναι και οι διατάξεις των Νόμων 1902/1990 άρθρ.10 παρ.1 και 1976/1991 άρθρ.9 παρ.1.

³⁹ Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλλήλων Οργανώσεων Ελλάδος(ΟΤΟΕ), «Το Συνταξιοδοτικό των Τραπεζοϋπαλλήλων», ΟΤΟΕ, Αθήνα, Οκτώβριος 2003, σ.139-140.

Στο πλαίσιο των επαφών αυτών, που πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα της ΟΤΟΕ (Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος), συμφωνήθηκε να εκπονηθούν αναλογιστικές μελέτες για όλα τα Ταμεία, με κοινή χρονική αφετηρία και αναλογιστικές υποθέσεις, προκειμένου να διαπιστωθεί η πραγματική κατάσταση του κάθε Ταμείου τόσο σε θεσμικό – λειτουργικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο.

Στη συνέχεια, θα συζητηθούν οι αρχές λειτουργίας του νέου Ενιαίου Ταμείου και, εφόσον υπάρξει συνεννόηση στο θέμα αυτό, θα εκπονηθεί το σχέδιο του νέου Καταστατικού το οποίο θα τεθεί για συζήτηση και έγκριση στις Γενικές Συνελεύσεις των επιμέρους Ταμείων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα σημερινά Καταστατικά τους.

Στόχος όλων είναι η ταχύτερη δυνατή ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών και η δημιουργία ενός Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης των Τραπεζοϋπαλλήλων όχι μόνο βιώσιμου αναλογιστικά αλλά και εύρωστου οικονομικά που θα αποτελέσει στήριγμα ζωής για τις σημερινές γενιές ασφαλισμένων αλλά και για εκείνες που θα ακολουθήσουν για πολλά χρόνια ακόμα⁴⁰.

4.5 Ενοποιήσεις επικουρικών ταμείων

Έχει καθοριστεί από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, οι διοικήσεις των ταμείων πρέπει να προχωρήσουν σε διάλογο για ριζικές αλλαγές στον χώρο της επικουρικής ασφάλισης. Στόχος είναι η μείωση του αριθμού των ταμείων (εκτός του δημοσίου) σε έξι (6) ή επτά (7). Φιλοδοξία είναι οι ενοποιήσεις να γίνουν σε κλαδικό επίπεδο, δηλαδή να υπάρχει ένα επικουρικό ταμείο ανά επαγγελματική κατηγορία. Τα νέα ταμεία που καλύπτουν 2.500.000 ασφαλισμένους θα έχουν την δυνατότητα να κεφαλαιοποιήσουν μέρος εισφορών τους προκειμένου να αναβαθμίσουν τις παροχές τους.

⁴⁰ Από αρχείο του Ειδικού Λογαριασμού Επικύρησης Μελών Αγροτικής Τραπέζης Ελλάδος(ΕΛΕΜ-ΑΤΕ).

Τα επικουρικά ταμεία που πρόκειται να δημιουργηθούν είναι τα ακόλουθα:

- Επικουρικό ταμείο μισθωτών: Η πλειονότητα των ταμείων θα ενταχθούν στο ΕΤΕΑΜ, το οποίο θα «αυτονομηθεί» από το ΙΚΑ.
- Επικουρικό ταμείο εργαζομένων στις τράπεζες: Ο νέος φορέας θα καλύψει τους περισσότερους από πενήντα χιλιάδες (50.000) εργαζόμενους στον κλάδο.
- Επικουρικό ταμείο εργαζομένων στις ΔΕΚΟ.
- Τον δικό τους ασφαλιστικό φορέα θα αποκτήσουν οι εργαζόμενοι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπου αυτή τη στιγμή υπάρχουν τρία ταμεία (στη ΔΕΗ, στον ΟΤΕ και στον ΗΣΑΠ). «Μοντέλο» για τις αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα θα αποτελέσουν οι αλλαγές στον χώρο των τραπεζών. Ανοιχτό παραμένει το ενδεχόμενο οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ να μην ενταχθούν στο ενιαίο ταμείο των ΔΕΚΟ, αλλά να δημιουργηθεί επαγγελματικό ταμείο στον χώρο των τηλεπικοινωνιών. Στο νέο ταμείο θα υπαχθούν και εργαζόμενοι στις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, οι οποίοι αυτή τη στιγμή καλύπτονται από το ΙΚΑ.
- Επικουρικό ταμείο εργαζομένων στον χώρο της βιομηχανίας. Στα σενάρια που θα τεθούν στο τραπέζι του διαλόγου περιλαμβάνεται η ενοποίηση των ταμείων επικουρικής ασφάλισης των εταιρειών πετρελαιοειδών και εταιρειών τσιμέντου.
- Επικουρικό ταμείο αυτοαπασχολούμενων. Στον διάλογο θα εξετασθεί το ενδεχόμενο ένταξης στον νέο φορέα των αρτοποιιών, των χημικών, των νομικών και των συμβολαιογράφων. Ωστόσο, ανοιχτό παραμένει το ενδεχόμενο να δημιουργηθεί επικουρικό ταμείο αποκλειστικά για τους νομικούς και τους συμβολαιογράφους.

- Επικουρικό ταμείο εργαζομένων στον τομέα παροχής υπηρεσιών.
- Επικουρικό ταμείο εργαζομένων στα Σώματα Ασφαλείας. Σήμερα υπάρχουν τρεις ασφαλιστικοί φορείς: το Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων, το Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Πυροσβεστικού Σώματος και το Επικουρικό Ταμείο Ελληνικής Χωροφυλακής.⁴¹

4.6 Τα επαγγελματικά ταμεία

Οι νέες νομοθετικές ρυθμίσεις επιτρέπουν πλέον και στην Ελλάδα τη λειτουργία γνήσιων επαγγελματικών ταμείων, τα οποία πρόκειται να ιδρυθούν ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με την επωνυμία «Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης». Ιδρύονται προαιρετικά ανά επιχείρηση, ή κλάδο ή κλάδους εργαζομένων, με πρωτοβουλία των εργαζομένων ή των εργοδοτών ή με συμφωνία των εργοδοτών και των εργαζομένων, υπό την προϋπόθεση ότι ο αριθμός των ασφαλιζομένων κατά επιχείρηση ή επαγγελματικό κλάδο υπερβαίνει τους 100. Επίσης ιδρύονται με πρωτοβουλία των αυτοτελώς απασχολούμενων, ή των ελεύθερων επαγγελματιών ή των αγροτών ή τις επαγγελματικές τους οργανώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι ο αριθμός των ασφαλιζόμενων μελών τους υπερβαίνει τους 100.

Τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης που χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές λειτουργούν με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Τα δικαιώματα στα ταμεία αυτά δεν εξαγοράζονται πριν την ηλικία συνταξιοδότησης βάσει των καταστατικών διατάξεων.

Η υπαγωγή στην ασφάλιση των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης είναι προαιρετική. Κάθε εργαζόμενος στην επιχείρηση ή τον κλάδο ή τους κλάδους που λειτουργεί ταμείο επαγγελματικής ασφάλισης έχει δικαίωμα να ασφαρίζεται σε

⁴¹ Μ. Κοκαλιάρη, «Ενοποιήσεις επικουρικών ταμείων», εφημερίδα «Το Έθνος», 23 Οκτωβρίου 2002.

ταμείο που λειτουργεί στον επαγγελματικό του χώρο, χωρίς να απαιτείται η συμμετοχή του σε συνδικαλιστική οργάνωση. Κάθε αυτοτελώς απασχολούμενος, κάθε ελεύθερος επαγγελματίας και κάθε αγρότης έχει δικαίωμα να ασφαρίζεται σε ταμείο επαγγελματικής ασφάλισης που λειτουργεί στον επαγγελματικό του χώρο χωρίς να απαιτείται η συμμετοχή του σε επαγγελματική οργάνωση. Τα καταστατικά των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης δεν επιτρέπεται να αποκλείουν την ασφάλιση των προσώπων που έχουν δικαίωμα να υπαχθούν σε αυτά ή να θέτουν προϋποθέσεις που εισάγουν διακρίσεις μεταξύ των προσώπων που έχουν δικαίωμα υπαγωγής. Ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να επιλέξει σε ποια ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης θα υπαχθεί στην περίπτωση που έχει δικαίωμα υπαγωγής σε περισσότερα ταμεία.

Η λειτουργία των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης προβλέπεται ότι θα συμβάλει άμεσα στην επέκταση της ασφαλιστικής προστασίας των εργαζομένων, καθώς θα καλύψει τόσο υφιστάμενα κενά από την έλλειψη επικουρικής ασφάλισης των ελεύθερων, κυρίως, επαγγελματιών όσο και την ανάγκη πρόσθετης ενίσχυσης των εργαζομένων εκείνων με μεγάλες αποδοχές. Η ίδρυση των πρώτων Ταμείων αναμένεται στο δεύτερο εξάμηνο του 2003 οπότε και θα έχουν ωριμάσει οι συνθήκες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για την αξιοποίηση του νέου θεσμού.⁴²

⁴² <http://www.ggka.gr/asfalistiko.main.htm>. (21/4/2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

Τα οικονομικά και η χρηματοδότηση του συστήματος επικουρικής ασφάλισης

5.1 Η χρηματοδότηση της επικουρικής ασφάλισης του πρώτου πυλώνα

Η χρηματοδότηση της επικουρικής ασφάλισης περιλαμβάνει διαφορετικούς μηχανισμούς στα ταμεία επικουρικής ασφάλισης που λειτουργούν με τη μορφή του ΝΠΔΔ και σε αυτά που λειτουργούν με τη μορφή του ΝΠΙΔ. Η επικουρική ασφάλιση στηρίζεται κατά βάση από εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων, ενώ η συμμετοχή του κράτους είναι περιορισμένη (ΠΙΝΑΚΑΣ VIII) και υφίσταται από το 1993, μερικά ταμεία λειτουργούν με μερική κεφαλαιοποίηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ VIII: Έσοδα των Συνταξιοδοτικών Φορέων του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Κατανομή Εσόδων	Επικουρική Ασφάλιση	Κύρια Ασφάλιση
1. Καταβολές Ασφαλισμένων	541.983	6.560.372
2. Εισφορές Εργοδοτών	525.244	6.032.159
3. Κοινωνική Εισφορά	38.409	5.943.507
4. Συμμετοχή του Κράτους	76	899.063
5. Πρόσοδοι Περιουσίας	301.789	466.381
6. Διάφορα Έσοδα	22.328	479.990
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	1.429.829	20.361.472

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

Οπότε, οι φορείς και οι παροχές της επικουρικής ασφάλισης του πρώτου πυλώνα χρηματοδοτούνται από:

- ✓ εισφορές εργαζομένων,
- ✓ εισφορές εργοδοτών,
- ✓ πόρους από την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης.⁴³

⁴³ <http://www.ggka.gr/asfalistiko.main.htm>, (21/4/2004).

5.1.1 Οι εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών

Υπάρχουν διαφορετικά συστήματα χρηματοδότησης ανάλογα με τις επαγγελματικές κατηγορίες των ασφαλισμένων. Οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα καλύπτονται από ένα διμερές σύστημα χρηματοδότησης που στηρίζεται στο αναδιανεμητικό μοντέλο και θεσμοθετήθηκε το 1992. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, οι βασικές παροχές καλύπτονται από εισφορές επί των μισθών των εργαζομένων, που έχουν διαμορφωθεί για τους ασφαλισμένους μετά την 1 Ιανουαρίου 1993 σε 3% για τους εργοδότες και 3% για τους εργαζόμενους.

Οι δημόσιοι υπάλληλοι που διορίστηκαν μετά το 1992 καταβάλουν εισφορές για την επικουρική σύνταξη σε ποσοστό 5% (ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΧ, σελ 56).

Οι συνταξιούχοι όλων των φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης, εκτός από τον ΟΓΑ και το ΝΑΤ(Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο), υποχρεώνονταν επίσης σε ειδική εισφορά, που παρακρατούνταν από τις καταβαλλόμενες συντάξεις. Αυτή η ειδική εισφορά καταργήθηκε πρόσφατα με το νόμο 3245 της 16 Ιουνίου 2004, "Κατάργηση ειδικής εισφοράς επί των συντάξεων του Δημοσίου και των άλλων ασφαλιστικών φορέων και άλλες διατάξεις".⁴⁴

⁴⁴ Στο ίδιο με παραπάνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΧ: Εισφορές σε ποσοστό (%) στο μισθό ασφαλισμένων φορέων επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Τίτλος Οργανισμού	Ασφ/νοι (%)	Συντ/χοι (%)
1. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Αεροπορικών Επιχειρήσεων	9	9
Για ασφ/νους μέχρι 31-12-1992 επί τεκμαρτού μισθού 30 ημερομισθίων	3,75	4,25
Για ασφ/νους μετά 1-1-1993 επί συνόλου αποδοχών		
2. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων (κλάδος σύνταξης)	3	3
(κλάδος πρόνοιας)	1	1-4
3. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ηλεκτροτεχνιτών Ελλάδος	3	3
4. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οινοποιίας, Ζυθοποιίας	3	3
5. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιριών Πετρελαιοειδών	5	5
6. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορίου Τροφίμων	3	3
7. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιριών Τσιμέντων (κλάδος σύνταξης)	4	4
(κλάδος πρόνοιας)	1,5	1,5
8. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού ΕΥΔΑΠ	3-3,75	3-4,25
9. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Φαρμακευτικών Εργασιών (κλάδος σύνταξης)	4	4
(κλάδος πρόνοιας)	2	-
10. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Χημικών	5 ¹	5-8
11. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμού Κοινωνικής Ασφάλισης (ΤΕΑΠΟΚΑ)	6 ²	2-5% ³
12. Ταμείο Ασφάλισης Δημοτικών & Κοινοτικών Υπαλλήλων	4	3
13. Λογαριασμός Επικουρήσεως Προσωπικού Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος	3,5	9
14. ΤΕΑΔΥ	3	3
15. Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων	3	3
16. Ταμείο Αρωγής Υπαλλήλων Πυροσβεστικού Σώματος	3-5	3-5
17. Επικουρικό Ταμείο Ελληνικής Χωροφυλακής	6	-
18. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης & Πρόνοιας Προσωπικού ΕΡΤ και Τουρισμού (κλάδος σύνταξης)	5,5	5,5
(κλάδος πρόνοιας)	3	-
19. Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Εκπαιδευτικών Ιδιωτικής Γενικής Εκπαιδεύσεως	3	3
20. Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ταμείου Νομικών	3	5% ⁴
21. Ταμείο Αλληλοβοήθειας Υπαλλήλων Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης	3	3
22. Μετοχικό Ταμείο Υπαλλήλων Τραπέζης Ελλάδος & Κτηματικής	3	3-5,2

¹ Δημόσιοι υπάλληλοι 5% και ελεύθεροι επαγγελματίες 8%.

² Ασφαλισμένοι Ιατροί 6% προαιρετικά 16% και εργοδότες 5-7%. Γιατροί του ΕΣΥ 12%.

³ Από τα έσοδα των εργοδοτών Ασφαλιστικών Οργανισμών.

⁴ Από έσοδα του Ταμείου Νομικών.

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

5.1.2 Η αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών

Η αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των οργανισμών επικουρικής ασφάλισης αποτέλεσε βασικό αντικείμενο ρυθμίσεων στα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι οποίες οδήγησαν τελικά στην υιοθέτηση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου που κατοχυρώνει την εξασφάλιση των πόρων των ταμείων και βελτιώνει τις δυνατότητες επωφελοδύσους τους αξιοποίησης.

Το πλαίσιο που διέπει την αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών επιτρέπει επενδύσεις που διαφοροποιούνται ανάλογα με τις επιπτώσεις τους και το μέγεθός τους:

i. Επενδύσεις ασφαλιστικών φορέων που διενεργούνται ελεύθερα

Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων επιτρέπεται με αποφάσεις των ΔΣ (Διοικητικών Συμβουλίων) τους να επενδύουν τα διαθέσιμά τους ελεύθερα σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου καθώς και σε ομόλογα Τραπεζών που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα. Επίσης, οι ασφαλιστικοί φορείς μπορούν να διενεργούν με τους ίδιους όρους είτε επενδύσεις σε τίτλους του ελληνικού Δημοσίου με τη μορφή της αγοράς με σύμφωνο επαναπώλησης (πράξεις *REPOS*) με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των διαθεσίμων τους βραχυχρονίως είτε αγοράς μετοχοποιήσιμων τίτλων (προμέτοχα) του Ελληνικού Δημοσίου.

ii. Επενδύσεις που διενεργούνται με προϋποθέσεις και όρια

Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης επιτρέπεται με αποφάσεις των ΔΣ τους να επενδύουν και στις παρακάτω κινητές αξίες:

- μετοχές και άλλα χρεόγραφα εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ),

- μετοχές εταιρειών που διατίθενται σε δημόσια εγγραφή για να εισαχθούν στο ΧΑΑ,
- μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων τα οποία επενδύουν το ενεργητικό τους σε τίτλους σταθερού εισοδήματος και μετοχές εισηγμένες στο ΧΑΑ,
- μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων ακίνητης περιουσίας,
- συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αξιών,
- σε άλλες κινητές αξίες, εφόσον αυτό προβλέπεται από σχετική διάταξη νόμου ή Κανονιστική Πράξη (μετοχές εταιρειών που ιδιωτικοποιούνται κλπ),
- σε ακίνητα, μέχρι ποσοστού 23% των ποσών που προκύπτουν από το συνυπολογισμό των ακόλουθων στοιχείων του Ενεργητικού τους: των κατατεθειμένων στην τράπεζα της Ελλάδας διαθεσίμων κεφαλαίων καθώς και των κεφαλαίων της ταμειακής διαχείρισης, των επενδύσεων σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου με βάση τις τρέχουσες τιμές αυτών, των επενδύσεων σε ακίνητα, με βάση την αντικειμενική τους αξία, των επενδύσεων σε κινητές αξίες, με βάση τις τρέχουσες τιμές, των προϋπολογισθέντων ετήσιων τακτικών εσόδων.

Το παραπάνω ποσοστό 23% κατανέμεται κατά 40% σε επενδύσεις ακινήτων και κατά 60% σε επενδύσεις κινητών αξιών. Η κατανομή αυτή σε κινητές αξίες και ακίνητα ισχύει μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2004. Επενδύσεις σε ακίνητα και κινητές αξίες (πλην Τίτλων του ελληνικού Δημοσίου και Ομολόγων τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα), που υπερβαίνουν το ποσοστό 23%, επιτρέπονται ύστερα από την έκδοση κοινής απόφασης του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας.

Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης μπορούν επίσης να συγκροτούν ίδια ή ομαδικά αμοιβαία κεφάλαια, να συστήνουν Ανώνυμες Εταιρείες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ), στις οποίες συμμετέχει μία νόμιμα λειτουργούσα στην Ελλάδα τράπεζα, ή να αναθέτουν τη συγκρότηση αμοιβαίων

κεφαλαίων σε ήδη λειτουργούσες ΑΕΔΑΚ. Τα στοιχεία στα οποία στηρίζονται οι επενδυτικές επιλογές των διαχειριστών των αμοιβαίων κεφαλαίων και των μελών των οργάνων διοίκησης των ΑΕΔΑΚ των ασφαλιστικών φορέων υπόκεινται σε τακτικό ή περιοδικό έλεγχο από την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου και Εποπτείας της Διαχείρισης της Περιουσίας των Ασφαλιστικών Οργανισμών, επιτροπή που λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η λειτουργία των φορέων αυτών αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών αλλά και στην ανάδειξη νέων δυνατοτήτων για την ενίσχυση της ελληνικής κεφαλαιαγοράς μέσω της δραστηριοποίησης θεσμικών επενδυτών.⁴⁵

5.2 Η χρηματοδότηση του δεύτερου πυλώνα

Η χρηματοδότηση του δεύτερου πυλώνα που εισάγεται θεσμικά το 2002 μέσω των ρυθμίσεων για τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης καλύπτεται αποκλειστικά από εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων. Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης που χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές λειτουργούν μάλιστα με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Πόροι των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης αποτελούν οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των ασφαλισμένων, οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των εργοδοτών, οι πρόσοδοι περιουσίας και η απόδοση των κεφαλαίων και αποθεματικών τους. Τα ταμεία υποχρεούνται στη δημιουργία αποθεματικών που καλύπτουν τις υποχρεώσεις οι οποίες αναλαμβάνονται έναντι των ασφαλισμένων και των δικαιούχων παροχών. Επιτρέπεται η αξιοποίηση των αποθεματικών υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

⁴⁵ <http://www.ggka.gr/asfalistiko.main.htm>, (21/4/2004).

- ποσοστό μέχρι 10% των τεχνικών αποθεματικών επενδύεται σε ακίνητα
- ποσοστό μέχρι 70% των τεχνικών αποθεματικών επενδύεται σε μετοχές και ομολογίες εταιρειών
- ποσοστό μέχρι 20% των τεχνικών αποθεματικών τους επενδύεται σε έντοκα γραμμάτια και τραπεζικές καταθέσεις.

Επίσης, επιτρέπεται μέχρι ποσοστού 5% των τεχνικών αποθεματικών του ταμείου η επένδυση σε χρηματοοικονομικά μέσα που εκδίδει η ίδια η επιχείρηση που έχει συστήσει το ταμείο.⁴⁶

5.3 Τα όργανα ελέγχου των πηγών χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης

Η αύξηση των δαπανών του συνταξιοδοτικού συστήματος, οι οποίες επικεντρώνονται σε παροχές συντάξεων (ΠΙΝΑΚΑΣ X), αντιμετωπίζεται εκτός των άλλων με τη δημιουργία

ΠΙΝΑΚΑΣ X: Έξοδα των Συνταξιοδοτικών Φορέων του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Κατανομή Εξόδων	Επικουρική Ασφάλιση	Κύρια Ασφάλιση
1. Παροχές Συντάξεων	852.444	13.562.203
2. Παροχές Πρόνοιας	79.198	564.612
3. Παροχές Ασθένειας	6.149	4.215.138
4. Δαπάνες Διοίκησης	34.149	675.837
5. Λοιπές Δαπάνες	29.405	403.485
6. Δαπάνες Περιουσιακών Στοιχείων	12.083	42.336
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	1.013.428	19.463.610

ΠΗΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2003

μηχανισμών που θα επιτρέψουν τόσο την παρακολούθηση όσο και την αύξηση των εσόδων. Έτσι, από το 1998 ως σήμερα έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν οι παρακάτω οργανισμοί:

- Η Ειδική Επιτροπή Ελέγχου και Εποπτείας της Διαχείρισης της Περιουσίας των Ασφαλιστικών Οργανισμών:

⁴⁶ Στο ίδιο με παραπάνω.

συστάθηκε το 1999 και λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας της Ελλάδας με αντικείμενο τον έλεγχο των επενδύσεων που πραγματοποιούν οι ασφαλιστικοί φορείς σε κινητές αξίες και την παροχή των σχετικών εγκρίσεων, τον τακτικό ή περιοδικό έλεγχο των στοιχείων στα οποία στηρίζονται οι επενδυτικές επιλογές των διαχειριστών της περιουσίας των ασφαλιστικών φορέων και τον καθορισμό των κανόνων επενδυτικής συμπεριφοράς για την αξιοποίηση της κινητής περιουσίας των ταμείων. Η Επιτροπή συνεργάζεται με την Τράπεζα της Ελλάδας, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων και σε περίπτωση διαπίστωσης παραβάσεων μπορεί να εισηγηθεί την επιβολή χρηματικών προστίμων και διοικητικών ποινών στα μέλη των οργάνων διοίκησης των ασφαλιστικών φορέων.

- Η Υπηρεσία Ελέγχου Δαπανών Υγείας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης: συστάθηκε το 1999 και λειτουργεί ως ειδική υπηρεσία της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων με αντικείμενο την εποπτεία και το συντονισμό των ενεργειών για τον έλεγχο των δαπανών του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης όλων των ασφαλιστικών φορέων και κλάδων ασθένειας που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η Υπηρεσία παρακολουθεί επίσης τους ελέγχους των ασφαλιστικών οργανισμών για τις παροχές περίθαλψης.

- Το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας: ιδρύθηκε το 1998 και άρχισε να λειτουργεί το 1999 ως υπηρεσία που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Το έργο του περιλαμβάνει την επίβλεψη και τον έλεγχο της εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας και την έρευνα, παράλληλα και ανεξάρτητα από τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, της ασφαλιστικής κάλυψης των εργαζομένων. Οι σχετικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται από τους ειδικούς επιθεωρητές εργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

- Η Εθνική Αναλογιστική Αρχή: θεσμοθετήθηκε το 2002 ως ανεξάρτητη αρχή με διοικητική αυτοτέλεια που εποπτεύεται από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ως προς τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών της και την κίνηση πειθαρχικού ελέγχου κατά των μελών της. Θα διοικείται από πέντε (5) μέλη και θα ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες :

- α. Συντάσσει αναλογιστικές εκθέσεις στα πλαίσια του μακροχρόνιου οικονομικού και χρηματοδοτικού σχεδιασμού για την εξασφάλιση της κοινωνικής ανταποδοτικότητας και της βιωσιμότητας του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης.

- β. Παρακολουθεί την πορεία των αναλογιστικών δεδομένων των ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν μορφή ΝΠΔΔ, των ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν μορφή ΝΠΙΔ και κάθε άλλου ασφαλιστικού οργανισμού που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλου Υπουργού.

- γ. Συντάσσει την ετήσια έκθεση για την οικονομική κατάσταση του ασφαλιστικού συστήματος της Χώρας και εισηγείται τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διατήρηση της αναλογιστικής ισορροπίας του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και εν γένει υποβάλλει προτάσεις για τη βελτίωσή του.

- δ. Γνωμοδοτεί για ειδικότερα θέματα αναλογιστικής αποτίμησης των ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν μορφή ΝΠΔΔ, των ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν μορφή ΝΠΙΔ και υπάγονται στον παρόντα νόμο και κάθε άλλου ασφαλιστικού οργανισμού που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλου Υπουργού.

- ε. Συντάσσει ετήσια έκθεση για κάθε έναν από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς που έχουν μορφή ΝΠΔΔ, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς που έχουν μορφή ΝΠΙΔ και κάθε άλλον ασφαλιστικό οργανισμό που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλου Υπουργού και, εφόσον κρίνει ότι συντρέχει λόγος, υποβάλλει

προτάσεις για τη βελτίωση της οικονομικής τους θέσης ή τη συγχώνευσή τους.

στ. Καθορίζει τις προδιαγραφές εκπόνησης αναλογιστικών μελετών.

ζ. Συντάσσει τους ελληνικούς αναλογιστικούς πίνακες.

η. Διατυπώνει γνώμη για τις προοπτικές οικονομικής βιωσιμότητας ενόψει πρότασης για ίδρυση ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν μορφή ΝΠΔΔ, των ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν μορφή ΝΠΙΔ και κάθε άλλου ασφαλιστικού οργανισμού που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλου Υπουργού, αφού λάβει υπόψη την αναλογιστική μελέτη που εκπονήθηκε για το σκοπό αυτό.

θ. Προβαίνει στους τακτικούς και έκτακτους αναλογιστικούς ελέγχους των ασφαλιστικών οργανισμών του παρόντος νόμου και υποβάλλει έκθεση με τα πορίσματα των ελέγχων αυτών στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στον αρμόδιο για την εποπτεία του συγκεκριμένου ασφαλιστικού οργανισμού Υπουργό και στο ΔΣ του οικείου οργανισμού. Οι τακτικοί έλεγχοι είναι υποχρεωτικοί και γίνονται μία φορά τον χρόνο. Οι έκτακτοι έλεγχοι γίνονται μετά από πρόσκληση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, του αρμόδιου για την εποπτεία του συγκεκριμένου οργανισμού Υπουργού, του οικείου οργανισμού ή με πρωτοβουλία της ΕΑΑ. Σε περίπτωση που από τον τακτικό ή έκτακτο έλεγχο προκύψει ότι υπάρχουν μείζονα οικονομικά προβλήματα σε κάποιον ή κάποιους ασφαλιστικούς οργανισμούς, η ΕΑΑ υποχρεούται να υποβάλει προτάσεις για βελτίωση της οικονομικής τους θέσης ή ακόμα, σε περίπτωση που εμφανίζεται πρόβλημα βιωσιμότητας κάποιου ή κάποιων ασφαλιστικών οργανισμών, υποχρεούται να εισηγηθεί μέτρα για την αποκατάσταση της βιωσιμότητάς του ή, αν κρίνει ότι αυτή δεν είναι εφικτή, να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη δυνατότητα ή και την ανάγκη συγχώνευσής τους με άλλους ασφαλιστικούς

οργανισμούς ή και διάλυσής τους, προτείνοντας στην περίπτωση αυτή και τον τρόπο διανομής της περιουσίας στους ασφαλισμένους.

ι. Συλλέγει, οργανώνει, επεξεργάζεται και αξιολογεί τα απαραίτητα για την εκπλήρωση της αποστολής της τεχνικά, οικονομικά, λογιστικά, δημογραφικά και άλλα συναφή στοιχεία που αφορούν στους ασφαλιστικούς οργανισμούς που έχουν μορφή ΝΠΔΔ, στους ασφαλιστικούς οργανισμούς που έχουν μορφή ΝΠΙΔ και υπάγονται στον παρόντα νόμο και κάθε άλλον ασφαλιστικό οργανισμό που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλου Υπουργού.

ια. Συνεργάζεται με τις αντίστοιχες αρχές άλλων κρατών ή με διεθνή και ευρωπαϊκά όργανα και συμμετέχει σε δραστηριότητες των εν λόγω αρχών και οργάνων.⁴⁷

5.4 Τα επικουρικά ταμεία από την οπτική της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς

Η αξιοποίηση των πόρων διαφόρων φορέων συλλογικής αποταμίευσης στην Ελλάδα έχει καθυστερήσει σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Η χρηματοοικονομική απελευθέρωση που έχει συντελεσθεί σε όλες τις αναπτυγμένες οικονομίες τα τελευταία 20 χρόνια έχει διευρύνει πάρα πολύ τις επενδυτικές ευκαιρίες.

Στη χώρα μας, υπάρχουν δεσμεύσεις όσον αφορά τις τοποθετήσεις και τη διαχείριση των πόρων των επικουρικών ταμείων. Και βέβαια πρέπει να αναφέρουμε την ιδιομορφία του πάρα πολύ υψηλού δημοσίου χρέους, το οποίο, επιτάσσει μια σειρά από δεσμεύσεις στο χρηματοοικονομικό τομέα και όχι μόνο όσον αφορά τις τοποθετήσεις των επικουρικών ταμείων.

Η δυνατότητα διεύρυνσης των επενδυτικών δυνατοτήτων για τα επικουρικά ταμεία (ως οργανισμούς συλλογικής

⁴⁷ Στο ίδιο με παραπάνω.

αποταμίευσης) είναι κάτι που είναι αναγκαίο. Μπορεί να αποβεί ωφέλιμο για τους ασφαλισμένους, με την έννοια ότι μπορεί να βελτιώσει τις αποδόσεις των τοποθετήσεών αυτών.

Ακόμα μπορεί να αποβεί ωφέλιμο και για το σύνολο της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα. Διότι εδώ μιλάμε για μια μεγάλη μάζα επενδυτικών πόρων, οι οποίοι, εφόσον γίνουν αντικείμενο επένδυσης σε όλους τους τομείς της κεφαλαιαγοράς, από τους τίτλους του δημοσίου μέχρι το χρηματιστήριο, μπορούν να προσδώσουν ένα βάθος στην ελληνική αγορά που σήμερα δεν έχει.

Αυτά βεβαίως για να συμβούν και αυτές οι ωφέλειες για να πραγματοποιηθούν, πρέπει να ικανοποιηθούν ορισμένες προϋποθέσεις. Και οι προϋποθέσεις εστιάζονται στο ζήτημα της ομαλότητας και της εξυγίανσης της κεφαλαιαγοράς, που εκεί τίθενται πολύ σοβαρά θέματα.

Πρώτα απ' όλα, είναι σαφές ότι όποιος είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση αυτών των πόρων, όποιο σώμα τελικά οριστεί ως υπεύθυνο για τη διαχείριση αυτών των πόρων, θα πρέπει να υποχρεώνεται από κανονισμούς, κώδικες ή νόμους να ενεργεί μια διαχείριση που θα είναι χρηστή και σώφρων.

Γιατί ο διαχειριστής θα είναι σε θέση να διαχειρίζεται τεράστια ποσά, θα μπορεί να επιδρά και στην αγορά ακόμα, λόγω των μεγάλων ποσών τα οποία διαχειρίζεται, θα έχει ευθύνη απέναντι σε ένα μεγάλο σύνολο ανθρώπων, των οποίων τις συντάξεις, ή τα άλλα ωφελήματα θα έχει στα χέρια του, με την έννοια ότι θα πρέπει να εξασφαλίζει από τις επενδύσεις του, μια σταθερή και ομαλή ροή πόρων σε σημαντικό μελλοντικό ορίζοντα.

Η επενδυτική πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσει ένα ασφαλιστικό ταμείο πρέπει να είναι μια πολύ συντηρητική επενδυτική πολιτική. Γιατί το ασφαλιστικό ταμείο δεν είναι ένας επενδυτής που θέλει απλά να μεγιστοποιήσει τα κέρδη του. Είναι ένας επενδυτής που θέλει να σταθεροποιήσει τις εκροές του στο μέλλον. Η σταθεροποίηση των εκροών στο μέλλον,

σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που έχει ο κάθε οργανισμός, σημαίνει μια πάρα πολύ συντηρητική διαχείριση πόρων.

Επίσης χρειάζεται πολύ σοβαρή προετοιμασία, τεχνογνωσία, χρειάζεται θέσπιση κανόνων συμπεριφοράς, χρειάζεται θέσπιση επενδυτικών κανόνων, που να είναι γνωστοί εκ των προτέρων και προς τον ασφαλισμένο, ο οποίος έχει τα χρήματά του (εισφορές) στο ασφαλιστικό ταμείο. Χρειάζεται διαφάνεια.

Υπάρχουν κίνδυνοι στην κεφαλαιαγορά και η προάσπιση των ευρέως νοουμένων συμφερόντων και της κοινωνίας και των ασφαλισμένων, επιβάλλει τη σωστή προετοιμασία ώστε αυτοί οι κίνδυνοι να εξαλειφτούν⁴⁸.

⁴⁸ ΟΤΟΕ, «Η αυτονομία και η αυτοδιαχείριση των Επικουρικών Ταμείων», ΙΝΕ-ΟΤΟΕ, Αθήνα 1998, σ.123-127

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

Η επικουρική ασφάλιση στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ο 2^{ος} πυλώνας περιλαμβάνει τις συμπληρωματικές συντάξεις ανά επιχείρηση. Στις μεγάλες επιχειρήσεις ή κλάδους επιχειρήσεων που απασχολούν πάνω από 5.000 άτομα προσωπικό ασφαρίζεται σχεδόν το 90% των εργαζομένων.

Στην Γερμανία προβλέπονται πέντε συστήματα ασφάλισης από τα οποία επιλέγει ο εργοδότης. Όλα στηρίζονται στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Οι εισφορές καταβάλλονται κυρίως από τον εργοδότη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Direct guarantee (direct entitlement-απευθείας εγγύηση)

- κυρίως σε εταιρείες,
- απευθείας καταβολή των παροχών στους εργαζόμενους από τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας (του εργοδότη),
- φορολογικές απαλλαγές στα κέρδη της εταιρείας,
- οι εργαζόμενοι δεν είναι υποχρεωμένοι να καταβάλλουν εισφορές,
- η εταιρεία μπορεί να επενδύσει τα κεφάλαια της όπως αυτή κρίνει.

Pension Funds (κεφάλαιο σύνταξης)

- νομικά κατοχυρωμένο δικαίωμα των ασφαλισμένων,
- συγκέντρωση αποθεματικών κεφαλαίου από ένα ή περισσότερους εργοδότες,
- κανόνες λειτουργίας υπό κρατική εποπτεία (έως 35% του κεφαλαίου επενδύεται σε μετοχές),
- οι εισφορές καταβάλλονται από τον εργοδότη και θεωρούνται ως έξοδα της επιχείρησης,

- σε ορισμένες περιπτώσεις συνεισφέρουν και οι εργαζόμενοι.

Direct insurance (απευθείας ασφάλεια)

- κυρίως σε μικρές εταιρείες,
- ομαδικό συμβόλαιο ασφάλισης,
- κανόνες λειτουργίας με κρατική εποπτεία,
- τα ασφάλιστρα καταβάλλονται από τον εργοδότη και θεωρούνται ως έξοδα επιχείρησης,
- δυνατότητα καταβολής πρόσθετου ασφάλιστρου από τους εργαζόμενους.

Benevolent funds (support funds-υποστηρικτικά κεφάλαια)

- οι εργαζόμενοι δεν έχουν νομικό κατοχυρωμένο δικαίωμα,
- η διαχείριση των αποθεματικών γίνεται από την ίδια την εταιρεία αλλά και από κάποιο ανεξάρτητο φορέα χωρίς να υπάρχει κρατική εποπτεία,
- οι εισφορές του εργοδότη δεν θεωρούνται ως έξοδα της επιχείρησης.

Pension investment funds (κεφάλαια επενδυμένης σύνταξης)

- συγκέντρωση αποθεματικών κεφαλαίου από ένα ή περισσότερους εργοδότες,
- νομικά κατοχυρωμένο δικαίωμα των εργαζομένων,
- κανόνες λειτουργίας με κρατική εποπτεία,
- σχετική ελευθερία όσον αφορά την διαχείριση των αποθεματικών.⁴⁹

ΓΑΛΛΙΑ

Η επικουρική ασφάλιση στη Γαλλία είναι υποχρεωτική και καλύπτει όλους τους εργαζομένους (περιλαμβάνεται στον δεύτερο πυλώνα ασφάλισης).

Υπάρχουν πολλοί φορείς επικουρικής ασφάλισης, οι οποίοι οργανώνονται αφενός σύμφωνα με το καθεστώς που

⁴⁹ http://www.ggka.gr/sseu_ge.htm (24/04/2004).

ισχύει για την ασφάλιση των στελεχών και αφετέρου με το καθεστώς ασφάλισης που ισχύει για τους εργάτες.

Τα Επικουρικά Ταμεία χορηγούν σύνταξη, η οποία υπολογίζεται ανάλογα με τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου, τις καταβληθείσες εισφορές και το όριο ηλικίας των ασφαλισμένων που είναι το 60^ο έτος.

Η διαχείριση των φορέων αυτών γίνεται από τους Κοινωνικούς εταίρους.

Εκτός από την υποχρεωτική επικουρική ασφάλιση υπάρχει και καθεστώς ασφάλισης σε προαιρετική βάση η υπερσυμπληρωματική, σε επίπεδο επιχείρησης ή ομάδας εργαζομένων, του οποίου η διαχείριση είτε είναι αυτόνομη, είτε έχει ανατεθεί σε ασφαλιστικές εταιρίες.

Η ασφάλιση αυτή αφορά κυρίως μικρό αριθμό εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα και τόσο οι εισφορές όσο και οι παρεχόμενες συντάξεις και τα επιδόματα είναι σε χαμηλότερη βάση σε σχέση με την υποχρεωτική επικουρική ασφάλιση.⁵⁰

ΑΥΣΤΡΙΑ

Ο 2^{ος} πυλώνας έχει διαδραματίσει παραδοσιακά δευτερεύοντα ρόλο στις κοινωνικές ασφαλίσεις στην Αυστρία.

Ασφαλίζονται 300.000 άτομο σε σύνολο εργαζομένων 3.640.000.

Το νομικό πλαίσιο για την επαγγελματική ασφάλιση δημιουργήθηκε το 1990 με τα χαρακτηριστικά της προαιρετικότητας της ασφάλισης. Από το 2002 θεσμοθετήθηκε υποχρέωση του εργοδότη (καταβολή εισφοράς σε ποσοστό 1,35% στο σύνολο των αποδοχών του εργαζόμενου) να ασφαλίσει τον εργαζόμενο σε επαγγελματικά ταμεία, τα οποία μπορούν να ιδρύουν και οι ίδιοι εργαζόμενοι. Οι εισφορές αυτές καταβάλλονται στο φορέα διαχείρισης, που μπορεί να είναι Τράπεζες ή Ασφαλιστικές Εταιρείες.

⁵⁰ http://www.ggka.gr/sseu_fr.htm ,(24/04/2004).

Σε περίπτωση που αποχωρήσει ο εργαζόμενος από την εργασία του έχει τη δυνατότητα να λάβει,

- τη σύνταξη που του αναλογεί,
- να μεταφέρει το σχετικό απόθεμα στο νέο πρόγραμμα που εντάσσεται η νέα του εργασία,
- να λάβει σε χρήμα το αναλογούν απόθεμα που έχει δημιουργηθεί μέχρι την αποχώρησή του, το οποίο δύναται να το μεταφέρει ακόμα και σε φορέα του πρώτου πυλώνα.

Όσον αφορά τον δεύτερο πυλώνα, τα προγράμματα κάθε επαγγελματικού ταμείου τα υπογράφει αναλογιστής και από 1 Απριλίου 2003 ελέγχονται από την αναλογιστική αρχή της οποίας αντικείμενο είναι:

- Η φερεγγυότητα των τραπεζών.
- Η φερεγγυότητα των ασφαλιστικών εταιρειών.
- Η βιωσιμότητα των φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης
- Η βιωσιμότητα των επαγγελματικών Ταμείων.⁵¹

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Ο θεσμός της επικουρικής κρατικής σύνταξης, (είναι γνωστή με το αρκτικόλεξο *SERPS-STATE EARNING-RELATED PENSION SCHEME, AND STATE SECOND PENSION*) η οποία είναι ανάλογη του εισοδήματος, εισήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1978 και έχει υποχρεωτικό ανταποδοτικό και μεικτό χαρακτήρα. Το ύψος της παροχής εξαρτάται αποκλειστικά από το εισόδημα του κάθε ασφαλισμένου και από τον χρόνο πληρωμής των εισφορών, αφού το ποσό της σύνταξης υπολογίζεται ως το 20% του μέσου όρου των αναπροσαρμοσμένων εισοδημάτων κατά την διάρκεια του συνολικού χρόνου εργασίας του ασφαλισμένου. Για την περίοδο 1978-1986 το καθεστώς του *SERPS* ήταν ευνοϊκότερο καθώς λάμβανε υπόψη τα καλλίτερα χρόνια για τον υπολογισμό της σύνταξης και ποσοστό υπολογισμού έφτανε το 25%.

⁵¹ <http://www.ggka.gr/sseu.au.htm>. (24/04/2004).

Από τον Απρίλιο του 2002, κατά τον οποίο η κυβέρνηση εισήγαγε την μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος, το *SERPS* μετατράπηκε στην Δεύτερη Κρατική Σύνταξη (*STATE SECOND PENSION*).

Η μεταρρύθμιση του Απριλίου 2002, μέσω της εισαγωγής της δεύτερης κρατικής σύνταξης επιδιώκει την ενίσχυση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των εργαζομένων με χαμηλές ή μέτριες αποδοχές, ενώ παράλληλα οι εργαζόμενοι για πρώτη φορά μπορούν να θεμελιώσουν δικαίωμα στην επικουρική σύνταξη για περιόδους κατά τις οποίες δεν μπορούν να δουλέψουν λόγω ανικανότητας, ασθένειας ή απουσίας από την εργασία λόγω φροντίδας παιδιών ή ανήμπορων ατόμων εφόσον καταβάλλονται οι ανάλογες εισφορές κ.α.

Η κυβέρνηση μελετά την περίπτωση, αν θα πρέπει να μετατρέψει την κρατική επικουρική σύνταξη σε ενιαίου τύπου παροχή προκειμένου να δίνεται κίνητρο στους μισθωτούς υψηλών αποδοχών να αποχωρούν του καθεστώτος της κρατικής επικουρικής σύνταξης για να υπαχθούν σε καθεστώς ιδιωτικού τύπου παροχής.

Όπως με την βασική σύνταξη, και η επικουρική δεν μπορεί να δοθεί πριν από το όριο συνταξιοδότησης, μπορεί όμως να μεταφερθεί μετά από αυτό λαμβάνοντας μεγαλύτερο ποσοστό σύνταξης.

Υπάρχει δυνατότητα αποχώρησης από τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της 2^{ης} κρατικής σύνταξης και υπαγωγή σε ομαδικό ή ατομικό ιδιωτικό συνταξιοδοτικό σύστημα που προσφέρει τουλάχιστον ισοδύναμες εγγυήσεις. Περίπου το 60% των εργαζομένων υπάγονται σε τέτοια συστήματα αποχώρησης και δικαιούνται επιστροφής εισφορών.⁵²

Δεύτερος πυλώνας

Επαγγελματικά προγράμματα συνταξιοδότησης (*OCCUPATIONAL PENSION SCHEMES*).

⁵² http://www.ggka.gr/sseu_gb.htm ,(24/04/2004).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι υποχρεωτικό οι εργοδότες να παρέχουν σύνταξη μέσω ενός επαγγελματικού συστήματος ή οι εργαζόμενοι να συμμετέχουν στο επαγγελματικό σύστημα όταν αυτό προσφέρεται από τον εργοδότη. Ωστόσο είναι ιδιαίτερα υψηλά τα ποσοστά και της παροχής σύνταξης από επαγγελματικό σύστημα και η ανάληψη τέτοιων συστημάτων. Υπάρχουν περί τα 10 εκατομμύρια εργαζόμενοι (περίπου το μισό εργατικό δυναμικό) που έχουν δικαίωμα σε επαγγελματικά συστήματα.

Υπάρχουν δύο κατηγοριών επαγγελματικά συστήματα:

- Τα καθορισμένων αποδοχών
- Τα καθορισμένων εισφορών

Η πλειοψηφία των επαγγελματικών συντάξεων προέρχεται από επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα καθορισμένων αποδοχών. Αυτής της κατηγορίας τα επαγγελματικά συστήματα προσφέρουν σύνταξη εξαρτώμενη των χρόνων υπηρεσίας και του μισθού των 5 τελευταίων χρόνων εργασίας (συνήθως το ύψος της σύνταξης φτάνει το $\frac{1}{2}$ έως $\frac{2}{3}$ του τελικού μισθού).

Βασίζονται στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα συνταξιοδότησης και είναι απαραίτητο για τους εργοδότες να εξασφαλίσουν ότι υπάρχει αρκετό επενδεδυμένο χρήμα, ώστε να διασφαλίζεται η παροχή των συντάξεων. Η εισφορά του εργοδότη φτάνει το 9,9% κατά μέσο όρο. Σε πιθανή περίπτωση ελλειμμάτων ο εργοδότης είναι υπεύθυνος για την κάλυψη αυτών. Ωστόσο πολλά επαγγελματικά συστήματα καθορισμένων αποδοχών, αφού βρέθηκαν σε κρίση μετατράπηκαν σε επαγγελματικά συστήματα καθορισμένων εισφορών. Στην συγκεκριμένη κατηγορία ταμείων, η οποία θεσμοθετήθηκε το 1988, οι εργαζόμενοι πληρώνουν συγκεκριμένες εισφορές χωρίς εγγυημένη απόδοση. Σε περίπτωση μη καλής επένδυσης, το ρίσκο μετατοπίζεται στον εργαζόμενο, αφού η εισφορά του εργοδότη μειώνεται στο 4,3% κατά μέσο όρο. Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, αφήνεται εξολοκλήρου στον εργοδότη (ή πιο σπάνια σε μία ομάδα εργοδοτών) να αποφασίσει για την

δημιουργία του επαγγελματικού σχήματος, για τον τρόπο και το ύψος των εισφορών και για το είδος των παροχών.⁵³

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Ο θεσμός των Επαγγελματικών Ταμείων υπάρχει στην Ιρλανδία από την εποχή των Βρετανών.

Λόγω των σχετικά χαμηλών συντάξεων, η πλειοψηφία των εργαζομένων έχει ανάγκη συμπλήρωσης του εισοδήματος από σύνταξη, γι' αυτό καταφεύγει στα Επαγγελματικά Ταμεία.

Σήμερα μετέχει σε επαγγελματικό ταμείο το 50% των εργαζόμενων, στόχος όμως είναι να φτάσει το ποσοστό στο 70%.

Στην Ιρλανδία σήμερα υπάρχουν 97.931 επαγγελματικά ταμεία σε εθελοντική βάση. Μετέχουν 670.498 μέλη (εργαζόμενοι στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα) Κάθε χρόνο αυξάνεται κατά μέσο όρο το ποσοστό των νέων μελών κατά 5%.

-Κίνδυνοι που καλύπτουν τα Επαγγελματικά Ταμεία:

Μπορούν να καλύπτουν όλους τους κινδύνους.

-Σύστημα που ακολουθείται:

Σύστημα είτε καθορισμένων παροχών είτε καθορισμένων εισφορών.

A) Σύστημα καθορισμένων παροχών:

Οι παροχές είναι εγγυημένες και το ρίσκο αναλαμβάνει ο εργοδότης

Το 68% ακολουθεί αυτά τα ταμεία

B) Σύστημα καθορισμένων εισφορών:

Το ρίσκο αναλαμβάνει ο εργαζόμενος (*risk borne*)

Το 32% των μελών ασφαλίζεται σε ταμεία καθορισμένων εισφορών. Υπάρχει όμως σταδιακή μετακίνηση από τα ταμεία που ακολουθούν σύστημα καθορισμένων παροχών προς τα ταμεία που ακολουθούν σύστημα καθορισμένων εισφορών.

⁵³ Στο ίδιο με παραπάνω.

-Εποπτεία:

Υπάρχει Εποπτικό Συμβούλιο Συντάξεων που επιθεωρεί όλα τα Ταμεία.

Σε περίπτωση οικονομικού προβλήματος υπάρχει διασφάλιση για το μέλλον, από το συσταθέν Εθνικό Ταμείο Αποθεματικού Κεφαλαίου, το οποίο αναλαμβάνει την κάλυψη των τυχόν ελλειμμάτων.

-Ασφαλιστική Τοποθέτηση:

Το 65-70% των επενδύσεων γίνεται σε τίτλους χρηματιστηρίου.

-Κίνητρα για ασφάλιση σε επαγγελματικό ταμείο:

Απαλλαγή των ασφαλιστικών εισφορών από το φόρο

Οι Ιρλανδοί δίνουν μόνο το 10% περίπου του μισθού τους για εισφορές σε επαγγελματικό ταμείο, ποσό που θεωρείται ιδιαίτερα μικρό, αφού για να πάρει κάποιος από ένα Επαγγελματικό Ταμείο ποσό που αντιστοιχεί στο 50% της κρατικής σύνταξης πρέπει να συνεισφέρει τα παρακάτω ποσά:

για μισθό 30.000 € ,	εάν αρχίζει να πληρώνει όταν είναι			
30 ετών	το 10%			
	//	//	//	//
45 ετών	το 20%			
για μισθό 50.000 €,			//	//
30 ετών	το 15%			
	//	//	//	//
45 ετών	το 30%			

Οι εισφορές αυξάνονται α) λόγω των χαμηλών προσδοκιών από τις επενδύσεις & β) λόγω της αύξησης του προσδόκιμου ζωής.

Το 1997, οι συντάξεις από επαγγελματικά ταμεία αντιστοιχούσαν στο 80% του ΑΕΠ.

Σήμερα ανέρχονται στο 40% του ΑΕΠ.

Κατά το χρονικό διάστημα 1990-2000 είχαμε πραγματική αύξηση των συντάξεων από επαγγελματικά ταμεία 7% (10% - 3% πληθωρισμός).

Το 1997, οι συντάξεις από επαγγελματικά ταμεία αντιστοιχούσαν στο 80% του ΑΕΠ. Σήμερα ανέρχονται στο 40% του ΑΕΠ.

Κατά το χρονικό διάστημα 1990-2000 είχαμε πραγματική αύξηση των συντάξεων από επαγγελματικά ταμεία 7% (10% - 3% πληθωρισμός).

β) στην συγχώνευση των δύο συστημάτων συντάξεων που υπάρχουν σήμερα.⁵⁴

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Ο δεύτερος πυλώνας καθιερώθηκε με τον νόμο του 1999 με τον οποίο εισήχθη ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο στα συμπληρωματικά συνταξιοδοτικά συστήματα οργανωμένα από τις επιχειρήσεις για το σύνολο των εργαζομένων τους. Κάθε επιχείρηση είναι ελεύθερη, στα πλαίσια πάντα των διατάξεων του Νόμου, να ιδρύει συμπληρωματικά συστήματα Συνταξιοδότησης, να καθορίζει την οργάνωσή τους, τις προϋποθέσεις υπαγωγής, τη χρηματοδότηση, το επίπεδο παροχών, τους τρόπους χορήγησης τους κλπ. Ο νόμος καθορίζει τα δικαιώματα των ασφαλισμένων σε περίπτωση μετακίνησής τους και σε περίπτωση αφερεγγυότητας της επιχείρησης. Επίσης εξασφαλίζει την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη διατήρηση των δικαιωμάτων σε περίπτωση απασχόλησης των ασφαλισμένων – εργαζομένων σε δύο ή περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα συμπληρωματικά συστήματα συνταξιοδότησης προωθούνται από τους εργοδότες άλλοτε απ' ευθείας και άλλοτε μέσω συλλογικών συμβάσεων. Δύνανται να χρηματοδοτούνται είτε με βάσει το κεφαλαιοποιητικό σύστημα είτε με βάσει το διανεμητικό σύστημα. Η διαχείρισή τους κατά κανόνα ανατίθεται στον ιδιωτικό τομέα. Σε σύνολο 12.730 Επιχειρήσεων, στις 683 προβλέπεται συμπληρωματική ασφάλιση ήτοι ποσοστό 5,36%.

⁵⁴ http://www.ggka.gr/sseu_ir.htm ,(24/04/2004).

Ο νόμος αναφέρει επίσης ότι η υπαγωγή στο συμπληρωματικό σύστημα συνταξιοδότησης είναι υποχρεωτική για κάθε νέο μισθωτό μετά τη ψήφιση του νόμου για τα συμπληρωματικά συστήματα συνταξιοδότησης. Αρμόδια Αρχή Ελέγχου των συμπληρωματικών συστημάτων συνταξιοδότησης είναι η Γενική Επιθεώρηση Κοινωνικής Ασφάλισης.⁵⁵

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Το επικουρικό σύστημα περιλαμβάνει επαγγελματικά προγράμματα, συμβατικά προγράμματα και εθελούσια προγράμματα. Τα εκ του νόμου επαγγελματικά προγράμματα είναι υποχρεωτικά και αποσκοπούν στην καταβολή επιδομάτων που προορίζονται να συμπληρώσουν τα επιδόματα που παρέχει το δημόσιο σύστημα. Τα προγράμματα παρέχουν κατόπιν συμβάσεων συμπληρωματικά επιδόματα προς το σύστημα ασφαλίσεων σε ότι αφορά το τμήμα που δεν καλύπτεται από το σύστημα αυτό και εφαρμόζεται κυρίως στο μερίδιο των μισθών στο οποίο δεν επιβάλλονται εισφορές. Μπορεί να προκύψουν από συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Τα προαιρετικά προγράμματα αποσκοπούν στην ενίσχυση της αυτοπροστασίας. Μπορεί να λάβουν τη μορφή αποταμιευτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, ασφάλισης ζωής κλπ. Τα επικουρικά προγράμματα μπορεί να θεσπιστούν από το κράτος, τις επιχειρήσεις ή τα συνδικάτα. Η διαχείρισή τους αποτελεί ευθύνη δημόσιων, αλληλοβοηθητικών ή ιδιωτικών φορέων που δημιουργούνται για το σκοπό αυτό. Η εξασφάλιση των δικαιωμάτων είναι εγγυημένη σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης εργασίας.⁵⁶

ΙΣΠΑΝΙΑ

Τα συμπληρωματικά συστήματα στην Ισπανία δεν είναι υποχρεωτικά, δεδομένου ότι, βάσει του συντάγματος έχουν

⁵⁵ http://www.ggka.gr/sseu_lux.htm ,(24/04/2004).

⁵⁶ http://www.ggka.gr/sseu_port.htm ,(24/04/2004).

προαιρετική βάση. Εντούτοις, συμπληρωματικά συστήματα μπορούν να δημιουργηθούν στο πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ εργαζομένων και μισθωτών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι υποχρεωτικά για όλα τα μέλη που υπογράφουν τη συμφωνία.

Παρόλο που τα συμπληρωματικά συστήματα λαμβάνουν διάφορες μορφές, αναπτύσσονται σε δύο σχήματα:

1. Αμοιβαία Ασφάλιση κοινωνικής πρόνοιας
2. Συνταξιοδοτικά Συστήματα και Ταμεία, τα οποία μπορούν να λάβουν τρεις διαφορετικές μορφές:
 - Επαγγελματικά Συστήματα που δημιουργούνται στους κόλπους μιας επιχείρησης, συνδέοντας την επιχείρηση και τους εργαζόμενους,
 - Συλλογικά Συστήματα που δημιουργούνται από μία ομάδα ατόμων με δική τους πρωτοβουλία σε μία συλλογική βάση,
 - Ατομικά Συστήματα.

Η ισπανική κυβέρνηση δημιούργησε κίνητρα για τη δημιουργία συμπληρωματικών συστημάτων, με όλες τις μορφές που αναφέρονται παραπάνω. Τα ποσά που καταβάλλονται από τους εργοδότες εκπίπτουν από τους φόρους τους. Επίσης, τα ποσά που καταβάλλονται από τους μισθωτούς και τους υπόλοιπους συμμετέχοντες εκπίπτουν από το φορολογούμενο εισόδημά τους.

Στις μελλοντικές μεταρρυθμίσεις αναμένεται να προαχθούν τα συστήματα συμπληρωματικής σύνταξης, ως εργαλεία προορισμένα να αυξήσουν το ποσοστό υποκατάστασης των παροχών σύνταξης σε σχέση με τα εισοδήματα της ενεργούς ζωής. Αυτά τα συστήματα θεωρούνται συμπληρωματικά εργαλεία και βεβαίως όχι ως εναλλακτικά ή υποκατάστατα των δημόσιων συστημάτων.⁵⁷

⁵⁷ http://www.ggka.gr/sseu_sp.htm ,(24/04/2004).

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Στο δεύτερο πυλώνα ασφάλισης εντάσσονται τα επαγγελματικά ή συμπληρωματικά ταμεία κοινωνικής ασφάλισης τα οποία παρέχουν αποκλειστικά συντάξεις γήρατος υπό τύπον μισθού. Υπόκεινται σε συλλογικές διαπραγματεύσεις ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους (εργαζόμενους και εργοδότες). Δεν υπάρχει γενική νομοθετημένη υποχρέωση για τους εργοδότες να δημιουργήσουν επαγγελματικά συνταξιοδοτικά προγράμματα. Ωστόσο, εφόσον υπάρξουν κάποιες δεσμεύσεις για παροχή σύνταξης, αυτές πρέπει να τηρηθούν. Οι επαγγελματικές συντάξεις χρηματοδοτούνται στη βάση του κεφαλαιοποιητικού συστήματος. Ο Νόμος για τα Συνταξιοδοτικά και Αποταμιευτικά Ταμεία φροντίζει ώστε να τηρείται αυτή η αρχή. Η πιο σημαντική αρχή είναι ότι οι εισφορές πρέπει να τοποθετούνται εκτός της επιχείρησης. Αυτό γίνεται μέσω συμφωνίας με μια ασφαλιστική εταιρεία (άμεση ασφάλιση), ή με την ίδρυση ενός επιχειρησιακού συνταξιοδοτικού Ταμείου ή με την προσχώρηση σε ένα κλαδικό συνταξιοδοτικό Ταμείο (σε επίπεδο βιομηχανίας).

Δεδομένου ότι τα επαγγελματικά ταμεία δημιουργούνται μέσω διαπραγματεύσεων, η ισχύς των εργατικών σωματείων είναι συνήθως καθοριστική για το πώς θα γίνει η διαχείριση των συντάξεων. Αν το σωματείο είναι σχετικά αδύναμο, είναι πιθανότερο το συνταξιοδοτικό πρόγραμμα να διοικείται μέσω ασφαλιστικής εταιρείας ή από ένα εταιρικό επαγγελματικό Ταμείο. Όταν το σωματείο είναι ισχυρό, είναι πιθανότερο να δημιουργηθεί ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα για ολόκληρη τη βιομηχανία-κλάδο και να διοικείται μέσω ενός κλαδικού επαγγελματικού Ταμείου.

Ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα αποτελεί μέρος των όρων και συνθηκών απασχόλησης οι οποίοι καταγράφονται σε (πιθανόν συλλογική) εργατική συμφωνία. Ως αρχή, οι μισθωτοί υποχρεούνται να συμμετέχουν σε αυτό το συνταξιοδοτικό πρόγραμμα. Τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά προγράμματα διαφέρουν μεταξύ τους, για παράδειγμα στον τρόπο με τον οποίο επιμερίζονται οι εισφορές ανάμεσα σε εργοδότη και

εργαζόμενο. Γενικά, τα 2/3 της συνολικής εισφοράς καταβάλλονται από τον εργοδότη και το 1/3 από τον εργαζόμενο, υπάρχουν όμως πολλές παραλλαγές. Οι εισφορές τόσο των εργαζομένων όσο και των εργοδοτών εκπίπτουν από την εφορία. Η συνολική εισφορά εργοδότη και εργαζομένου κυμαίνεται μεταξύ 12% και 18% επί του μισθού. Οι συντάξεις φορολογούνται ως εισόδημα. Επειδή τα επαγγελματικά ταμεία δεν δημιουργούν κέρδη, απαλλάσσονται από τη φορολογία των επιχειρήσεων η οποία επιβάλλεται στα κέρδη. Οι ασφαλιστικές εταιρείες υπόκεινται σε φορολογία εάν είναι κερδοφόρες.

Στόχος των περισσότερων προγραμμάτων είναι να αναπληρώνουν κατά 70% τον τελευταίο μισθό που λάμβανε ο ασφαλισμένος μετά από 40 χρόνια συμμετοχής, αλλά ορισμένα προγράμματα στοχεύουν στην αναπλήρωση κατά 70% του μέσου όρου μισθού κατά τη διάρκεια του επαγγελματικού βίου. Τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά προγράμματα θεωρούνται συμπληρωματικά στην κρατική σύνταξη (ΑΟW). Επομένως, το ποσό της σύνταξης γήρατος που δικαιούται ο ασφαλισμένος λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό της συμπληρωματικής σύνταξης, ώστε να φθάσει στον ανωτέρω στόχο του 70% του μισθού.

Ένα συλλογικό επαγγελματικό ταμείο έχει ως στόχο την παροχή σύνταξης όταν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, δηλαδή η αναπηρία, το γήρας ή ο θάνατος, οπότε δικαιούνται παροχής σύζυγοι των ασφαλισμένων (ή και οι ανύπανδροι σύντροφοι υπό ορισμένες προϋποθέσεις) και τα παιδιά τους (κάτω των 30 ετών) είτε είναι φυσικά είτε υιοθετημένα.

Η ημερομηνία κατά την οποία μία πλήρης σύνταξη γήρατος μπορεί να καταβληθεί είναι το 65^ο έτος της ηλικίας του εργαζομένου, αλλά μπορεί επίσης να αρχίσει να καταβάλλεται σε προγενέστερη ή μεταγενέστερη ημερομηνία. Σε περίπτωση πρόωρης καταβολής, υπάρχουν αντίστοιχες μειώσεις στο ποσό. Σε περίπτωση μεταγενέστερης καταβολής, η σύνταξη θα αυξάνεται μέχρι το 100% του τελευταίου μισθού.

Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στην Ολλανδία (το 1996 έφθανε σε ποσοστό 91%), συμμετέχει σε κάποιο επαγγελματικό συνταξιοδοτικό προγράμματα.

Για τη χορήγηση της επαγγελματικής σύνταξης δεν απαιτείται ελάχιστος χρόνος ασφάλισης. Σε περίπτωση συμμετοχής σε περισσότερα του ενός επαγγελματικά ταμεία, ο εργαζόμενος δικαιούται είτε να συνταξιοδοτείται ξεχωριστά από το κάθε ταμείο είτε να ζητήσει τη μεταφορά του κεφαλαίου του σε ένα επαγγελματικό ταμείο. Όλοι οι ασφαλισμένοι στο ίδιο επαγγελματικό ταμείο, λαμβάνουν τις ίδιες παροχές. Δεν επιτρέπονται διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ούτε ως προς την υπαγωγή στην ασφάλιση, ούτε σε σχέση με την πλήρη ή μερική απασχόληση. Στο επαγγελματικό σύστημα μπορούν να υπαχθούν οι εργαζόμενοι ανεξαρτήτως ηλικίας και κατάστασης της υγείας τους.⁵⁸

Κατηγορίες Επαγγελματικών Ταμείων

- Κλαδικά επαγγελματικά ταμεία.

Τα κλαδικά επαγγελματικά ταμεία απευθύνονται σε έναν ολόκληρο βιομηχανικό κλάδο. Τα σωματεία και οι οργανισμοί εργοδοτών πρέπει να εκπροσωπούνται ισότιμα στο διοικητικό συμβούλιο του ταμείου. Προς το παρόν, ο αριθμός των κλαδικών επαγγελματικών ταμείων είναι 81. σε 64 από αυτά η συμμετοχή είναι υποχρεωτική για όλους τους εργοδότες και τους εργαζόμενους στον κλάδο. Από όλα τα κλαδικά επαγγελματικά κεφάλαια, το 16% είναι πλήρως αντασφαλισμένο, σε εταιρείες ασφάλισης ζωής και το 84% είναι μερικώς ή καθόλου αντασφαλισμένο.

- Εταιρικά επαγγελματικά ταμεία.

Όσον αφορά τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, τα συνταξιοδοτικά προγράμματα συνήθως εφαρμόζονται μέσω ενός εταιρικού επαγγελματικού ταμείου, με την προϋπόθεση ότι η εταιρεία δεν είναι υποχρεωμένη να συμμετέχει σε ένα κλαδικό

⁵⁸ http://www.ggka.gr/sseu_ho.htm ,(24/04/2004).

επαγγελματικό ταμείο. Αν και τα ταμεία αυτά έχουν φυσικούς δεσμούς με την εταιρεία του εργοδότη, είναι ξεχωριστά νομικά πρόσωπα και δεν φέρουν ευθύνη για τα χρέη του εργοδότη. Τα εταιρικά επαγγελματικά ταμεία δεν επιτρέπεται να επενδύσουν περισσότερο από το 5% των περιουσιακών στοιχείων στη εταιρεία του εργοδότη. Στο διοικητικό συμβούλιο του ταμείου ο αριθμός των αντιπροσώπων των εργαζομένων πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσος με τον αριθμό των αντιπροσώπων των εργοδοτών. Σήμερα, ο αριθμός των επαγγελματικών ταμείων είναι 831. Από αυτά, το 45% είναι πλήρως αντασφαλισμένο σε εταιρείες ασφάλισης ζωής και το 55% είναι μερικώς ή καθόλου αντασφαλισμένα.

- Ασφαλιστικές εταιρείες.

Ένας εργοδότης έχει τη δυνατότητα να συνάψει ένα ομαδικό συμβόλαιο ασφάλισης ζωής των εργαζομένων της επιχείρησής του σε μία ασφαλιστική εταιρεία. Ένα τέτοιο συμβόλαιο ονομάζεται "B συμβόλαιο". Ένας εργοδότης μπορεί επίσης να δώσει τη δυνατότητα σε έναν εργαζόμενο να συνάψει ένα ατομικό συμβόλαιο με έναν ασφαλιστή (ασφαλιστική εταιρεία). Αυτό ονομάζεται "C συμβόλαιο". Αυτές οι μορφές άμεσης ασφάλισης είναι η λογική επιλογή όταν η ίδρυση ενός συνταξιοδοτικού κεφαλαίου είναι πολύ ακριβή σε σχέση με το μέγεθος της εταιρείας. Στην Ολλανδία, περίπου 30.000 επαγγελματικά συνταξιοδοτικά προγράμματα έχουν συναφθεί σε εταιρείες ασφάλισης ζωής.

Οι εταιρείες ασφάλισης ζωής εμπλέκονται επίσης στις επαγγελματικές συντάξεις μέσω της αντασφάλισης, ολικής ή μερικής, των κλαδικών και των εταιρικών επαγγελματικών ταμείων.

- Επαγγελματικά ταμεία για ομάδες επαγγελματιών.

Ένα επαγγελματικό ταμείο για ομάδες επαγγελματιών βασίζεται σε μία συμφωνία ανάμεσα σε αυτό-απασχολούμενους επαγγελματίες ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος. Η κυβέρνηση μπορεί να καταστήσει τη συμμετοχή σε ένα επαγγελματικό

πρόγραμμα μιας συγκεκριμένης ομάδας επαγγελματιών υποχρεωτική για το επάγγελμα στο σύνολό του. Σήμερα, υπάρχουν 11 επαγγελματικά ταμεία για ομάδες επαγγελματιών.

- Το επαγγελματικό ταμείο των δημοσίων υπαλλήλων (*ABP*).

Με ένα επενδεδυμένο κεφάλαιο 150 δις ευρώ, το Ολλανδικό επαγγελματικό ταμείο των δημοσίων υπαλλήλων, είναι ένα από τα μεγαλύτερα επαγγελματικά ταμεία στον κόσμο. Μέχρι πρόσφατα, το ταμείο αυτό υπέκειτο σε ξεχωριστή νομοθεσία. Ωστόσο, από το 1996 αντιμετωπίζεται ως "ιδιωτικό" επαγγελματικό ταμείο και διέπεται από την ίδια με τα λοιπά επαγγελματικά ταμεία νομοθεσία. Η υποχρέωση των δημοσίων υπαλλήλων να συμμετέχουν στο ταμείο καθορίζεται από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις τους και ρυθμίζεται από το διάταγμα για την ιδιωτικοποίηση του *ABP*.⁵⁹

Νομοθετικό πλαίσιο.

Νόμος για τα συνταξιοδοτικά και αποταμιευτικά ταμεία.

Η λειτουργία των επαγγελματικών ταμείων προστατεύεται από τον ανωτέρω νόμο. Ειδικότερα, εξασφαλίζεται ότι:

- οι εισφορές των εργαζομένων τοποθετούνται έξω από την εταιρεία του εργοδότη,
- σε περίπτωση τερματισμού της συμμετοχής λόγω τερματισμού της απασχόλησης, οι εργαζόμενοι δικαιούνται σύνταξης, σε αναλογία με το ποσό της σύνταξης που θα δινόταν για πλήρη επαγγελματικό βίο,
- το νόμιμο δικαίωμα μεταφοράς των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων σε περίπτωση αλλαγής εργοδότη,
- το δικαίωμα αναπροσαρμογής της σύνταξης που εφαρμόζεται στους ήδη συνταξιούχους, θα ισχύει και για όσους έχουν διακόψει πιο νωρίς την εργασία (η αναπροσαρμογή είναι συνήθης αλλά όχι υποχρεωτική),

⁵⁹ Στο ίδιο με παραπάνω.

- υπάρχει πρόστιμο για όσους εργοδότες διακόπτουν την επαγγελματική ασφάλιση εργαζομένου με αντάλλαγμα μεγαλύτερο μισθό,
- υποχρέωση για ετήσια ενημέρωση των συμμετεχόντων για το καθεστώς της ασφάλισής τους, καθώς και για οποιαδήποτε αλλαγή του συνταξιοδοτικού τους ταμείου,
- απαγορεύεται η διάκριση ανάμεσα σε πλήρως και μερικά απασχολούμενους, καθώς και απαγόρευση διάκρισης ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες,
- υπάρχει δυνατότητα διαχωρισμού των δικαιωμάτων σε περίπτωση διαζυγίου.⁶⁰

Ο ρόλος της κυβέρνησης.

Ο ρόλος της κυβέρνησης είναι:

- να υποστηρίζει και να δημιουργεί τις αναγκαίες συνθήκες (επίσης δημοσιονομικές δυνατότητες),
- να εγγυάται την ισότητα: προστασία των αδύναμων μερών,
- να επιδιώκει ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη: η εξέλιξη του εργατικού κόστους είναι σημαντική, όπως επίσης σημαντική είναι η εισοδηματική κατάσταση των ηλικιωμένων,
- να επιβάλλει υποχρεωτική συμμετοχή σε ένα κλαδικό συνταξιοδοτικό κεφάλαιο κατόπιν αιτήματος των αντιπροσώπων των εργοδοτών και των εργαζομένων στο βιομηχανικό κλάδο (δεν υπάρχει γενική υποχρέωση για έναν εργοδότη να δεσμευτεί στους εργαζομένους του ως προς την παροχή σύνταξης).⁶¹

⁶⁰ Στο ίδιο με παραπάνω.

⁶¹ Στο ίδιο με παραπάνω.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Τοποθέτηση των εισφορών των ασφαλισμένων, κατ' επιλογή των ιδίων, σε ένα πλήθος περίπου 600 επενδυτικών προγραμμάτων. Επίσης, ποσοστό από 3,5 % και άνω επί του μισθού, καταβάλλουν οι εργοδότες για επαγγελματικά ταμεία ύστερα από συμφωνίες με τα σωματεία ή κλάδους εργαζομένων.

Οι νέες διατάξεις του αναθεωρημένου συστήματος συντάξεων που τέθηκαν σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου 2002 αντικατέστησαν τη βασική σύνταξη και τις εθνικές συμπληρωματικές συντάξεις και θέσπισαν μια εγγυημένη σύνταξη, μια ανταποδοτική, συνδεδεμένη με το εισόδημα και τέλος την επαγγελματική σύνταξη. Η εγγυημένη σύνταξη αποσκοπεί στην παροχή βασικής κάλυψης σε άτομα με μικρό ή καθόλου μισθό και δίδεται και στα άτομα που θα πάρουν σύνταξη που συνδέεται με το εισόδημα. Η ανταποδοτική σύνταξη, η συνδεδεμένη με το εισόδημα προέρχεται από το 2,5% της εισφοράς το οποίο μεταφέρεται σε ένα ατομικό λογαριασμό ανταποδοτικής σύνταξης και κατατίθεται σε ένα ειδικό ταμείο. Κάθε ασφαλισμένος επιλέγει (μεταξύ 600 *Founds* Αποθεματικών) ένα για την επένδυση του κεφαλαίου του (μέχρι 5 τρόποι επένδυσης, αναλόγως του κινδύνου). Εισφορές ατόμων τα οποία δεν επιλέγουν διαχειριστή, επενδύονται στο Ταμείο Επένδυσης Αποταμιεύσεων και τελικώς αυτές οι αποδόσεις των επενδύσεων χρηματοδοτούν την σύνταξη αυτή την συνδεδεμένη με το εισόδημα. Τέλος, σημαντικό κομμάτι του ποσού της σύνταξης (15-20%) αποτελεί η επαγγελματική σύνταξη.

Προτάσεις εφαρμογής παραμέτρων του ανώτερου συστήματος στην Ελλάδα

- Η γονική μέριμνα (γονικές άδειες και ευρύτερη κρατική μέριμνα),
- Πιθανή εφαρμογή συστήματος χρηματοδότησης-είσπραξης εισφορών μέσω της Εφορίας.⁶²

⁶² http://www.ggka.gr/sseu_sw.htm , (24/04/2004).

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Ο δεύτερος πυλώνας ασφάλισης καλύπτεται από τα συμπληρωματικά-προαιρετικά καθεστώτα συνταξιοδότησης. Είναι ένα μικρό μέρος του συστήματος και αφορά συμφωνίες μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων.

Ασφαλιζόμενα είναι τα άτομα κατά κανόνα μεγάλης ηλικίας, που δεν έχουν συμπληρώσει τις προϋποθέσεις (όριο ηλικίας, χρονοασφάλισης), που θεσπίζονται από το ισχύον υποχρεωτικό νομικό καθεστώς. Οι εισφορές βαρύνουν εξ ολοκλήρου τον εργοδότη και σε ελάχιστες περιπτώσεις κατά ένα μικρό ποσοστό και τον εργαζόμενο.

Τα συμπληρωματικά-προαιρετικά καθεστώτα συνταξιοδότησης, καλύπτουν περίπου το 20% των εργαζομένων.⁶³

ΔΑΝΙΑ

Συμπληρωματικές συντάξεις

- Δημόσια επικουρική σύνταξη σε εργαζόμενους (*ATP*), Ειδικές επικουρικές συντάξεις (*SP, SAP*).

Το δημόσιο σύστημα επικουρικής ασφάλισης, καλύπτει όλους τους μισθωτούς, τους ανέργους, πολλές κατηγορίες αυτοαπασχολούμενων και σχεδόν όλους τους επιδοματούχους, τους συνταξιούχους αναπηρίας και τους πρόωρα συνταξιοδοτούμενους.

Αποθεματικά: στο *ATP*:33.380.000.000 ΕΥΡΩ, στο *SP*:3.784.000.000 ΕΥΡΩ.

- Συντάξεις επαγγελματικών ταμείων.

Πάνω από το 80% των πλήρως απασχολούμενων μισθωτών, ασφαλίζονται στα επαγγελματικά ταμεία. Οι εισφορές από το 2004 διαμορφώνονται από 8-16% του μισθού του εργαζόμενου.

Αποθεματικά των ταμείων: 83.780.000.000 ΕΥΡΩ.⁶⁴

⁶³ http://www.ggka.gr/sseu_fn.htm ,(24/04/2004)

⁶⁴ http://www.ggka.gr/sseu_de.htm ,(24/04/2004)

I. Κρατικές επικουρικές συντάξεις (ATP, SP, SAP). Πρώτος πυλώνας με στοιχεία δεύτερου.

1. Δημόσια επικουρική σύνταξη σε εργαζόμενους (ATP).

- Καθιερώθηκε με νόμο το 1964 και κάλυπτε μόνο μισθωτούς. Το 1990 επεκτάθηκε και σε άλλες κατηγορίες πολιτών όπως ανέργους, επιδοματούχους, καταρτιζόμενους, αυτοαπασχολούμενους και από το 2003 σε συνταξιούχους αναπηρίας και πρόωρης συνταξιοδότησης. Σήμερα καλύπτει σχεδόν το σύνολο του ενεργού πληθυσμού της χώρας.
- Λειτουργεί σε ανταποδοτική βάση με στοιχεία αναδιανομής. Από 1/1/2002 άλλαξε ο τρόπος υπολογισμού της σύνταξης στην κατεύθυνση της πλήρους ανταπόδοσης.
- Η εισφορά εξαρτάται από τον αριθμό των ωρών εργασίας.
 Όλοι οι εργαζόμενοι στην Δανία από 16-64 ετών που εργάζονται πλέον των 9 ωρών την εβδομάδα ασφαρίζονται υποχρεωτικά στο ATP και καταβάλλουν εισφορές στο ταμείο μαζί με τους εργοδότες τους. Οι ασφαλισμένοι πληρώνουν το 1/3 των εισφορών και οι εργοδότες τα 2/3. οι επιδοματούχοι και οι συνταξιούχοι λόγω αναπηρίας καταβάλλουν οι ίδιοι το 1/3 των εισφορών και τα 2/3 καταβάλλει το κράτος. Οι δημόσιοι υπάλληλοι καταβάλλουν μικρότερες εισφορές γιατί πληρώνουν υψηλές εισφορές στα επαγγελματικά τους ταμεία. Οι αυτοαπασχολούμενοι ασφαρίζονται προαιρετικά και καταβάλλουν μόνοι τους τις εισφορές.
- Το ΔΣ του ταμείου απαρτίζεται στην πλειοψηφία του από τους κοινωνικούς εταίρους οι οποίοι και αποφασίζουν κάθε χρόνο για το ύψος των εισφορών που είναι συγκεκριμένα ποσά ανάλογα με τις ώρες εργασίας τους και με το μισθό τους.
- Η σύνταξη χορηγείται στην ηλικία των 65(/67) ετών. Έγινε ίδια ρύθμιση στο όριο ηλικίας όπως και στην κύρια σύνταξη. σύνταξη χορηγείται και στους επιζώντες.

- Το ταμείο εγγυάται τη σύνταξη όλων των μελλοντικών συνταξιούχων.
- Σήμερα έχει 4.300.000 ασφαλισμένους και 500.000 συνταξιούχους.
- Η μέση ετήσια εισφορά ανέρχεται σε 400 € και η μέση ετήσια σύνταξη σε 1.200 €. Η μεγαλύτερη σύνταξη για έναν ασφαλισμένο πλήρως απασχολούμενο ανέρχεται στο ποσό των 3.000 € πάνω από το 20% της δημόσιας κρατικής σύνταξης. Το σύστημα δεν έχει ωριμάσει ακόμα αφού συνέχεια εντάσσονται νέες κατηγορίες ασφαλισμένων.

2. Ειδική επικουρική σύνταξη (SP)

- Καθιερώθηκε με νόμο το 1998 και τέθηκε σε εφαρμογή την 1/1/1999. έχει ως στόχο την αύξηση των κρατικών αποταμιεύσεων και παράλληλα την αύξηση της συνολικής σύνταξης των εργαζομένων.
- Πρόκειται για ένα νέο κρατικό ταμείο επικουρικής ασφάλισης. Οι συντάξεις χορηγούνται στο 65^ο έτος της ηλικίας ή στο 67^ο για όσους έχουν γεννηθεί πριν από την 1 Ιουλίου 1939. σε περίπτωση θανάτου το αποταμιευθέν ποσό προστίθεται στην κληρονομιαία περιουσία. Η σύνταξη χορηγείται για 10 χρόνια μετά τη συνταξιοδότηση από το δημόσιο σύστημα.
- Η εισφορά ανέρχεται στο 1% του εισοδήματος από εργασία.
- Η ασφάλιση είναι υποχρεωτική για όλους τους μισθωτούς και επιδοματούχους και προαιρετική για τους αυτοαπασχολούμενους.
- Από το 2002 λειτουργεί σε καθαρά κεφαλαιοποιητική βάση χωρίς αναδιανεμητικά στοιχεία με αναλυτικές μερίδες των ασφαλισμένων.

3. Επικουρική σύνταξη για ανάπηρους συνταξιούχους (SAP)

- Καθιερώθηκε το 2003. Σκοπός είναι η χορήγηση επικουρικής σύνταξης σε όσους παίρνουν ή πρόκειται να πάρουν αναπηρική σύνταξη από 1/1/2003 από το δημόσιο σύστημα. Το σχήμα αυτό ιδρύθηκε στα πλαίσια της μεταρρύθμισης που έγινε το 2002 στις συντάξεις αναπηρίας ώστε να δοθούν

κίνητρα στους ανάπηρους συνταξιούχους να εργάζονται και παράλληλα να ασφαρίζονται ώστε να αυξήσουν την κρατική σύνταξη που παίρνουν. Το κράτος βοηθά στην εύρεση εργασίας.

- Το σύστημα λειτουργεί σε κεφαλαιοποιητική βάση και χρηματοδοτείται από εισφορές.
- Η σύνταξη υπολογίζεται ανάλογα με το κεφάλαιο που έχει σχηματιστεί για κάθε ασφαλισμένο.
- Το κράτος καταβάλλει τα 2/3 των εισφορών και ο ανάπηρος συνταξιούχος το 1/3. Η συνολική εισφορά είναι 581 € που αντιστοιχεί περίπου στο 2,8% του ποσού της δημόσιας σύνταξης γήρατος.
- Το σύστημα διοικείται από το ταμείο επικουρικής ασφάλισης (ATP).

II. Επαγγελματικά ταμεία (2^{ος} πυλώνας)

- Τα επαγγελματικά ταμεία έχουν ως στόχο την εξασφάλιση μεγαλύτερου ποσοστού ανταπόδοσης μετά την αποχώρηση από την εργασία.

Στην πλειοψηφία τους χορηγούν συντάξεις γήρατος και αναπηρίας, και πολλά και παροχές υγείας.

- Τα ταμεία διακρίνονται:
 1. Σε ταμεία που ασφαλίζουν δημοσίους υπαλλήλους. Το πρώτο ιδρύθηκε το 1849. Η μεγαλύτερη σύνταξη που χορηγούν είναι το 59% του μισθού του εργαζόμενου.
 2. Σε ταμεία που ασφαλίζουν κλάδους εργαζομένων ή το προσωπικό μιας μόνον επιχείρησης. Χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από εισφορές και λειτουργούν σε αμιγώς ανταποδοτική βάση. Οι εισφορές ανέρχονται σε ποσοστό 9-16% στο μισθό του εργαζόμενου. Τα πρώτα ταμεία ιδρύθηκαν τη δεκαετία του 1870.

- Το ασφάλιστρο δεν διαφοροποιείται σε σχέση με την υγεία του ασφαλισμένου και αυτό αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των ιδιωτικών σχημάτων. Επιπλέον υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς δικαιωμάτων από ταμείο σε ταμείο γεγονός που διευκολύνει στην εργασιακή κινητικότητα.
- Τα ταμεία συστήνονται στα πλαίσια συλλογικών συμβάσεων. Διαφοροποίηση μπορεί να γίνει μεταξύ ταμείων που συστήνονται είτε από ενώσεις εργοδοτών και εργαζόμενων είτε από μεμονωμένες επιχειρήσεις. Επαγγελματικά ταμεία μπορεί να λειτουργούν στα πλαίσια ιδιωτικής ασφαλιστικής εταιρείας.
- Το 1980 περίπου 30% των εργαζομένων, ήταν ασφαλισμένοι σε επαγγελματικά ταμεία. Σήμερα ασφαρίζεται περίπου το 90% των εργαζόμενων.
- Η ασφάλιση είναι υποχρεωτική για όλους τους εργαζόμενους της εταιρείας ή του κλάδου. Η υποχρεωτικότητα εξασφαλίζει την υψηλή συμμετοχή στην επαγγελματική ασφάλιση.
- Το ύψος των συντάξεων εξαρτάται από το ύψος των εισφορών και τις αποδόσεις των αποθεματικών. Η πλήρης σύνταξη ανέρχεται περίπου στο 20% του μισθού.
- Αποθεματικά: 83.780.000.000 €.⁶⁵

ΙΤΑΛΙΑ

Η Ιταλία δεν είχε παράδοση όσον αφορά τον δεύτερο πυλώνα ασφάλισης. Το ποσοστό εισφοράς του πρώτου πυλώνα που έφτανε το 33% σε συνδυασμό με τις γενναιόδωρες συνταξιοδοτικές παροχές, που πρόσφερε το κράτος δεν άφηνε πολλά περιθώρια συνεισφοράς οικονομικών πόρων για το δεύτερο πυλώνα. Με στοιχεία του 2001 το 29% των επιχειρήσεων στην Ιταλία πρόσφεραν προγράμματα ιδιωτικής συμπληρωματικής συνταξιοδότησης, ενώ το 58% πρόσφεραν προγράμματα του τρίτου πυλώνα με την μορφή ομαδικών ή

⁶⁵ Στο ίδιο με παραπάνω.

ατομικών ασφαλιστηρίων ζωής. Με τις μεταρρυθμίσεις του 1992, 1995 και 1997 ενθαρρύνεται η δημιουργία συμπληρωματικών συστημάτων σύνταξης, τα οποία αποτελούν τον επονομαζόμενο Β΄ πυλώνα της αναθεώρησης. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν:

- Τα κλειστά ταμεία και
- Τα ανοικτά ταμεία.

Τα κλειστά ταμεία ιδρύονται κυρίως με βάση συλλογικές διαπραγματεύσεις και συμφωνίες που πραγματοποιούνται μεταξύ των σωματείων των εργαζομένων και των εργοδοτών και γι' αυτό άλλωστε ονομάζονται και διαπραγματευόμενα ταμεία.

Τα ανοικτά ταμεία, συναφή σε μεγάλο βαθμό με του τρίτου πυλώνα ιδιωτικά προγράμματα, ιδρύονται και διαχειρίζονται από οικονομικούς διαμεσολαβητές, δηλαδή από υποκείμενα ιδιωτικού δικαίου (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες διαχείρισης επενδύσεων, χρηματομεσιτικές εταιρείες κ.α.) και δύναται η δυνατότητα να τα επιλέξουν μόνο οι εργαζόμενοι των οποίων η επιχείρηση δεν έχει ιδρύσει ένα κλειστό ταμείο για την συμπληρωματική ασφάλισή τους, αλλά και τα άτομα τα οποία απολύθηκαν από την επιχείρηση που είχε δικό της κλειστό ταμείο (μέθοδος «παρκαρίσματος» των εισφορών) αλλά και οι αυτοαπασχολούμενοι.

Επισημαίνεται ότι η εισφορά των μελών των ανοικτών ταμείων του δεύτερου πυλώνα και των προγραμμάτων του τρίτου πυλώνα είναι αρκετά υψηλότερη απ' αυτή των κλειστών ταμείων λόγω της έλλειψης των εργοδοτικών εισφορών και του *TFR* (*Trattamento di fine rapporto*=επίδομα τέλους εργασίας) ποσοστού 6,91%, ως χρηματοδοτικών μέσων των ταμείων αυτών.

Στα κλειστά ταμεία το συνολικό ποσοστό που καταβάλλεται για την χρηματοδότηση της συμπληρωματικής ιδιωτικής ασφάλισης στην Ιταλία αποτελεί το 9,25% των ακαθάριστων αποδοχών των εργαζομένων (1,17% εργαζόμενου + 1,17% εργοδότη + 6,91% *TFR*=9,25%) το οποίο συνυπολογιζόμενο με το 32,7% (8,89% του εργαζόμενου και

23,81% του εργοδότη) των εισφορών που καταβάλλονται για την χρηματοδότηση της υποχρεωτικής φτάνει πλέον το 41,75% για την χρηματοδότηση του πρώτου και δεύτερου πυλώνα ασφάλισης.

Το *TFR* γίνεται πρόβλεψη να μεταφέρεται στα επαγγελματικά ταμεία με στόχο την ενίσχυση του δεύτερου πυλώνα από πλευράς επάρκειας οικονομικών πόρων. Σε ετήσια βάση το χρηματικό ποσό, κατά μέσο όρο, που καταβάλλει ο εργαζόμενος στους συγκεκριμένους τύπους ταμείων αντιστοιχεί σε 1.500 € για αυτούς που εργάζονται μετά το 1993 και σε 1.200 € πριν το 1993.

Τα ανοικτά συνταξιοδοτικά ταμεία λαμβάνουν ως εισφορές το ποσοστό του *TFR* και την εισφορά των εργαζομένων, η οποία προσεγγίζει την ετήσια συνδρομή των 2.300 €. Η εισφορά των εργαζομένων στα εν λόγω ταμεία μπορεί να είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη των κλειστών ταμείων, επειδή οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μισθωτοί εργαζόμενοι που δεν απασχολούνται σε κάποια επιχείρηση την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, οφείλουν να καταβάλλουν την εισφορά του *TFR* από δικούς τους οικονομικούς πόρους.

Τα συγκεκριμένα ταμεία εξυπηρετούν την θεμελιώδη ανάγκη της ασφάλισης των αυτοαπασχολούμενων, οι οποίοι δεν εντάσσονται στα κλειστά διαπραγματευόμενα ταμεία και των μισθωτών εργαζομένων, οι οποίοι είτε για λόγους αποχώρησης, απόλυσης ή προσωπικής επιλογής δεν είναι ενταγμένοι στους ασφαλισμένους των κλειστών ταμείων. Υπό το συγκεκριμένο πρίσμα τα ανοικτά ταμεία διαδραματίζουν τον ρόλο του "παρκαρίσματος" των καταβληθέντων εισφορών των μισθωτών, κατά το μεταβατικό στάδιο μη υπαγωγής των στα κλειστά ταμεία και δυνατότητα μεταφοράς των συγκεκριμένων εισφορών στα κλειστά ταμεία την χρονική στιγμή, που θα ξαναενταχθούν ως ασφαλισμένοι σ' αυτά.

Πριν την μεταρρύθμιση του 1993 στην Ιταλία υπήρχαν 554 κλειστά συμπληρωματικά ταμεία, με 680.000 μέλη και

αφορούσαν κυρίως κάποιες συγκεκριμένες επαγγελματικές ομάδες, όπως τα διευθυντικά στελέχη των κλάδων του εμπορίου, βιομηχανία, μεταφορών και του τουριστικού κλάδου, για τα οποία όμως δεν είχε προβλεφθεί ένα συντονισμένο και ειδικό θεσμικό πλαίσιο με αποτέλεσμα την πλήρη έλλειψη νομοθετικών ρυθμίσεων στήριξης και προϋποθέσεων χρηματοδότησής τους, τη μη ομοιόμορφη δομή του και λειτουργία, αφού άλλα είχαν την μορφή των προκαθορισμένων εισφορών και άλλα των προκαθορισμένων παροχών. Η διαχείριση των αποθεματικών πραγματοποιούνται εσωτερικά από τα ίδια τα ταμεία χωρίς την διαμεσολάβηση έγκυρων οικονομικών οργανισμών. Τα εν λόγω ταμεία χαρακτηρίζονταν από τον υποχρεωτικό χαρακτήρα υπαγωγής των μελών τους, σε αντίθεση με τα ταμεία που ιδρύθηκαν μετά το 1993, τα οποία ανέρχονται σε 139 (44 κλειστά και 95 ανοικτά ταμεία) και λειτουργούν με βάση την προαιρετική και εθελουσία υπαγωγή των εργαζομένων.

Τα ταμεία αυτά παρέχουν υπηρεσίες συμπληρωματικής ασφάλισης σε περίπου 1.700.000 μέλη (αν υπολογιστούν και τα μέλη του τρίτου πυλώνα / 10% του ενεργού πληθυσμού) βασιζόμενα στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα διαχείρισης των κεφαλαίων τους και η συμμετοχή σε συνταξιοδοτικό ταμείο γίνεται πάντα σε εθελούσια βάση για τους εργαζόμενους και οι παροχές υπολογίζονται, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, βάσει προκαθορισμένης εισφοράς.⁶⁶

⁶⁶ http://www.gr/sseu_it.htm , (24/4/2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

Κοινοτικό Δίκαιο και Συμπληρωματικά Ταμεία

7.1 Καθεστώτα επικουρικής ασφάλισης

Τα καθεστώτα επικουρικής σύνταξης έχουν μελετηθεί από δύο διαφορετικές σκοπιές, που έχουν όμως στενή σχέση μεταξύ τους.

I. Η θέση τους στο πλαίσιο της κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων.

Το εισόδημα της σύνταξης, σύμφωνα με τη θεωρία των «τριών στηλών», συντίθενται από:

- το καθεστώς βάσης
- το επικουρικό καθεστώς
- και τις ατομικές προσπάθειες πρόνοιας.

Τα τρία αυτά στοιχεία αλληλεξαρτώνται, αλλά η θέση του επικουρικού καθεστώτος στο σύνολο αυτό διαφέρει από κράτος-μέλος σε κράτος-μέλος. Επίσης, υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα επικουρικά καθεστώτα στην Κοινότητα.

Οι δημόσιες αρχές ασκούν μεγάλη επιρροή στα καθεστώτα συνταξιοδότησης, συμπεριλαμβανομένων των επικουρικών καθεστώτων, με σκοπό να μειώσουν τους κινδύνους ανέχειας κατά το γήρας. Η επιρροή αυτή είναι συχνά έμμεση και ασκείται μέσω του νόμιμου πλαισίου αυτών των καθεστώτων (φορολογία, επιβολή κανονισμών στα συνταξιοδοτικά καθεστώτα, κλπ.).

Η χρηματοδότηση των καθεστώτων συνταξιοδότησης είναι τριπλή:

- η κεφαλαιοποίηση
- η εγγραφή στον ισολογισμό της επιχείρησης δανείων που προβλέπονται για το καθεστώς συνταξιοδότησης
- η διανομή

Λόγω του κινδύνου αστάθειας των αποταμιεύσεων και της δημογραφικής εξέλιξης, το καθεστώς χρηματοδότησης με

κεφαλαιοποίηση τείνει να προτιμάται. Οι επιπτώσεις των καθεστώτων αυτών στη μακροοικονομική κατάσταση ενός κράτους, ακόμη και έξω από τα σύνορά του, μπορούν να προβλεφθούν μακροπρόθεσμα. Εξού και η αναγκαιότητα για την Κοινότητα να εγκαθιδρύσει ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών και να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών.

Στη λειτουργία που έχουν τα επικουρικά καθεστώτα να βελτιώσουν τα δικαιώματα σύνταξης των εργαζομένων, δεδομένης της ανεπάρκειας των καθεστώτων βάσης, προστίθενται αφ' ενός λόγοι διαχείρισης προσωπικού για τους εργοδότες και αφ' ετέρου λόγοι οικονομίας στους φόρους για τους εργοδότες και τους μισθωτούς. Έτσι, κινδυνεύει συστηματικά να διακυβευτεί ο στόχος της κοινωνικής πολιτικής. Κατά συνέπεια, χρειάζεται να επιβληθεί ένα κανονιστικό πλαίσιο που να χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και ποιότητα.

II. Οι επιπτώσεις των επικουρικών καθεστώτων συνταξιοδότησης στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

Ο στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας των διακινούμενων εργαζομένων και των συνασφαλισμένων προσώπων αποτελεί το αντικείμενο του άρθρου 51 της Συνθήκης η οποία προβλέπει για τα νόμιμα καθεστώτα:

- το συντονισμό των καθεστώτων κοινωνικής ασφάλισης με το συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες,
- την καταβολή παροχών στα πρόσωπα που διαμένουν στα εδάφη των κρατών-μελών.

Οι διατάξεις αυτές δεν έχουν επεκταθεί στα επικουρικά καθεστώτα.

Τα επικουρικά καθεστώτα δημιουργούν πολυάριθμα εμπόδια στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. Ουσιαστικά, τα επικουρικά καθεστώτα έχουν την τάση να

τιμωρούν τους ασφαλισμένους που εγκαταλείπουν το καθεστώς πριν από τη σύνταξη, ενώ αυτοί βλέπουν να τους περικόπτονται τα δικαιώματα σύνταξης. Η διάκριση αυτή μεταξύ παλαιών και πρόσφατων ασφαλισμένων διαπιστώνεται:

- στους όρους απόκτησης των δικαιωμάτων και στο χρόνο αναμονής που διαφέρει σημαντικά από τη μία χώρα στην άλλη, παρά το γεγονός ότι οι εθνικές νομοθεσίες έχουν καθορίσει τους κανόνες που επιβάλλουν την οριστική απόκτηση των δικαιωμάτων και θέτουν όρια για τις περιόδους απόκτησης
- στη δυνατότητα που προσφέρεται στο μισθωτό ο οποίος αλλάζει απασχόληση, είτε να διατηρήσει τα δικαιώματά του στο καθεστώς συνταξιοδότησης όπου τα είχε αποκτήσει, είτε να τα μεταφέρει. Η δυνατότητα αυτή δεν είναι πάντα ανοικτή, επειδή στην περίπτωση των καθεστώτων που χρηματοδοτούνται με τη δημιουργία αποθεμάτων στο παθητικό του ισολογισμού ή με διανομή, η δυνατότητα μεταφοράς δεν είναι πάντα εφαρμόσιμη
- στη φορολόγηση των μεταφερομένων δικαιωμάτων, οι φορολογικές αρχές κάνουν φορολογικές κρατήσεις στα ποσά που μεταφέρονται, γεγονός που κάνει ασύμφορη κάθε μεταφορά.

Υπάρχουν πολλών ειδών λύσεις για τη βελτίωση της κοινωνικής προστασίας και για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων. Χρειάζεται:

- να αποφεύγεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, η αλλαγή του καθεστώτος συνταξιοδότησης για να καταπολεμείται η απώλεια δικαιωμάτων, με τη «διασυνοριακή» απόκτηση του δικαιώματος συνταξιοδότησης, επειδή η χώρα απασχόλησης επιτρέπει να μπορούν να αφαιρούνται οι εισφορές που καταβλήθηκαν σε αλλοδαπό καθεστώς συνταξιοδότησης. Η Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασίες κατά των κρατών-μελών για να

διασφαλίσει τη δυνατότητα αυτή αφαίρεσης και έχει υποβάλει έγγραφο εργασίας σχετικά με αυτή τη διασυννοριακή απόκτηση δικαιώματος

- να διευκολύνεται η απόκτηση δικαιωμάτων συνταξιοδότησης συντομεύοντας τις προθεσμίες,
- να εξουσιοδοτείται κάθε πρόσωπο που παύει να συμμετέχει σε ένα καθεστώς να διατηρεί τα δικαιώματα που έχει αποκτήσει στο καθεστώς αυτό ως τη στιγμή της συνταξιοδότησης και να επανεκτιμά τις παροχές του,
- να διασφαλίζεται στο μισθωτό η δυνατότητα δίκαιας μεταφοράς των δικαιωμάτων του,
- να διασφαλίζεται ολοκληρωμένη και τακτική ενημέρωση των ασφαλισμένων,
- να υπάρχει έλεγχος ότι οι λογιστικοί κανόνες ασφαλιστικού υπολογισμού δεν παρουσιάζουν διαφορές όταν πρόκειται για διατήρηση ή μεταφορά δικαιωμάτων,
- και, τέλος, να αποφεύγεται η διπλή επιβολή δικαιωμάτων συνταξιοδότησης στους διακινούμενους εργαζόμενους.⁶⁷

7.2 Πράσινο βιβλίο για τις επικουρικές συντάξεις

Οι συνταξιοδοτικές παροχές αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, εμφανίστηκαν δύο σημαντικές δημογραφικές εξελίξεις:

- η πτώση της γεννητικότητας
- η άνοδος της προσδοκώμενης διάρκειας ζωής.

Οι εξελίξεις αυτές συνεπάγονται αύξηση του ποσοστού εξάρτησης: σήμερα για τη στήριξη κάθε συνταξιούχου απαιτούνται πέντε άτομα σε ηλικία εργασίας. Μέχρι 2040 αναμένεται ότι τα πέντε αυτά άτομα θα πρέπει να στηρίξουν δύο συνταξιούχους.

⁶⁷ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c10509.htm>, (23/8/2004).

Σήμερα, οι συντάξεις που καταβάλλονται από το κράτος ανέρχονται στο 10% περίπου του ΑΕΠ. Εάν δεν πραγματοποιηθεί καμία αλλαγή στην πολιτική που ακολουθείται, ο ρυθμός αυτός θα αυξηθεί σημαντικά έως το 2030, και θα δημιουργήσει πρόβλημα στα κράτη-μέλη δεδομένου του ήδη υψηλού επιπέδου δημόσιων δαπανών στην Ένωση και της δέσμευσης για την τήρηση του προϋπολογισμού.

Επί του παρόντος, οι συντάξεις που καταβάλλονται από το κράτος (πρώτη κατηγορία) αποτελούν το 88% του συνόλου των παροχών συνταξιοδότησης, ποσοστό που απέχει πολύ από τα συνταξιοδοτικά συστήματα που συνδέονται με την απασχόληση (δεύτερη κατηγορία, 7%) και τα ατομικά συνταξιοδοτικά προγράμματα (τρίτη κατηγορία, 0,9%).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΙ: Πηγές παροχών στο επίπεδο της ΕΕ, ως προς % των συνολικών παροχών

Πηγές παροχών στο επίπεδο της ΕΕ, ως προς % των συνολικών παροχών (1994, εκτός Αυστρίας, Φιλανδίας, Σουηδίας)

1 ^η Κατηγορία	
ΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΟ ⁶⁸	88,8%
2 ^η Κατηγορία	
Κεφαλαιοποιητικό, λογιστικά αποθεματικά, Ασφαλιστικά συνταξιοδοτικά προγράμματα	7%
3 ^η Κατηγορία	
Προσωπικά συνταξιοδοτικά προγράμματα	0,9%
Άλλα	
Καθεστώς εγγυημένου εισοδήματος με την προϋπόθεση ύπαρξης πόρων, προγράμματα κοινωνικής βοήθειας	3,3%

ΠΗΓΗ: *Eurostat-Πράσινο Βιβλίο*

Αρκετά κράτη μέλη εισήγαγαν μεταρρυθμίσεις για τη μείωση της επίπτωσης των δημογραφικών αλλαγών στις δημόσιες συντάξεις: αύξηση των εισφορών ή και μείωση των παροχών. Μια άλλη προσέγγιση συνίσταται στη θέσπιση

⁶⁸Περιλαμβάνει επίσης τη δεύτερη κατηγορία στη Γαλλία.

συστήματος ασφάλισης γήρατος με κεφαλαιοποίηση, που θα λειτουργεί παράλληλα με το διανεμητικό σύστημα. Μία λύση η οποία μελετάται και η οποία έχει ήδη αρχίσει να υλοποιείται είναι τα κράτη-μέλη να δημιουργήσουν σταδιακά προϋποθέσεις που να ευνοούν περισσότερο την ανάπτυξη ιδιωτικών επικουρικών καθεστώτων με κεφαλαιοποίηση (ΠΙΝΑΚΑΣ XII σελ.99).

Η ανάπτυξη κεφαλαιοποιητικών συστημάτων δεν μπορεί από μόνη της να λύσει τα σημερινά προβλήματα, μπορεί όμως να διευκολύνει την αναμόρφωση των διανεμητικών συστημάτων, προσφέροντας αντισταθμιστικές παροχές. Τα κεφάλαια που προορίζονται για την κάλυψη των υποχρεώσεων των συνταξιοδοτικών ταμείων είναι ήδη υπέρογκα. Τα κεφάλαια αυτά θα εξακολουθήσουν κατά πάσα πιθανότητα να αυξάνονται. Επί του παρόντος, στα επικουρικά συνταξιοδοτικά συστήματα, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στους τίτλους σταθερής απόδοσης, ιδιαίτερα στα κρατικά ομόλογα, και πολύ λιγότερο στις μετοχές. Είναι δυνατό, για ορισμένα συνταξιοδοτικά ταμεία, να αυξήσουν τα σημερινά ποσοστά απόδοσής τους, διαφοροποιώντας τα χαρτοφυλάκιά τους και εκμεταλλευόμενα την ενιαία αγορά των επενδύσεων.

Η ανάπτυξη κεφαλαιοποιητικών επικουρικών συστημάτων θα αυξήσει τον όγκο των περιουσιακών στοιχείων που είναι διαθέσιμα για επένδυση. Η προσφορά κρατικών τίτλων είναι μάλλον απίθανο να συμβαδίζει με την αύξηση αυτή. Οι αγορές κεφαλαίων θα πρέπει να προσαρμοστούν προκειμένου να απορροφήσουν τα κεφάλαια αυτά. Το ενιαίο νόμισμα, ο ανταγωνισμός μεταξύ των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και κέντρων και η αύξηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων που είναι διαθέσιμα θα οδηγήσει στη βελτίωση της λειτουργίας της ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς.

ΠΙΝΑΚΑΣ XII : Επίπεδα κάλυψης-Κατηγορίας 2

ΧΩΡΑ	Κάλυψη Εκτίμηση % της συνολικής απασχόλησης του ιδιωτικού τομέα	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	Επικουρικές συντάξεις % του συνόλου των συντάξεων (1993)
Βέλγιο	31	Εκούσια /κεφαλαιοποιητικά /συνταξιοδοτικά ταμεία και ομαδική ασφάλιση.	8%
Δανία	80	Ταμεία εταιρειών /επαγγελματικά ταμεία μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων / πάντα με κεφαλαιοποίηση.	18%
Γερμανία	46	Εκούσια/ εν μέρει με λογιστικά αποθεματικά (περίπου 56%) και κεφαλαιοποίηση (44%) μέσω <i>Pension Kassen</i> , ταμείων αρωγής και συλλογικών ασφαλίσεων.	11%
Ελλάδα	5	Εκούσια/ κυρίως επικουρικά καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη/ κάποιο ποσοστό με κεφαλαιοποίηση (περιορισμένο).	μ.δ.
Ισπανία	15	Εκούσια/ κυρίως επικουρικά καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη λόγω των υψηλών επιπέδων συντάξεων κοινωνικής ασφάλισης/ μερική κεφαλαιοποίηση/ κυρίως λογιστικά αποθεματικά: πρόκειται να καταργηθούν.	3%
Γαλλία	90	Σχεδόν υποχρεωτικά/ συλλογική διαπραγμάτευση/ διανεμητικά/ συν εκούσια καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη με κεφαλαιοποίηση.	21%
Ιρλανδία	40	Εκούσια/ κεφαλαιοποιητικά/ συνταξιοδοτικά ταμεία και ομαδική ασφάλιση.	18%
Ιταλία	5	Εκούσια/ κυρίως επικουρικά καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη λόγω υψηλών επιπέδων συντάξεων κοινωνικής ασφάλισης.	2%
Λουξεμβούργο	30	Εκούσια/ κυρίως προγράμματα με λογιστικά αποθεματικά/ περιορισμένος βαθμός κεφαλαιοποίησης.	μ.δ.
Κάτω Χώρες	85	Εταιρικά ταμεία/ κλαδικά ταμεία με συλλογικές διαπραγματεύσεις/ όλα με κεφαλαιοποίηση.	32%
Πορτογαλία	15	Εκούσια/ συνταξιοδοτικά προγράμματα (όχι ταμεία) που εκτελούνται από αναγνωρισμένες εταιρείες διαχείρισης και ασφαλιστικές εταιρείες/ με επικουρικά καθεστάτα υψηλόβαθμων στελεχών λόγω υψηλού επιπέδου συντάξεων κοινωνικής ασφάλισης.	μ.δ.
Η.Β.	48	Εκούσια/ με κεφαλαιοποίηση.	28%

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Συνταξιοδοτικών Παροχών (*European Federation for Retirement Provision-EFRP*) Ευρωπαϊκά Συνταξιοδοτικά Ταμεία 1996-με βάση την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας-Έκθεση *Tamburi*.

Εκτός από τους γενικούς κανόνες που διέπουν την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, δεν υπάρχει κανένας ειδικός κοινοτικός κανόνας εναρμόνισης που να διέπει τις επενδύσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων. Η Συνθήκη επιτρέπει μόνο περιορισμούς οι οποίοι αιτιολογούνται για λόγους προληπτικής εποπτείας. Φαίνεται ότι ορισμένοι κανόνες σε θέματα προληπτικής εποπτείας που επιβάλλουν τα κράτη μέλη υπερβαίνουν αυτό που είναι αντικειμενικά απαραίτητο και λειτουργούν ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς.

Υφίστανται άλλοι κανόνες προληπτικής εποπτείας οι οποίοι συμβιβάζονται με την ενιαία αγορά και προσφέρουν ισότιμο επίπεδο ασφάλειας, επιτρέποντας αύξηση της απόδοσης των συνταξιοδοτικών ταμείων.

Μολονότι υφίστανται ρυθμίσεις σχετικά με τις νομοθετικές πράξεις για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, δεν υπάρχει κοινοτική νομοθεσία στον τομέα της κινητικότητας όσον αφορά τα επικουρικά συστήματα. Για το θέμα αυτό ζητήθηκε η γνώμη της ομάδας υψηλού επιπέδου για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων (υπό την προεδρία της κ. *Veil*). Το συμπέρασμα της ομάδας ήταν ότι απαιτείται μια νομοθετική πρωτοβουλία σε κοινοτικό επίπεδο η οποία θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον τα ακόλουθα τρία στοιχεία:

- διατήρηση για τους εργαζομένους που δεν είναι πλέον ενεργά μέλη ενός συστήματος επικουρικής συνταξιοδότησης διότι εγκαθίστανται σε άλλο κράτος μέλος, των κεκτημένων δικαιωμάτων τους·
- λήψη των αναγκαίων μέτρων για να εξασφαλιστεί η πληρωμή στα άλλα κράτη μέλη όλων των παροχών που οφείλονται στο πλαίσιο συστημάτων επικουρικής συνταξιοδότησης·
- κατάργηση των εμποδίων στη διασυνοριακή υπαγωγή σε τέτοια συστήματα, ούτως ώστε οι εργαζόμενοι που ο εργοδότης έχει αποσπάσει προσωρινά σε άλλο κράτος

μέλος να εξακολουθούν να υπάγονται στο σύστημα επικουρικής συνταξιοδότησης της χώρας στην οποία εργάζονταν προηγουμένως.

Η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει πρόταση οδηγίας για τα θέματα αυτά.

Απομένουν ωστόσο και ορισμένα άλλα εμπόδια:

- ο περιοριστικός χαρακτήρας των όρων που απαιτούνται για την απόκτηση δικαιωμάτων επικουρικής συνταξιοδότησης, ιδίως η μακρά προθεσμία για την οριστικοποίησή τους·
- οι δυσχέρειες στη μεταβίβαση κεκτημένων συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων από ένα κράτος μέλος σε άλλο, που περιλαμβάνουν και την έλλειψη συμφωνίας σχετικά με τους μηχανισμούς αναγνώρισης των κεκτημένων δικαιωμάτων σε άλλα συνταξιοδοτικά ταμεία (τρόπος υπολογισμού των προς μεταφορά ποσών, ο οποίος επιβαρύνει τους εργαζομένους, ανεπαρκής προστασία των "δυνητικών" δικαιωμάτων)·
- οι φορολογικές δυσχέρειες κατά την απόκτηση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων σε περισσότερα κράτη μέλη·
- η επιβάρυνση που σχετίζεται με την αλλαγή συστήματος στην ειδική περίπτωση των εργαζομένων που μεταβαίνουν προς εργασία μικρής διάρκειας σε κράτος-μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο έχουν αποκτηθεί τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

Η δημιουργία ενός κοινοτικού φόρουμ για τη συνταξιοδότηση θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη για την επίλυση των τεχνικών προβλημάτων που σχετίζονται με τη μεταφορά των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

Η τεράστια ποικιλία των φορολογικών συστημάτων σε συνταξιοδοτικά θέματα μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Τα φορολογικά πλεονεκτήματα παρέχονται

συνήθως υπό την προϋπόθεση ότι το συνταξιοδοτικό καθεστώς τηρεί μια σειρά λεπτομερών κανόνων και, κατά συνέπεια, είναι πολύ πιθανό ότι ένα καθεστώς που είναι εγκεκριμένο σε ένα κράτος μέλος δεν πληροί τα φορολογικά κριτήρια που εφαρμόζονται στα συνταξιοδοτικά συστήματα άλλου κράτους μέλους. Οι διμερείς συμβάσεις έχουν το μεγάλο πλεονέκτημα ότι μπορούν να είναι διαρθρωμένες κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των δύο χωρών αλλά, από την πλευρά των μειονεκτημάτων, πρέπει να αναφερθεί η μεγάλη δυσκαμψία (σήμερα, απαιτείται η υπογραφή 105 συμβάσεων στην Ένωση), ενώ δημιουργούν και προβλήματα μη ισότιμης μεταχείρισης. Θα ήταν ίσως σκόπιμο να βελτιωθεί ο συντονισμός και η έκταση των φορολογικών κανόνων που αφορούν τη χρηματοδότηση των συντάξεων με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας^{69 70}.

7.3 Προς μια ενιαία αγορά για τις επικουρικές συντάξεις

Η διατήρηση υψηλού επιπέδου κοινωνικής προστασίας αποτελεί κοινό σκοπό για τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Μια μόνιμη πρόκληση έγκειται στον έλεγχο του κόστους της προστασίας αυτής: πρέπει να συνεχίσει να διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή διαδραματίζοντας παράλληλα θετικό ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη.

Μολονότι τα κράτη-μέλη οργανώνουν τα ίδια τα συνταξιοδοτικά τους συστήματα, η Επιτροπή οφείλει να μεριμνά προκειμένου τα επικουρικά συστήματα να εκμεταλλεύονται την ελευθερία που εξασφαλίζεται από την ενιαία αγορά. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει σήμερα.

Πράγματι:

- τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία συχνά λειτουργούν σύμφωνα με κανόνες επενδύσεων και διαχείρισης που, ενώ δεν βελτιώνουν την προστασία των δικαιούχων, εμποδίζουν τα ταμεία να

⁶⁹ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ: Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής COM(97) 283 τελικό.

⁷⁰ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c10519.htm>, (23/8/2004).

χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις κεφαλαιαγορές και το ευρώ για την ανακύκλωση των εισπραττόμενων εισφορών. Αυτό έχει ως συνέπεια να περιορίζονται οι αποδόσεις των επενδύσεων και, επομένως, να αυξάνεται το κόστος των παροχών

- η επαγγελματική κινητικότητα εμποδίζεται από τη σημερινή οργάνωση των επικουρικών συστημάτων. Συχνά, τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα είναι δύσκολο να κατοχυρωθούν και κυρίως να μεταφερθούν από ένα κράτος-μέλος σε ένα άλλο
- η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών δεν λειτουργεί στην πράξη, στον τομέα των επικουρικών συντάξεων, λόγω των διαφορών μεταξύ των φορολογικών συστημάτων.

Η Επιτροπή κατά συνέπεια επιθυμεί τη θέσπιση ενός κοινοτικού πλαισίου για τις επικουρικές συντάξεις, το οποίο θα διαρθρώνεται γύρω από τρεις άξονες:

- Έγκριση μιας πρότασης οδηγίας σχετικά με τους εποπτικούς κανόνες για τα συνταξιοδοτικά ταμεία

Μετά την έγκριση της οδηγίας αυτής, αναμένεται:

- να διασφαλισθεί η καλύτερη δυνατή προστασία των δικαιούχων,
- να μπορέσουν τα συνταξιοδοτικά ταμεία να αξιοποιήσουν πλήρως την ενιαία αγορά και το ευρώ.
- να διασφαλισθεί ίση μεταχείριση μεταξύ των φορέων επικουρικών συντάξεων που συνδέονται με απασχόληση και να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού απέναντι σε άλλους παροχείς υπηρεσιών, όπως π.χ. οι εταιρείες ασφάλειας ζωής,
- να επιτραπεί η αμοιβαία αναγνώριση των εποπτικών συστημάτων που ισχύουν στα κράτη-μέλη (διασυνοριακή ασφάλιση).

- Άρση των εμποδίων για την επαγγελματική κινητικότητα

Η έλλειψη ενός τέτοιου συστήματος συντονισμού για τις επικουρικές συντάξεις αποτελεί πραγματικό εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία για τους εργαζομένους στην ΕΕ.

Η Επιτροπή κρίνει ότι είναι σημαντικό:

- να απλουστευθούν οι όροι απόκτησης δικαιωμάτων για την επικουρική σύνταξη και να περιορισθούν οι περίοδοι άσκησης,
- να ορισθούν κοινοί κανόνες σχετικά με τις λεπτομέρειες μεταφοράς των δικαιωμάτων,
- να προβλεφθεί ο καλύτερος συντονισμός των φορολογικών συστημάτων και η αμοιβαία αναγνώριση των εποπτικών συστημάτων,
- να δημιουργηθεί ένα “φόρουμ για τις συντάξεις” προκειμένου να συζητηθούν οι προκλήσεις που συνεπάγεται η επαγγελματική κινητικότητα στην Ένωση.

- Συντονισμός των φορολογικών συστημάτων των κρατών-μελών

Οι εθνικές διαφορές ως προς τη φορολογική αντιμετώπιση των προϊόντων ασφάλειας ζωής και των συντάξεων, η πολυπλοκότητα και η ιδιαιτερότητά τους, αποτελούν μείζονα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Μολονότι δεν προβλέπεται εναρμόνιση στο στάδιο αυτό, και δεδομένου ότι πρέπει να διασφαλισθούν τα φορολογικά έσοδα των κρατών-μελών, φαίνεται αναγκαίο να καταβληθούν προσπάθειες για την κατάργηση των εθνικών φορολογικών διακρίσεων έναντι προϊόντων που προσφέρονται από ιδρύματα (ασφαλιστικές εταιρείες, συνταξιοδοτικά ταμεία) που είναι εγκατεστημένα σε άλλα κράτη-μέλη.⁷¹

7.4 Η Ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά

Σημαντικό μέρος της μεγάλης ενιαίας αγοράς είναι η ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά, τα κύρια συστατικά της

⁷¹ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c10523.htm>, (9/10/2003).

οποίας είναι οι βασικές ελευθερίες κίνησης κεφαλαίων, εγκατάσταση, παροχή υπηρεσιών και η εναρμόνιση των κανόνων πρόνοιας και εποπτείας.

Αν και άλλες προϋποθέσεις, όπως π.χ. η εναρμόνιση της φορολογίας των αποταμιεύσεων, είναι αναγκαίες για τη δημιουργία μιας αυθεντικής ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς, η κατάσταση είναι ικανοποιητική. Υπάρχει ήδη η ενιαία αγορά στους τομείς των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιριών και των επενδυτικών εταιριών, δεν υπάρχει όμως στον τομέα των συμπληρωματικών ταμείων, παρά τη ρητή διάταξη της συνθήκης για ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς (σε όλους τους τομείς). Εξάλλου (όπως φαίνεται στον ΠΙΝΑΚΑ XIII, βλ. σελ.106), τα ταμεία συντάξεων της δεύτερης κατηγορίας είναι επίσης σημαντικά από οικονομική άποψη, όπως οι άλλες ομάδες θεσμικών επενδυτών, για την ευρωπαϊκή οικονομία και την ανάπτυξη των κεφαλαιαγορών.

Ένας από τους στόχους του Πράσινου Βιβλίου είναι να υποδείξει το κενό που υπάρχει στην χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση και το σημαντικό ρόλο που μπορούν να παίξουν τα συμπληρωματικά ταμεία εφόσον εναρμονισθούν οι κανόνες επενδύσεων, πρόνοιας και εποπτείας σε κοινοτικό επίπεδο.

7.5 Κίνηση κεφαλαίων και επενδύσεις των Ταμείων

Από την 1^η Ιανουαρίου 1994 η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων κατοχυρώνεται από τα άρθρα 73β έως 73γ της Συνθήκης για την ΕΕ. Το πρωτογενές αυτό δίκαιο καλύπτει όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα τα οποία είναι κάτοικοι ενός κράτους-μέλους χωρίς καμία διάκριση ως προς την εθνικότητα. Για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις η ελευθερία είναι απόλυτη, χωρίς περιορισμούς. Για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα η ελευθερία είναι σχετική, δηλαδή υπόκειται στους εναρμονισμένους κανόνες. Τα συμπληρωματικά ταμεία της δεύτερης κατηγορίας πρέπει να είναι κατ' αρχήν ελεύθερα ως προς τις επενδύσεις τους. Καθώς προσομοιάζουν περισσότερο με τα χρηματο-

ΠΙΝΑΚΑΣ XIII: Χρηματιστηριακή αξία των συμπληρωματικών ταμείων

Χρηματιστηριακή Αξία (% του ΑΕΠ)		
	<u>1997</u>	<u>1990</u>
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	226	113
ΛΟΝΔΙΝΟ	116	79
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ	134	42
ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ	120	-
ΔΟΥΒΛΙΝΟ	68	28
ΕΛΣΙΝΚΙ	65	-
ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ	59	28
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ	58	31
ΜΑΔΡΙΤΗ	57	24
ΠΑΡΙΣΙ	50	25
ΛΙΣΣΑΒΟΝΑ	41	14
ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΧΡΗΜ/ΡΙΑ	40	22
ΙΤΑΛΙΚΑ ΧΡΗΜ/ΡΙΑ	31	13
ΑΘΗΝΑ	30	26
ΒΙΕΝΝΗ	19	-
ΕΕ 15	69	32
ΠΗΓΗ : Ομοσπονδία Ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων		

πιστωτικά ιδρύματα και λιγότερο με τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, η ελευθερία δεν μπορεί να είναι απόλυτη. Από την άλλη πλευρά καθώς αποτελούν ιδιόμορφα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (ομοιότητες αλλά και διαφορές με τις ασφαλιστικές εταιρείες κλάδου ζωής) τίθεται το ερώτημα ποιος πρέπει να είναι ο βαθμός της σχετικής ελευθερίας ως προς τις επενδύσεις τους.

Πολλά κράτη-μέλη επιβάλλουν περιορισμούς στις επενδύσεις των συμπληρωματικών ταμείων. Διακρίνονται δύο γενικές κατηγορίες : μέγιστα ή ελάχιστα ποσοστά ως προς το είδος της επένδυσης και νομισματική αντιστοιχία. Εάν οι περιορισμοί της πρώτης κατηγορίας συνεπάγονται διακριτική μεταχείριση (με βάση την εθνικότητα του εκδότη του τίτλου ή του ακινήτου), αντίκειται στις διατάξεις της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων, καθώς δεν είναι δυνατόν να επικληθούν λόγοι εποπτείας. Η Επιτροπή υποχρεούται να υποδείξει συμμόρφωση ως προς τα κράτη-μέλη τα οποία εφαρμόζουν διακριτικούς περιορισμούς και αν παραστεί ανάγκη να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.⁷²

7.6 Οι Επιπτώσεις του Ευρώ

Η καθιέρωση του Ευρώ την 1η Ιανουαρίου 1999 επηρεάζει άμεσα και έμμεσα τα συμπληρωματικά ταμεία της δεύτερης κατηγορίας :

- i. η ομαλή εξέλιξη του Ευρώ απαιτεί εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας, δηλαδή αυστηρή δημοσιονομική πειθαρχία, η οποία μάλλον θα οξύνει παρά θα αμβλύνει το πρόβλημα της χρηματοδότησης των κρατικών ταμείων. Επομένως, θα αναδειχθεί περαιτέρω ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν τα ταμεία της δεύτερης κατηγορίας.
- ii. η νομισματική αντιστοιχία που εφαρμόζεται σήμερα στα περισσότερα κράτη-μέλη καθίσταται χωρίς αντικείμενο

⁷² Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Οι Επικουρικές Συντάξεις στην Ενιαία Αγορά, “Πράσινο Βιβλίο”», COM (97) 283 τελικό, Βρυξέλλες 1997.

για τα ταμεία των χωρών που συμμετέχουν στο ενιαίο νόμισμα και τοποθετούν εντός της ζώνης Ευρώ. Επομένως, το πρόβλημα της νομισματικής αντιστοιχίας θα συνεχίσει να υφίσταται για τις χώρες που δεν μετέχουν στο νόμισμα, αλλά σε μειωμένο βαθμό, καθώς ο συναλλαγματικός κίνδυνος ως προς το Ευρώ αναμένεται να είναι μειωμένος λόγω της ανεξάρτητης Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της κύριας αποστολής της να εξασφαλίσει νομισματική σταθερότητα.

- iii. οι κεφαλαιαγορές των κρατών μελών θα αναπτυχθούν περαιτέρω με αποτέλεσμα να μην υπάρχει πρόβλημα προσφοράς τίτλων για να ικανοποιηθεί η ζήτηση που προέρχεται από τον αυξανόμενο ρόλο των συμπληρωματικών ταμείων.
- iv. το ενιαίο νόμισμα θα καταστήσει ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη προσέγγισης των φορολογικών καθεστώτων των κρατών-μελών και επομένως αναμένεται να οδηγήσει σε άμβλυνση των φορολογικών διαφορών που παρατηρούνται σήμερα. Η άμβλυνση ως προς τα ταμεία θα διευκολύνει την μείωση των περιορισμών στους οποίους υποβάλλονται οι επενδύσεις τους.⁷³

⁷³ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Οι Επικουρικές Συντάξεις στην Ενιαία Αγορά, “Πράσινο Βιβλίο”», COM (97) 283 τελικό, Βρυξέλλες 1997.

Επίλογος

Ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης είναι ένας θεσμός υπό ανάπτυξη, μια ανάπτυξη που αφορά τόσο την επέκταση του σε ολόκληρο τον πληθυσμό όσο και την ίδια την φιλοσοφία του θεσμού. Μέσα στα πλαίσια ανάπτυξης του θεσμού δόθηκε ιδιαίτερα έμφαση στην ευελιξία που διακρίνει τον θεσμό ως προς την προσαρμογή του στα νέα τεχνολογικά, οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα η επικουρική ασφάλιση αποτελεί για την Ελλάδα, όπως και σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, μια λύση για το αδιέξοδο της κοινωνικής ασφάλισης, της οποίας το μέλλον διαγράφεται προβληματικό.

Η κοινωνική ασφάλιση είναι ανάγκη, για τα ελληνικά δεδομένα, να πηγάζει από το κράτος και αυτό είναι αδιαπραγμάτευτο. Όμως, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας και με γνώμονα ένα απαισιόδοξο μέλλον, όλα συμφωνούν στην μερική μετατόπιση ασφαλιστικών ευθυνών από το κράτος στον εργοδότη, ως άμεσα ενδιαφερόμενου για τους εργαζόμενούς του, καθώς και στην επέκταση της κοινωνικής ασφάλισης στον χώρο της κεφαλαιοποίησης.

Η ΕΕ υποστηρίζει ότι οι συντάξεις πρέπει να στηρίζονται από τρεις πυλώνες: της κύριας κρατικής σύνταξης, της επικουρικής σύνταξης και της ιδιωτικής ασφάλισης. Στην Ελλάδα, η στήριξη των συντάξεων από τον τρίτο πυλώνα θεωρείται ανέφικτη για τον λόγο αυτό αλλά και από την ανάγκη σύγκλισης των κρατών-μελών σε όλους τους τομείς, η ελληνική κυβέρνηση προτίμησε την ανάπτυξη του δεύτερου πυλώνα και σε κεφαλαιοποιητικές βάσεις, δηλαδή διευρύνει τον θεσμό. Η επικουρική ασφάλιση διατηρεί την πρωταρχική της μορφή αλλά ενσωματώνεται στην κρατική σύνταξη και κατατάσσεται στον πρώτο πυλώνα και ταυτόχρονα αναπτύσσεται σε έναν ξεχωριστό πυλώνα επαγγελματικής ασφάλισης και σύνταξης.

Η αντίδραση και η καχυποψία, για τις εξελίξεις στον θεσμό της επικουρικής ασφάλισης, από τις διάφορες

επαγγελματικές ομάδες, είναι αναμενόμενη, εφόσον τίποτα δε συνηγορεί υπέρ της ομαλής απορρόφησης των αλλαγών αυτών από την ελληνική κοινωνία. Όμως το κόστος αυτής της προσπάθειας είναι μικρό και τα αναμενόμενα αποτελέσματα καθοριστικά για την βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Καθώς επίσης πρέπει να επισημάνουμε ότι η εμπειρία άλλων κρατών-μελών (π.χ., Ηνωμένο Βασίλειο, Δανία, Γαλλία, Ολλανδία) έχει να μας προσφέρει πολλά.

Ένα επίσης σημαντικό σημείο αφορά την διαμόρφωση ευρωπαϊκού συστήματος επικουρικής ασφάλισης και τους εναλλακτικούς τρόπους, σε σχέση με σήμερα, χρηματοδότησής της. Ο στόχος της κοινωνικής Ευρώπης είναι να δημιουργεί προϋποθέσεις ουσιαστικής επίλυσης των οξυμένων κοινωνικοασφαλιστικών προβλημάτων της ΕΕ στο παρόν και στο μέλλον. Εκτός όμως από την διαμόρφωση ενιαίου συστήματος επικουρικής ασφάλισης, του οποίου ο στόχος δεν θα είναι μόνο η διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων, αλλά η δημιουργία των προϋποθέσεων για την κοινωνική αναπαραγωγή των εργαζομένων και της εργατικής τους δύναμης, ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα είναι η αναζήτηση μόνιμων και όχι παροδικών πόρων για την χρηματοδότηση των επικουρικών ταμείων. Το ζήτημα αυτό είναι επίκαιρο, εξαιτίας των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης, των υπαρχόντων δημοσιονομικών προβλημάτων, του δημογραφικού προβλήματος καθώς και του αδιεξόδου της κύριας-κρατικής ασφάλισης, με τα πολλά ελλείμματα και την ακαμψία που διακρίνει την φύση και τον ρόλο της στην κοινωνία και την οικονομία.

ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ – Ι. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, «Ειδικά θέματα κοινωνικής πολιτικής», Αντ.Γ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, «Οι Επικουρικές Συντάξεις στην Ενιαία Αγορά, "Πράσινο Βιβλίο "», COM(97) 283 τελικό, Βρυξέλλες 1997.

Μ. ΚΟΚΑΛΙΑΡΗ, «Ενοποιήσεις επικουρικών ταμείων», εφημερίδα "Το Έθνος" 23 Οκτωβρίου 2002.

ΟΤΟΕ, «Η αυτονομία και η αυτοδιαχείριση των επικουρικών ταμείων», ΙΝΕ-ΟΤΟΕ Αθήνα 1998.

Σ. ΡΟΜΠΟΛΗΣ – Γ. ΡΩΜΑΝΙΑΣ – Β. ΜΑΡΓΙΟΣ, «Αναλογιστική Μελέτη του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα: "ΔΕΣΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ"», ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, μελέτες 13 τομ., Αθήνα Απρίλιος 2001.

Σ. ΡΟΜΠΟΛΗΣ – Μ. ΧΛΕΤΣΟΣ, «Η κοινωνική πολιτική μετά την κρίση του κράτους πρόνοιας», Παρατηρητής Θεσσαλονίκη 1995.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ, «Νέο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης: "Το περιεχόμενο της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης"», Αθήνα Απρίλιος 2002.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ, «Κοινωνικός Προϋπολογισμός Έτους 2003», Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων Αθήνα 2003.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

http://www.gaska.gr/asfalistiko_main.htm, 21 Απριλίου 2004.

<http://www.gaska.gr/sseu.htm>, 21 Απριλίου 2004.

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c10509.htm>, 23 Αυγούστου 2004.

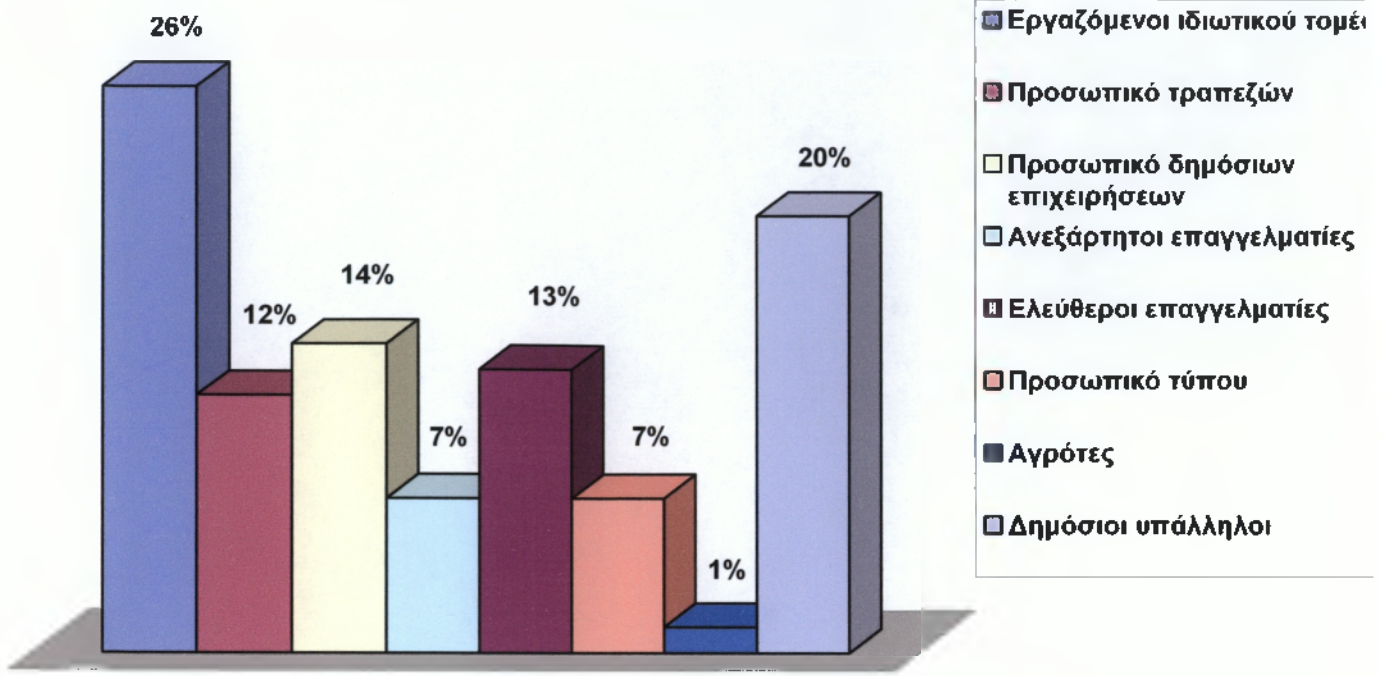
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c10519.htm>, 23 Αυγούστου 2004.

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c10523.htm>, 9 Οκτωβρίου 2003.

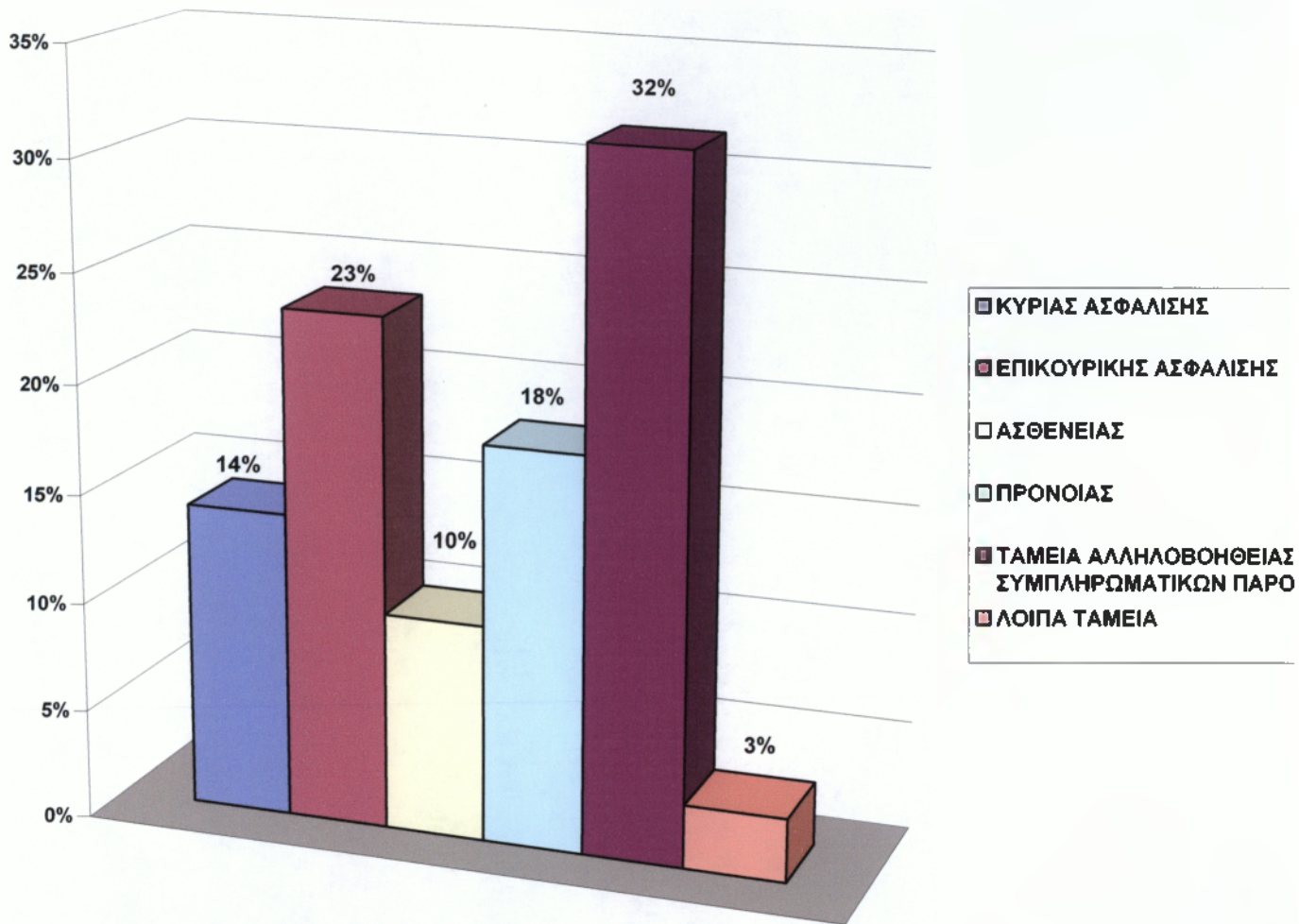
<http://www.ika.gr/gr/infopages/asf/insurance/epikins.cfm>, 24 Αυγούστου 2004.

<http://www.gr/sseu.htm>, 24 Απριλίου 2004.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

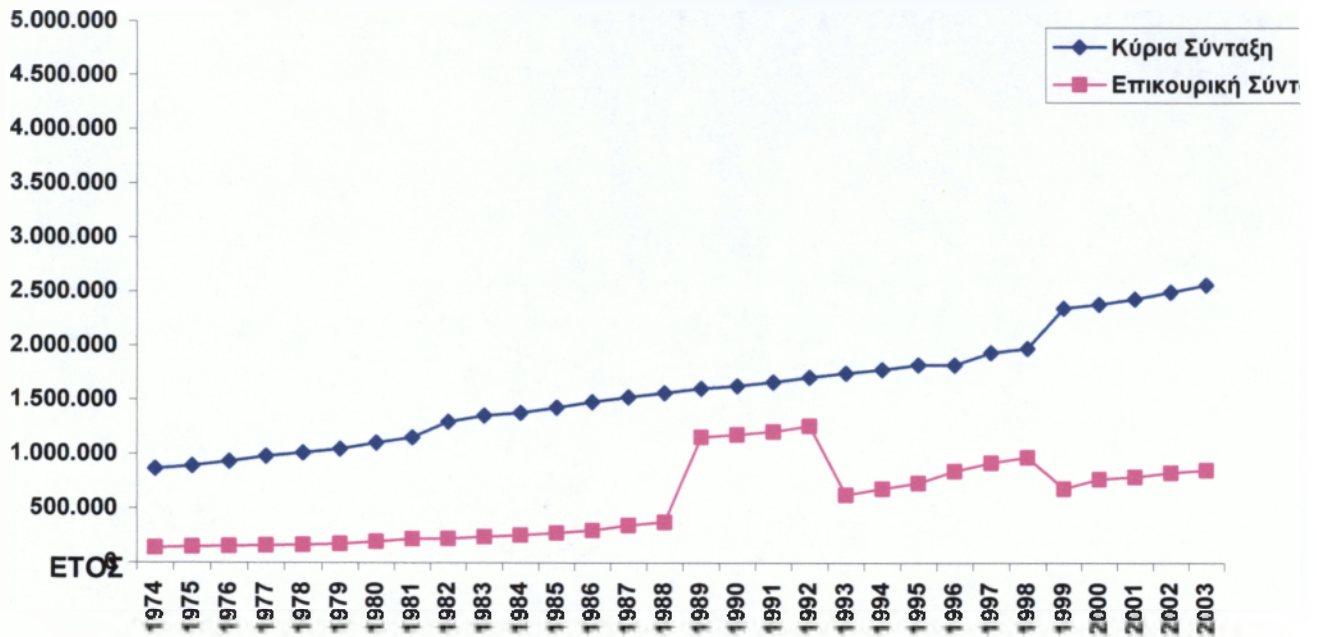

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΕΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα	22	26%
Προσωπικό τραπεζών	10	12%
Προσωπικό δημόσιων επιχειρήσεων	12	14%
Ανεξάρτητοι επαγγελματίες	6	7%
Ελεύθεροι επαγγελματίες	11	13%
Προσωπικό τύπου	6	7%
Αγρότες	1	1%
Δημόσιοι υπάλληλοι	17	20%
ΣΥΝΟΛΟ	85	100%

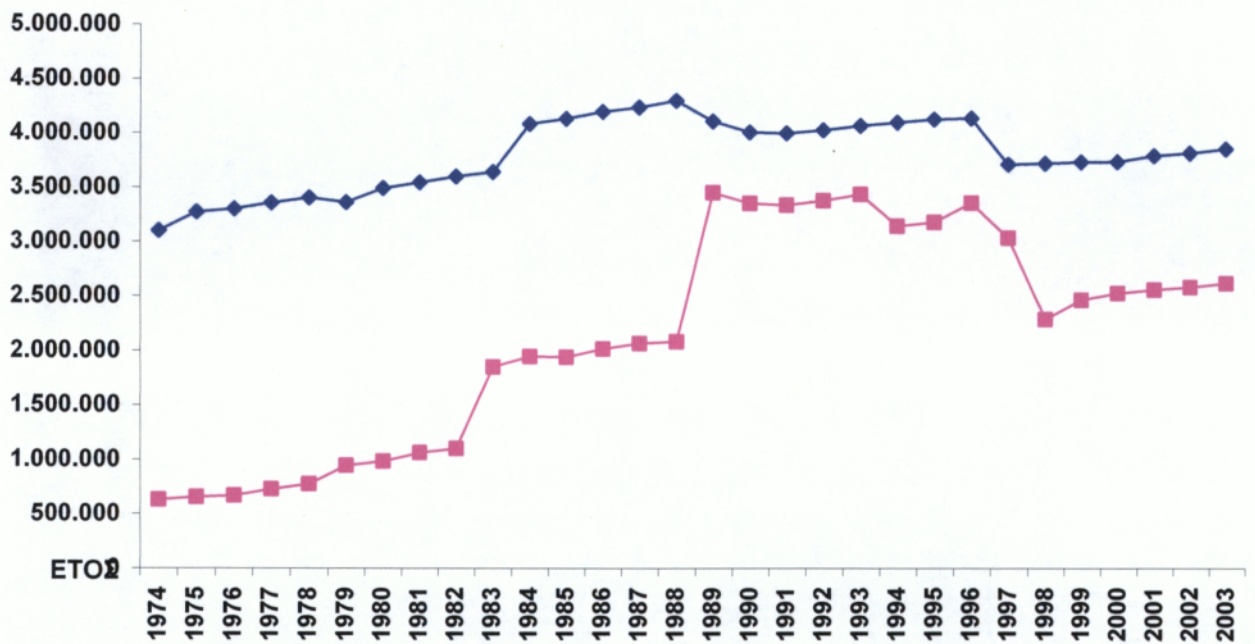

ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
ΚΥΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	24
ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	40
ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ	17
ΠΡΟΝΟΙΑΣ	31
ΤΑΜΕΙΑ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ	54
ΛΟΙΠΑ ΤΑΜΕΙΑ	5
ΣΥΝΟΛΟ	171

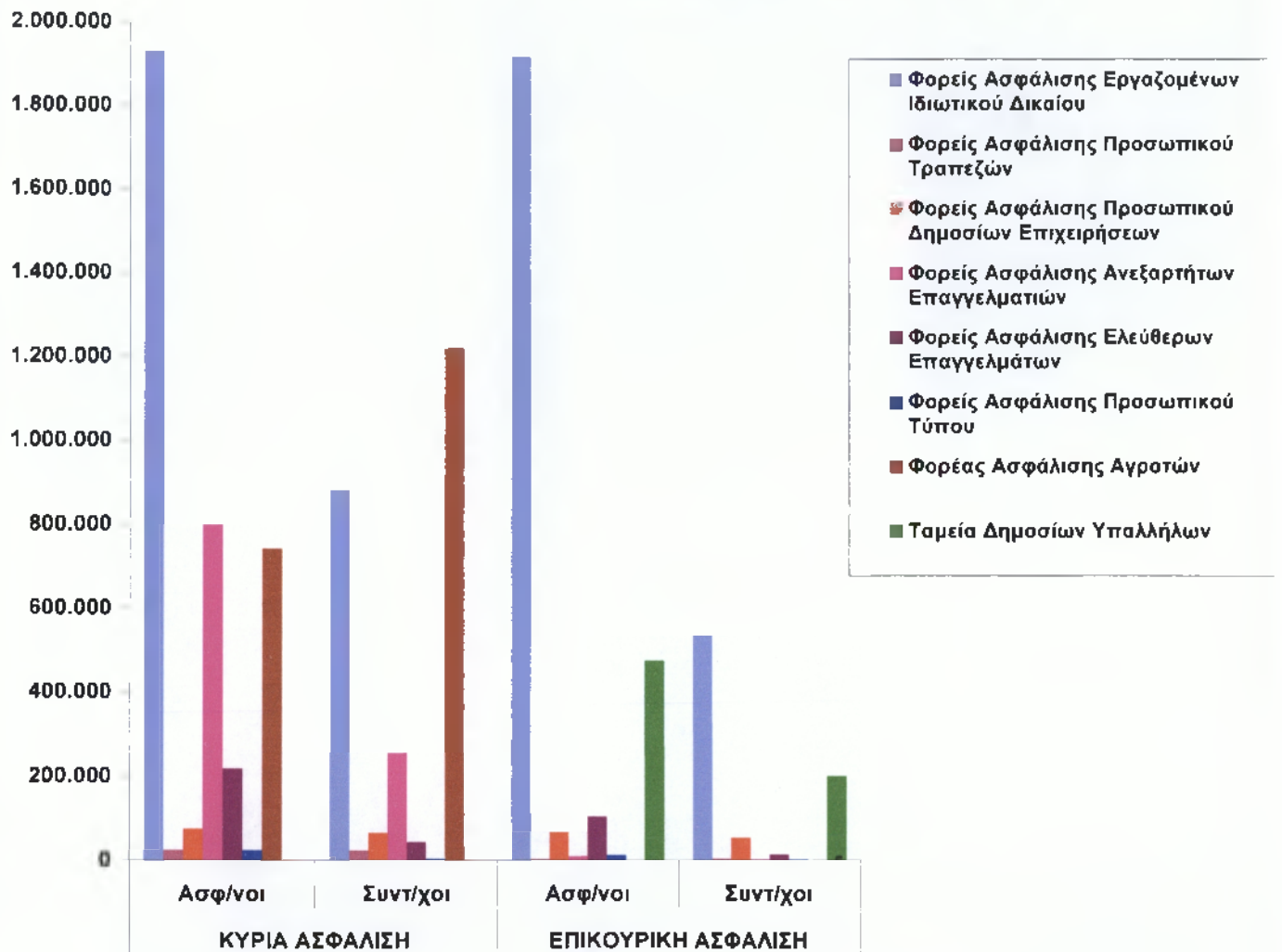
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΣΥΝΤΑΧΙΟΥΧΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

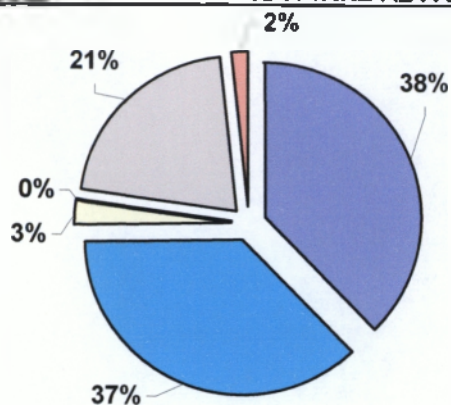

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ						
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ			ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ		
	Κύρια Σύνταξη	Επικουρική Σύνταξη	Ποσοστό επικουρικής σε κύρια	Κύρια Σύνταξη	Επικουρική Σύνταξη	Ποσοστό επικουρικής σε κύρια
1974	867.091	138.098	16%	3.100.778	632.092	20%
1975	893.789	146.535	16%	3.273.786	653.841	20%
1976	934.482	152.995	16%	3.301.842	669.913	20%
1977	980.901	158.901	16%	3.356.531	729.315	22%
1978	1.012.562	166.209	16%	3.404.106	774.636	23%
1979	1.049.938	173.956	17%	3.362.435	945.000	28%
1980	1.104.256	194.942	18%	3.494.782	984.000	28%
1981	1.156.702	220.450	19%	3.547.196	1.065.338	30%
1982	1.300.450	224.086	17%	3.602.410	1.102.444	31%
1983	1.360.450	242.202	18%	3.643.921	1.855.827	51%
1984	1.386.163	257.804	19%	4.088.702	1.950.963	48%
1985	1.432.787	278.655	19%	4.136.519	1.946.397	47%
1986	1.487.626	300.758	20%	4.201.671	2.023.003	48%
1987	1.532.095	349.078	23%	4.243.389	2.073.229	49%
1988	1.567.987	378.264	24%	4.304.463	2.091.331	49%
1989	1.609.672	1.160.141	72%	4.114.611	3.457.014	84%
1990	1.635.118	1.185.105	72%	4.015.255	3.360.299	84%
1991	1.668.699	1.212.139	73%	4.007.056	3.346.191	84%
1992	1.713.053	1.263.984	74%	4.035.366	3.387.653	84%
1993	1.751.690	629.351	36%	4.076.624	3.445.931	85%
1994	1.786.101	684.331	38%	4.105.478	3.153.823	77%
1995	1.830.454	737.799	40%	4.135.351	3.190.548	77%
1996	1.828.182	848.835	46%	4.144.906	3.366.642	81%
1997	1.942.616	925.023	48%	3.720.260	3.046.822	82%
<u>1998</u>	<u>1.981.279</u>	<u>975.793</u>	<u>49%</u>	<u>3.727.896</u>	<u>2.297.094</u>	<u>62%</u>
1999	2.352.821	684.294	29%	3.741.996	2.473.403	66%
2000	2.389.169	774.798	32%	3.744.599	2.535.656	68%
2001	2.439.107	795.297	33%	3.799.532	2.566.514	68%
2002	2.503.578	832.658	33%	3.823.488	2.592.531	68%
2003	2.568.946	857.671	33%	3.862.871	2.625.483	68%

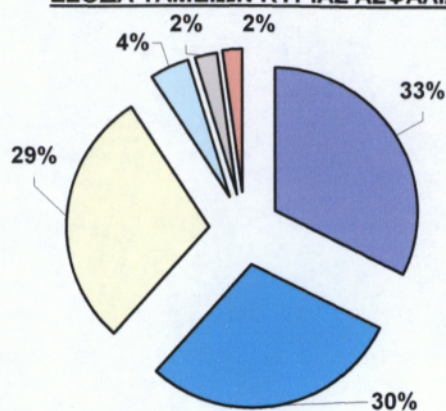

ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ						
π/α	Ομάδες	Αριθμός	ΚΥΡΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ		ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	
			Ασφ/νοι	Συντί/χοι	Ασφ/νοι	Συντί/χοι
1	Φορείς Ασφάλισης Εργαζομένων Ιδιωτικού Δικαίου	22	1.931.971	880.211	1.919.044	533.986
2	Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Τραπεζών	10	25.318	23.829	3.487	5.198
3	Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Δημοσίων Επιχειρήσεων	12	75.541	65.569	68.130	54.395
4	Φορείς Ασφάλισης Ανεξαρτήτων Επαγγελματιών	6	797.632	254.628	10.278	3.793
5	Φορείς Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών	11	218.670	43.960	103.613	14.998
6	Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Τύπου	6	24.660	4.558	13.021	2.666
7	Φορέας Ασφάλισης Αγροτών	1	740.000	1.221.600	-	-
8	Ταμεία Δημοσίων Υπαλλήλων	17	347	39	473.241	200.405
ΣΥΝΟΛΑ		85	3.814.139	2.494.394	2.590.814	815.441

ΕΣΟΔΑ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΥΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

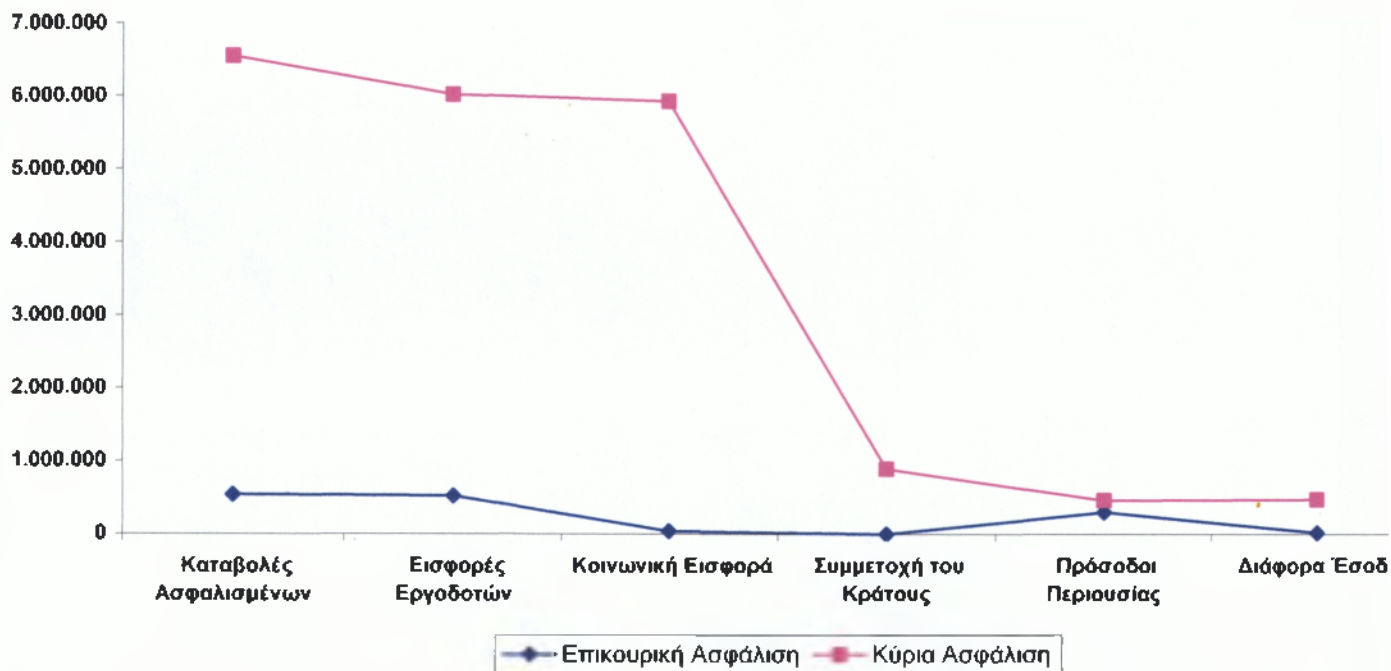

ΕΣΟΔΑ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΥΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

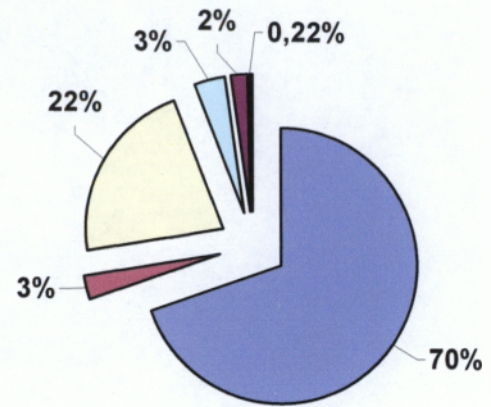
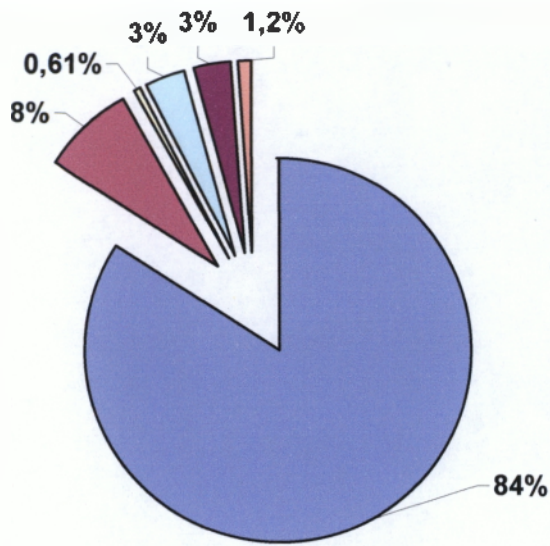
- Καταβολές Ασφαλισμένων
- Εισφορές Εργοδοτών
- Κοινωνική Εισφορά
- Συμμετοχή του Κράτους
- Πρόσοδοι Περιουσίας
- Διάφορα Έσοδα

ΕΣΟΔΑ ΦΟΡΕΩΝ ΚΥΡΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΥΕ&ΚΑ				
Κατανομή Εσόδων	Επικουρική Ασφάλιση	Επικουρική Ασφάλιση	Κύρια Ασφάλιση	Κύρια Ασφάλιση
Καταβολές Ασφαλισμένων	541.983	38%	6.560.372	32%
Εισφορές Εργοδοτών	525.244	37%	6.032.159	30%
Κοινωνική Εισφορά	38.409	3%	5.943.507	29%
Συμμετοχή του Κράτους	76	0%	899.063	4%
Πρόσοδοι Περιουσίας	301.789	21%	466.381	2%
Διάφορα Έσοδα	22.328	2%	479.990	2%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	1.429.829	100%	20.364.472	100%

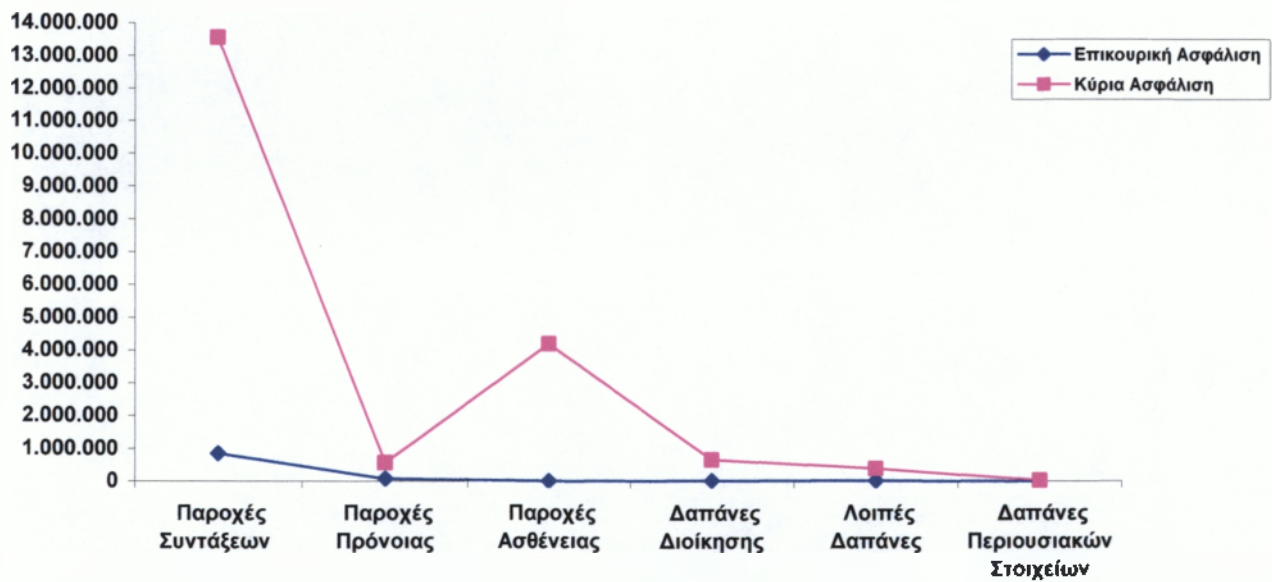
ΕΞΟΔΑ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΥΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

- Παροχές Συντάξεων
- Παροχές Ασθένειας
- Λοιπές Δαπάνες

- Παροχές Πρόνοιας
- Δαπάνες Διοίκησης
- Δαπάνες Περιουσιακών Στοιχείων

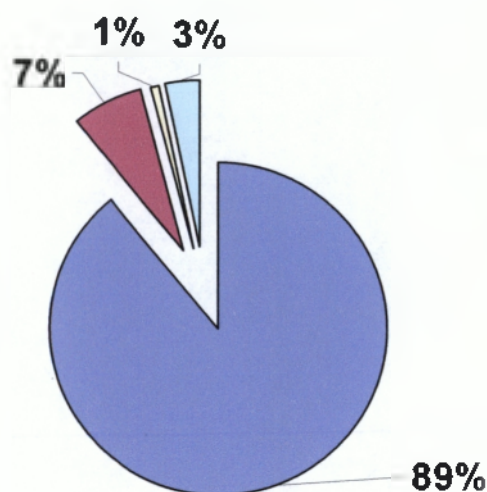
ΕΞΟΔΑ ΦΟΡΕΩΝ ΚΥΡΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

ΕΞΟΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΥΕ&ΚΑ

Κατανομή Εξόδων	Επικουρική Ασφάλιση	Επικουρική Ασφάλιση	Κύρια Ασφάλιση	Κύρια Ασφάλιση
Παροχές Συντάξεων	84%	852.444	70%	13.562.203
Παροχές Πρόνοιας	8%	79.198	3%	564.612
Παροχές Ασθένειας	0,61%	6.149	22%	4.215.138
Δαπάνες Διοίκησης	3%	34.149	3%	675.837
Λοιπές Δαπάνες	3%	29.405	2%	403.485
Δαπάνες Περιουσιακών Στοιχείων	1,19%	12.083	0,22%	42.336
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	100%	1.013.428	100%	19.463.610

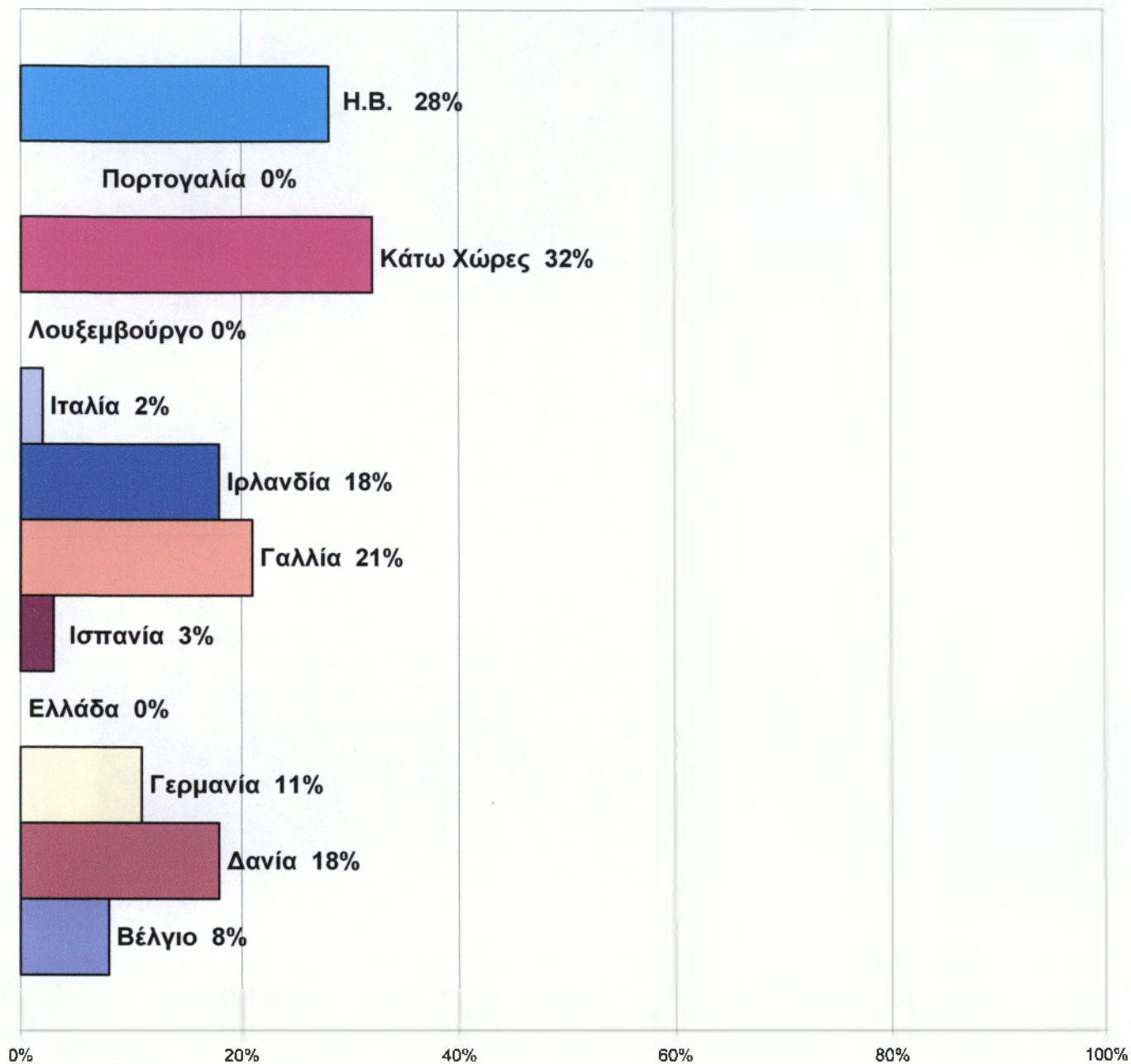
ΠΗΓΕΣ ΠΑΡΟΧΩΝ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΕΕ (ΩΣ ΠΡΟΣ % ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ)

- 1η Κατηγορία (Διανεμητικό)
- 2η Κατηγορία (Κεφαλαιοποιητικό, λογιστικά αποθεματικά, Ασφαλιστικά συνταξιοδοτικά προγράμματα)
- 3η Κατηγορία (Προσωπικά συνταξιοδοτικά προγράμματα)
- Άλλα (Καθεστώς εγγυημένου εισοδήματος με τη προϋπόθεση ύπαρξης πόρων, προγράμματα κοινωνικής βοήθειας)

Πηγές παροχών στο επίπεδο της ΕΕ, ως προς % των συνολικών παροχών (1994, εκτός Αυστρίας, Φιλανδίας, Σουηδίας)	
1 ^η Κατηγορία (Διανεμητικό)	88,80%
2 ^η Κατηγορία (Κεφαλαιοποιητικό, λογιστικά αποθεματικά, Ασφαλιστικά συνταξιοδοτικά προγράμματα)	7%
3 ^η Κατηγορία (Προσωπικά συνταξιοδοτικά προγράμματα)	0,90%
Άλλα (Καθεστώς εγγυημένου εισοδήματος με την προϋπόθεση ύπαρξης πόρων, προγράμματα κοινωνικής βοήθειας)	3,30%

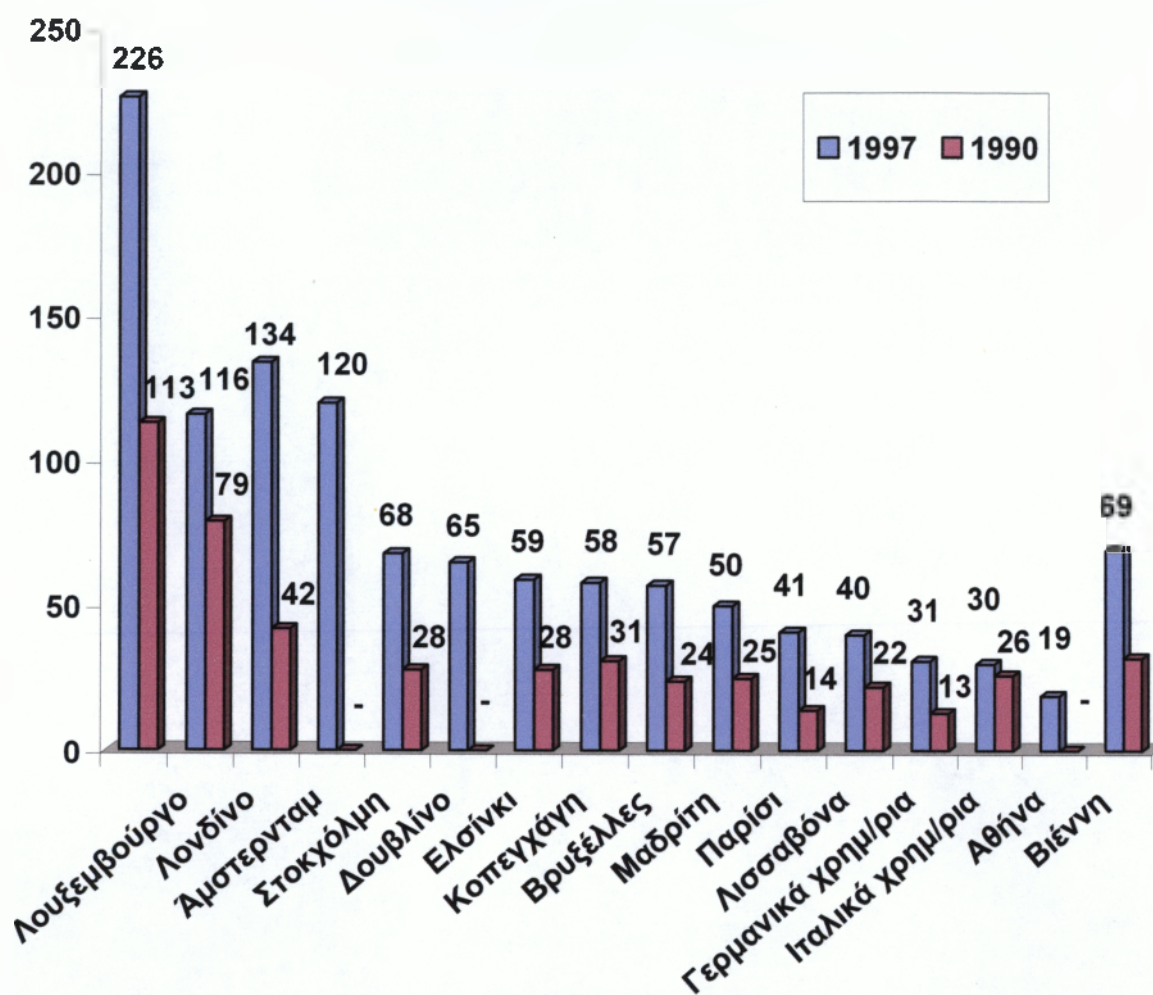
ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΕΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ % ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ (1993)

ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΑΛΥΨΗΣ-ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ 2

ΧΩΡΑ	Κάλυψη Εκτίμηση % της συνολικής απασχόλησης του ιδιωτικού τομέα	Χαρακτηριστικά	Επικουρικές συντάξεις % του συνόλου των συντάξεων -1993
Βέλγιο	31	Εκούσια /κεφαλαιοποιητικά /συνταξιοδοτικά ταμεία και ομαδική ασφάλιση.	8%
Δανία	80	Ταμεία εταιρειών /επαγγελματικά ταμεία μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων / πάντα με κεφαλαιοποίηση.	18%
Γερμανία	46	Εκούσια/ εν μέρει με λογιστικά αποθεματικά (περίπου 56%) και κεφαλαιοποίηση (44%) μέσω <i>Pension Kassen</i> , ταμείων αρωγής και συλλογικών ασφαλίσσεων.	11%
Ελλάδα	5	Εκούσια/ κυρίως επικουρικά καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη/ κάποιο ποσοστό με κεφαλαιοποίηση (περιορισμένο).	0%
Ισπανία	15	Εκούσια/ κυρίως επικουρικά καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη λόγω των υψηλών επιπέδων συντάξεων κοινωνικής ασφάλισης/ μερική κεφαλαιοποίηση/ κυρίως λογιστικά αποθεματικά: πρόκειται να καταργηθούν.	3%
Γαλλία	90	Σχεδόν υποχρεωτικά/ συλλογική διαπραγμάτευση/ διανεμητικά/ συν εκούσια καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη με κεφαλαιοποίηση.	21%
Ιρλανδία	40	Εκούσια/ κεφαλαιοποιητικά/ συνταξιοδοτικά ταμεία και ομαδική ασφάλιση.	18%
Ιταλία	5	Εκούσια/ κυρίως επικουρικά καθεστάτα για υψηλόβαθμα στελέχη λόγω υψηλών επιπέδων συντάξεων κοινωνικής ασφάλισης.	2%
Λουξεμβούργο	30	Εκούσια/ κυρίως προγράμματα με λογιστικά αποθεματικά/ περιορισμένος βαθμός κεφαλαιοποίησης.	0%
Κάτω Χώρες	85	Εταιρικά ταμεία/ κλαδικά ταμεία με συλλογικές διαπραγματεύσεις/ όλα με κεφαλαιοποίηση.	32%
Πορτογαλία	15	Εκούσια/ συνταξιοδοτικά προγράμματα (όχι ταμεία) που εκτελούνται από αναγνωρισμένες εταιρείες διαχείρισης και ασφαλιστικές εταιρείες/ με επικουρικά καθεστάτα υψηλόβαθμων στελεχών λόγω υψηλού επιπέδου συντάξεων κοινωνικής ασφάλισης.	0%
Η.Β.	48	Εκούσια/ με κεφαλαιοποίηση.	28%

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ
 (% ΤΟΥ Α.Ε.Π.)

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ		
Χρηματιστηριακή Αξία (% του ΑΕΠ)		
	<u>1997</u>	<u>1990</u>
Λουξεμβούργο	226	113
Λονδίνο	116	79
Άμστερνταμ	134	42
Στοκχόλμη	120	0
Δουβλίνο	68	28
Ελσίνκι	65	0
Κοπεγχάγη	59	28
Βρυξέλλες	58	31
Μαδρίτη	57	24
Παρίσι	50	25
Λισσαβόνα	41	14
Γερμανικά χρημ/ρια	40	22
Ιταλικά χρημ/ρια	31	13
Αθήνα	30	26
Βιέννη	19	0
ΕΕ 15	69	32